

ПУТ, ИСТИНА И ЖИВОТ

МОНАСТИР РЕПАВИНА

Бр. 3-4/2005

ЦЕНА 20 КН 600 СИТ 150 ДИН 2,60 ЕУР 5 ШФ

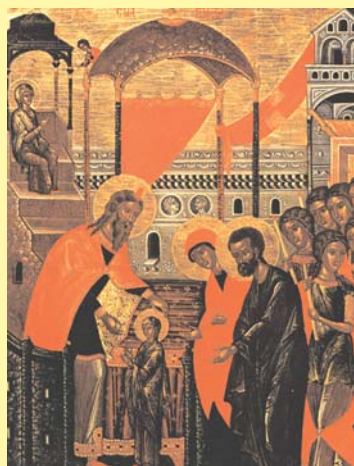

ПУТ ИСТИНА И ЖИВОТ – лист за духовно просвећење
(двомесечно издање)

Излази с благословом Његовог Високопреосвештенства Православног
Митрополита загребачко-љубљанског и целе Италије Господина **ЈОВАНА**

Чудотворна икона Пресвете
Богородице Лепавинске

Издавач: Братство манастира Лепавина
Манастир Лепавина
48306 Соколовац
Тел / фак (+ 385) 48 661 032
WWW posl: <http://www.manastir-lepavina.htnet.hr>
е-маил адреса: manastir-lepavina@kc.tel.hr
Главни и одговорни уредник: Архимандрит Гаврило (Вучковић)
Технички уредник: Јерођакон Василије (Србљан)

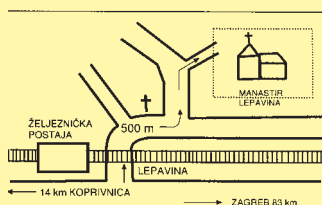
Насловна страна: Пророк Илија у пустињи Хорат, фреска у цркви Успења у манастиру Морачи, око 1260. године

Издање: година VIII

Укупно изданих бројева: 40

Број: 3-4/05 (40)

Тисак: Сканер Студио д.о.о.,
Стубичка 49, Загреб

Мишљењем Министарства културе бр. 532-03-1/7-97-01-VJ/VB од 22. сijeчња 1997. часопис "Пут, Истина и Живот" на темељу чланка 18. точка 13, ставак 2 Закона о порезу на промет производа и услуга, ослобођен је плаћања пореза на промет.

ЊЕГОВО ПРЕОСВЕШЧЕНСТВО ЕПИСКОП БАЊАЛУЧКИ ГОСПОДИН ЈЕФРЕМ

РЕЧ УРЕДНИКА

Помаже Бог, драги читаоци! И ове године у манастиру Лепавини свечано прослављен празник Успенија Пресвете Богородице. Поново нам је дошао наш архијереј, Високопреосвећени Митрополит загребачко-љубљански Г. Јован, који је одслужио Св. архијерејску литургију и својим присуством увеличао славље. Поново су дошли бројни ходочасници, који су желели да празник прославе под омофором Богородице Лепавинске. Поново је одржан и традиционални народни збор...

Но један свечани догађај заслужује да буде издвојен. У току Свете литургије, протестантска монахиња сестра Урсула (Браш) из манастира Померол у Француској примила је високо признање Српске Цркве, орден Светог Саве трећег степена, које јој је доделио Св. архијерејски Синод СПЦ-а на предлог Митрополита Јована. Био је то израз наше искрене захвалности за дугогодишњи труд и љубав коју је сестра Урсула показала према српском народу и, посебно, према манастиру Лепавини.

За страдање у II светском рату и каснију судбину нашег манастира сестра Урсула је чула од проф. Бранке Прибић. Приликом свог боравка у Загребу, раних осамдесетих, затражила је и добила од Митрополита Јована допуштење да посети манастир, и тада је први пут видела у каквом је рушевном стању био манастирски конак. Од некадашњег великог конака једно крило је било сасвим уништено, у немачком бомбардовању 27. октобра 1943., док се у другом, преосталом крилу видела ознака надлежне комисије из Копривнице да је боравак на том месту - опасан по живот. Монаха није било у опустелом манастиру, Епархија није имала новац за обнову, тадашња држава се није бринула... Митрополит је сестри Урсули, у тузи, рекао да помишља и на затварање манастира. Она му је одговорила да ће се Пресвета Богородица побринути за Свој манастир.

Дуго се наш Митрополит трудио у нади да ће своју лепавинску светињу пре свих моћи да обнови верујући народ православни, али су и поред добре воље и прилога многих верника трошкови обнављања били превисоки. Године 1984. ја сам са Свете Горе дошао у Лепавину, у чему је Митрополит видео могућност обнове монашког живота у манастиру. "Хиландарци су дошли да оснују овај манастир, сада су дошли да га духовно обнове", говорио је, и напослетку од сестре Урсуле ипак прихватио помоћ преко Евангелског омладинског дела из Виртемберга (Немачка), организације која по разним странама света без надокнаде помаже у обнављању сакралних објеката.

Са Митрополитовим благословом, радови су почели 1986. године. Прве године су у манастиру боравиле четири групе од по 30 људи - био је то добровољни рад омладине на изградњи конака - а онда још две године по три групе. Сви послови нису били завршени због избијања рата на овим просторима; дошло је до прекида обнове, која је настављена после рата, када су мање групе долазиле да заврше радове. У целом послу

обнове с. Урсула има највећу заслугу, јер је она као организатор стално била у манастиру - групе су се мењале, а она је увек била ту: ишла по материјал, по храну, бринула се о свему што је било потребно.

Прошло је скоро 20 година од почетка обнове. Када су постављани темељи новог дела конака, у њих је узидана повеља са следећим текстом: "У име Оца и Сина и Светога Духа, основа се ова трпезарија Световаведењске обитељи Српског православног манастира Лепи Вина у Лепавини 22. јуна (9. јуна ст. стила) 1987. године, на дан Светог Кирила Александријског, за време Високопреосвештеног митрополита загребачко-љубљанског Јована и високопреподобног јеромонаха Гаврила (Вучковића) Хиландарца, настојатеља лепавинског, даровима Његове Светости, архиепископа пећког, митрополита београдско-карловачког и патријарха српског господина Германа, архијереја, благоверног свештенства, монаштва и верног српског православног народа и свих осталих благодјетелја, који долазе у ову свету обитељ, Светског савета црква из женева, а изузетним ктиторским заузимањем Евангелског омладинског дела из Виртемберга, из Немачке. Утемељење обнове започете још 1977/78. године, омогућено је из Српске царске лавре, светогорског манастира Хиландара, из које светиње хиландарски монаси положише темеље Световаведењске обитељи у Лепавини давне 1550. године". Данас ни пространа манастирска трпезарија, не само на Велику Госпојину, није довољно велика да прими све поклонице. Сестра Урсула је била у праву, Пресвета Богородица се побринула за Свој манастир.

Ове године се на велики Богородичан празник збио и један трагичан догађај, на који морам да се осврнем. Откако је објављена вест да се мештанин Лепавине Стојан Целишчак, сада нажалост покојни, полио бензином и запалио у свом аутомобилу, у знак протеста због одржавања концерта певача Боре Дрљаче, данима су са свих страна стизали позиви, најчешће са питањем како се то могло догодити у манастиру. Забуни су допринели и српски медији (*Глас јавности*, *Вести* из Франкфурта, итд.) не нагласивши јасно да се инцидент није догодио у манастиру, него у месту Лепавини. За разлику од српских, хрватски медији (*Јутарњи лист*, локални *Глас Подравине*...) вест су пренели коректно. Из њихових је вести било јасно и да је концерт одржан подаље од самог манастира.

На дан кад се у нашем манастиру одржава народни збор, св. обитељ лепавинска се брине о литургијском слављу и духовном садржају празника, и нема утицаја на приредбе које се организују ван манастирског круга. До сада на прославама није било инцидента, а од ратне 1991. у манастирском кругу се не одржавају наступи певача, тако да ни ове године организатор концерта Б. Дрљаче од нас није добио дозволу за подизање шатора. Стога је унајмио ледину, удаљену од манастира. Одржавање концерта је најављено, и дошло је до трагичног инцидента. Несрећни Стојан, иначе на ратишту оболио од ПТСП-а, касније је у болници преминуо од задобијених опеклина. После свега, остаје само нада да ће нам ова трагедија донети, барем, преиспитивање савести.

С

а

Архим. Јован (Вучковић)

ИСТОРИЈАТ О ПОКЛОНИЧКИМ ПУТОВАЊИМА ПО СВЕТИМ МЕСТИМА

Странствовање је настало као последица ходочасничког подвига, у жељи да се посете места која су освећена стопама Спаситеља, Мајке Божије и Светих, у жељи за присаједињењем светости одређеног места. Та жеља за освећивањем местом је приморавала многе хришћане, а нарочито оне који су нешто посебно згрешили и желели да искупе своје грехе, да крену на далека ходочашћа ка светим местима. Грех је бивао испуљен у тренутку завршеног подвига. Подвиг је, наравно, подразумевао одрицање од свих удобности, и то тако што се човек привремено растерећивао свих овоземаљских начина стицања материјалних добара и постајао сиромашан. Човек је добровољно постајао сиромашан и следио Христове заповести: није ни сејао ни жњео, већ се у потпуности препуштао Божијој вољи. Тако је ишао према оном месту на које га је привлачила његова вера и тамо би, угледавши светињу и целивајући је, поново постајао онај пређашњи човек, али сада просветљен подвигом који је учинио” [1].

Подвиг странствовања се спомиње и у Старом Завету: то су ти дани када су Јевреји ишли на поклоњење у Јерусалимски храм. Они су изнајмљивали читаве бродове (већ тада су практиковане “чартер-туре”) како би стигли на прославу Пасхе у Јерусалиму [2]. Света Црква поје о странствовању и у стиховима псалма од стране ходочасника, који су се приближавали Господњем храму. Господ је Својим примером осветио овај подвиг, када је дошао у Јерусалим у дане пред Свету Пасху.

Успоставивши мир, Рим се обезбедио очистивши земљу од разбојника, а море од пирата. Мреже путева, који су били изграђени по целој Империји ради пребацивања римских легиона, служиле су такође и за путовање путника, ходочасника и трговаца. Путници су поседовали путне карте на којима су била назначена растојања и места у којима су могли да промене коње и нађу преноћиште [3]. Главни римски путеви су прелазили преко Средоземног мора. Његови таласи су заплускивали све провинције од Истока до Запада, сједињавајући их и

[1] О странцима руске земље. У књ.: Записи свештеника Сергеја Сидорова, са додатком његовог житија, које је саставила његова ћерка, В.С. Бобринска. М., 1999.

[2] Аман А.-Г. Свакодневни живот првих хришћана, 95-197; Пр. с фр.М., 2003. с.46

[3] Исто, с.40-41

зближавајући, олакшавајући трговину и успостављање личних контаката. Брод којим је пловио апостол Павле је превозио 276 путника. Историчар Јосиф Флавије се упутио у Рим бродом са 600 путника на прамцу. Ту је било разних људи: Сиријаца и Азијата, Египћана и Грка, глумаца и филозофа, велетрговаца и ходочасника, војника, робова и обичних туриста. Ту су се мешале све вере, као и поклоници свих култова. Каква прилика за хришћанина који је тражио могућност да проповеда Јеванђеље! Управо је тако поступио и апостол Павле [4]. Пређашњи хришћани су необично много путовали. Разлог томе су били лични или породични послови, трговина, државна или војна служба, бекство у друге крајеве за време истрага и гоњења. Али много чешћи узрок путовања првих хришћана је био задатак доношења Христовог учења. Нешто касније, са ширењем Хришћанства у Римској империји, верници су почевши од II века одлазили на ходочашће у Свету Земљу. Други су опет путовали ради тога да би боље сазнали о Црквама у општепризнатим хришћанским центрима: Риму, Коринту, Александрији, Антиохији. Путовање је постајао доживљај и за оне који су остајали код куће: рођаци и пријатељи су пратили путника до саме луке, не раздвајајући се од њега све до момента док повољан ветар не упути брод ка отвореном мору. Ако је човек који је путовао био хришћанин, њега би онда пратила цела заједница: он је био као посланик и жива веза са другом браћом и другим Црквама.

Свети Кирил Јерусалимски тврди да је ходочашће у Јерусалим ради поклоњења светим моштима почело за време апостола, а о томе говори и блажени Теодорит Кирски [5]. Ходочасници и богомољци су од IV века почели веома често да посећују Јерусалим пошто је св. царица Јелена пронашла Крст Господњи. Јерусалим, који је пре тога био само провинцијски римски гарнизонски град, добија сада нови значај и форму захваљујући архитектонском и духовном смислу светих места, повезаних са овоземаљским животом Господа Исуса Христа. Хришћанско поштовање светих места се преноси на целу Палестину, која се од сада не зове другачије него Света Земља [6]. Тежња да се “материјализује” светост која се огледала у виду свемогућих светих реликвија је рано постала неодвојива карактеристика Хришћанске Цркве и имала снажан утицај у целокупној “материјално-

уметничкој” епохи раног Хришћанства. У христјанизацији Палестине, коју је започео Константин Велики, учествовале су жене из његове породице и њему блиски свештеници. Они су поставили основу традиције “благочестивих ископина” које су постојале током целог средњег века и сачуване су и до дан-данас. На сабору у Никеји (325. г.) цар Константин је објавио грандиозан план “откривања светих места” Палестине, а пре свега Јерусалима. Реч “Јерусалим” чак званично није постојала око 200 година пре тог времена, већ га је заменио назив - Елија Капитолија. Равноапостолни Константин је морао да почне да обнавља цркве на месту Христовог Рођења (над пећином у Витлејему), Вознесења (на Маслинској гори), и главну на месту проналаска Крста [7]. У делу Јевсевија Кесаријског “Константинов живот” подробно је описан ток радова: рушење Венериног храма (који се налазио на месту Христовог Гроба) и раскопавање оскрнављене земље. Притом су људи који су копали неочекивано угледали призор природне литице, која је названа Голгота.

Епископ Јевсевије Кесаријски овако сведочи о раду цара Константина: “Цар, кога је Господ волео, предузео је ...рад, такође достојан пажње, у провинцији Палестини. ... Чинило му се да је то била његова обавеза да сагради споменик достојан поштовања, на најблагословенијем месту, на месту Спаситељевог Васкрсења у Јерусалиму. Дакле, он је издао наредбу да се сагради дом молитве, али не без Божије помоћи, већ надахнут на то дело духом Самог Спаситеља” [8]. Свети Константин је наредио да се на месту Голгота сагради црква, без обзира на трошкове, и руководио је градњом преко јерусалимског епископа Макарија. Жене царске породице - св. царица Јелена, Константинова мајка, и Евтропија - подигле су цркве поред Мамвријског хрasta, на Маслинској гори и у Витлејему, а организовале су и ископавања, што је и довело до проналаска Светог Крста. После радова св. Јелене на откривању ископина у Јерусалиму исти су много векова прихватани искључиво као метод проналажења реликвија [9].

Јерусалим је поново добио стари свети назив и брзо постао Свети Град: чудесне базилике су “изникле” на месту паганских храмова и свуда су се градиле нове. За време Константина Великог “цео Јерусалим је постао

[4] Исто, с.42-43

[5] О странцима руске земље, с.98

[6] Бакалова Е. Реликвије поред извора култа светих. У зб.: Источнохришћанске реликвије. Редактор-састављач А. М. Лидов. М.:Прогрес-Традиција, 2003. с.29

[7] Бељајев Л. А. Хришћанске старине: Увод у упоредно изучавање. М., 1998. с.19-20

[8] Цит. по: Ка извору воде живе. Писма ходочаснице из IV века. М., 1994. с.144

[9] Бељајев Л. А. Указ.соч. с.20

реликвија и паралелно са тим велики дом за странцелуталице, велика гостопримница, велика болница. Локално становништво се утапало у свету ходочасника, који руковођени римским и византијским царевима нису штедели ни своју снагу ни средства... Земља се прекрива стотинама цркава, десетинама манастира... постаје огroman музеј религиозне уметности” (М. И. Ростовцев). Ходочасници у Палестини су сада стизали до малих градова, насељених паганима и Јеврејима, како би се молили на значајним местима. Хришћани су преграђивали или оспособљавали паганске храмове, замењујући осветљено камење. Чак су и споменике као што су пирамиде укључивали у круг поштованих, а старе мемфијске храмове су просто претварали у молитвене домове. Хришћани су од старозаветних светиња посебно поштовали гробове, посећујући гробове древних праведника, пророка, праотаца, цара Соломона. Записи италијанског ходочасника из VI века су нам описали поклоњење светињама у старо доба: “Дошли смо у базилику Светог Сиона (црква Светих Апостола на Сиону), у којој се налази много предивних ствари, укључујући и крајеугаони камен, који је по сведочењу из Библије био одбачен од стране зидара (Пс. 118, 22). Господ Исус Христос је дошао у храм, који је био дом светог Јакова, и нашао је тај одбачени камен, који се налазио у близини. Узео је камен и положио га у угао. Тај камен можете да подигнете и да га држите у рукама. Ако га принесете ка уху, онда чујете нешто што подсећа на буку коју прави велики број људи. У том храму се налази стуб на коме је Господ био привезан, и на коме су се на чудесан начин сачували трагови. Када је Он био привезан, Његово Тело се потпуно спојило са каменом, тако да се могу видети отисци Његових руку, прстију и дланова. Они су толико јасни, да се могу направити копије на тканини, које потом помажу при свакој болести - верници који их стављају на врат добијају исцељење. (...) Сачувано је много камења којим је убијен свети Стефан, као и основа Крста из Рима на коме је био распет свети апостол Петар. Постоји и чаша коју су свети апостоли користили за служење Литургије после Христовог Васкрсења, као и много других значајних ствари, које је све тешко набројати. У женском манастиру сам видео људску лобању, која се чува у златној реликвијарији, украшена драгоценим камењем - кажу да је то глава свете мученице Теодоре. Реликвијарија је чаша из које многи пију како би добили благослов, и ја сам се

такође наситио том благодаћу” [10].

Путовање ка светим местима, како копном тако и морем, било је много напорно, пре свега због климе. Из суве и прашњаве Анадолије долазило се у влажну и спарну Киликију. Прозлазећи преко Египта ходочасници су морали да пресецају пустињу, што није било једноставно, посебно за жене [11]. Ходочашће копном је било мање пријатно него оно морем, а често и спорије. Удаљено од великих путева и у планинским пределима, оно је било и безбедније. Обичан народ је путовао пешке, поневши са собом само оно неопходно и штитећи се кабаницом од непогоде. Богатији људи су путовали на магарцу или коњу. Пешак је дневно прелазео и по тридесет километара [12]. Ходочасници су природно имали потребу за одмором, пристаништем, као и за њих најважнију подршку, коју су могли да добију од локалних светиња “крајпуташа”. Црква је за потребе ходочасника, тј. духовних странственика, санкционисала градњу главних маршрута друмских механа, уточишта, крчми под управом хришћана, често при манастирима. На великим путевима су се налазиле станице за промену коња и магарца, друмске механе, у којима се могло преноћити, као и таверне у којима се служила храна и пиће. У Делима апостола се спомињу Три крчме - станица за замену коња на путу из Потиола у Рим, удаљена 47 километара од Вечног Града (Дела 28, 15).

Треба нешто рећи и о условима с којима су суочавали они који су се у то време упуштали у путовања, како би се разумела саветовања о гостопримству, којих има много у апостолским посланицама и хришћанским делима. Стари Завет је брижљиво чувао успомену на очеве и мајке који су примали странственике: Авраам, Лот, Ревека, Јов. У Књизи о Јову је написано: “Странац није ноћивао на пољу; врата своја отварао сам путнику” (Јов 31, 32) [13]. Утицај древних примера сусрећемо и у Климентовој посланици хришћанима Коринта, у којој их римски епископ позива да буду гостопримљиви: “Лот је због гостопримства и благочестивости изашао неповређен из Содоме, тада када је цело његово суседство било кажњено огњем и сумпором: Господ је тиме јасно показао да не оставља оне који су у Њега уздају; (...) због вере и гостопримства је била спашена и Рава блудница” [14]. И у Јеванђељу се срећу похвалне речи за гостопримство (Лк. 10, 34; 11, 5). Домаћин који прима странца прима Самог Исуса Христа, што

[10] Цит. по: Ioram Cafir. Loca Sancta и проналазак реликвија у Палестини IV-VI века: њихова улога у сакралној топографији и црквеној архитектури Свете Земље. У зб.: Источнохришћанске реликвије. Указ. соч. с.63

[11] Бељајев Л. А. Указ. соч. с.31

[12] Аман А.-Г. Свакодневни живот првих хришћана. с.44

[13] Исто, с.50-51

[14] Св. Климент, епископ Римски, Коринћанима посланица I. У књ.: Писма мужева апостолских. Рига, 1994. с.118-119

је један од основних услова за улазак у Царство Небеско: “Јер огладњех и дасте Ми да једем; ожедњех, и напојисте Ме; гост бијех и примисте Ме” (Мт. 25, 35). Срдачност с којом су хришћанске заједнице обично примале странце је изазивала одушевљење код пагана. Аристид је у својој “Апологији” писао: “Када угледају странца, они га примају са таквом радошћу као да су срели сопственог брата” [15]. Од II века је почело да се формира законодавство о хришћанском гостопримству. Прописи “Дидахе, или учења дванаесторице апостола”, састављани око 150 година, препоручују следеће када се говори о обичним путницима, који пешаче од пристаништа до пристаништа: “Помозите им чиме можете” [16]. Странцу се обезбеђивало преноћиште и храна, а ако би дошао у време празничне гозбе, онда би га позивали за сто. “Свакога који долази у Име Господње примајте”, каже се у “Учењу дванаесторице апостола”. - “Затим проверивши га, сазнајте да ли је на левој или десној страни. Ако странац који је код вас у пролазу иде у друго место, помозите му колико можете, али нека не остаје код вас више од два или три дана ако за то не постоји потреба. Ако жели да остане код вас, будући занатлија, нека онда ради и нахраните га. Ако не зна ниједан занат, онда се побрините да међу вама не живи хришћанин који ништа не ради. Ако не жели да ради, онда се само издаје за хришћанина: таквих се чувајте” [17].

И до нашег времена су дошли неки документи, писма и описи путовања ранохришћанских ходочасника. “И ако и после тога будем жива, онда ћу или вашој љубави лично испричати, ако ме Господ удостоји, о свим местима која ћу видети, или ћу вам написати о свему, ако је суђено другачије. Ви, драге сестре, будите милостиве и помињите ме, било да умрем или останем међу живима”, тако у својим писмима пише једна ходочасница из IV века [18].

Ступајући на ходочашће, крећући се према светом циљу, који је од места његовог становања био понекад удаљен и по хиљаду километара, човек се излагао потпуним лишавањима и опасностима понекад и на неколико месеци и година. Духовни путник је приступао својој намери као добровољном ношењу крста, у потпуности се уздајући у Божију вољу. Можда му је на том путу предстојало да умре и не достигавши коначни циљ свога странствовања, или да погине без трага (не за Господа,

већ за своје рођаке и ближње) на планинској стази или на морској пучини, или да буде убијен од стране разбојника, или умре од болести. Напуштајући пређашњи живот, породицу, родно место, земљу - духовни странац као да је умирао за ближње и ступао на пут који води ка Самом Господу. Ходочашће је у стара времена несумњиво било подвиг вере - човек је одлазио на пут пошто је већ поверовао, али му је предстојало да изнесе своју веру кроз странствовање и да је очисти страдањем и трпљењем.

“Она је с радошћу постала ходочасница овде на земљи”, пише 650. године неки монах Валерије о блаженој Етерији из Бордоа, “како би добила свој део наследства у Царству Небеском и била примљена у заједницу девица и најславније Царице Небеске Марије, Мајке Божије. (...) У те дане, када су зраци свете католичанске (у преводу са грчког: саборне - ред.) вере разлили своју светлост над том земљом на удаљеном западу, блажена девица Етерија, подстакнута жељом да задобије Божију благодат, а укрепљивана Божијом помоћу, одлучног срца је започела путовање скоро по целом свету. Она је под руководством Господа стигла у света и жељена места - Господњег Рођења, Страдања и Васкрсења, прошавши различите провинције и земље и посећујући свуда многобројне гробнице светих мученика ради молитве и духовног просвећења” [19].

Блажена Павла, позната и богата римска матрона, чувши проповеди блаженог Јеронима који се вратио са Истока у Рим, поделила је све своје имање сиромашнима и напустивши породицу и уобичајени начин живота, пошла на далеки Исток да тражи нове животне вредности. Пошто је провела око две године у ходочашћу по светим местима, формирала је манастир у Витлејему и проживевши тамо око двадесет година, упокојила се у 56. години. 386. године је писала писмо из Витлејема својој пријатељици монахињи Маркели: “Толико у граду има места за молитву да није довољан један дан да се све обиђе! Али немам ни речи ни гласа којим бих ти описала Спаситељеву пећину у Христовом насељу, у Маријиној гостионици. (...) Али како сам ти већ писала, у Христовом насељу (Витлејему) је све једноставно, и тамо је тишина коју прекида само псалмопојање. И где год да се окренеш, свуда видиш ратара који ради и пева Алилуја; и сејачи и виноградари, радећи, поју псалме и Давидове песме... О када би дошло то време да нам задихани посла-

[15] Аман А.-Г. Свакодневни живот првих хришћана. с.44

[16] Исто, с.53

[17] Учење дванаест апостола. У књ. Писма мужева апостолских. Рига, 1994. с.34

[18] Ка извору воде живе. Писма ходочаснице из IV века. У књ. Подвижници благочестивости Синајске горе. Писма ходочаснице из IV века, М., 1994. с.133

[19] Исто, с.136

ник донесе вест да је наша Маркела већ стигла на обале Палестине... И када ће доћи тај дан када ћемо заједно моћи да уђемо у Спаситељево пећину? И заплакати заједно са нашом сестром и мајком поред Господњег Гроба? Целивати Крсно Дрво и затим на Маслинској гори заједно са Вознесеним Христом вазнети и наша срца и испунити обећања? И угледати васкрслог Лазара, и воде Јордана, очишћене Господњим Крштењем? А затим поћи на коњима на поље и помолити се поред Давидовог гроба? Упутити се у Самарију ради поклоњења посмртним остацима Јована Крститеља, пророка Јелесеја и Авдија? Ући у пећине у којима су се они налазили за време истрага и глади” ...

Маркела, на коју је било адресирано ово писмо, такође је жена из познате римске породице. На њу су оставили велики утисак проповеди св. Атанасија Великог, и она је била прва Римљанка која је дала завет монаштва. Њена кућа је после повратка блаженог Јеронима са Истока постала место окупљања људи ради изучавања Светог Писма, ради молитве и псалмопојања. Али Маркела је без обзира на красноречиво Павлино писмо остала у Риму, где се посветила помагању сиромашнима, и тамо је погинула од рана које су јој нанели Аларихови војници за време освајања и пада Рима [20].

Ходочасници нису ишли у Јерусалим само ради поклоњења светом месту. У Свети Град су одлазили сви они људи које су привлачили путеви Господњи, сви који су чули Његов позив, али који још нису изабрали одређени пут ка Богу. Тамо се упутила и Марија Египатска, блудница, следећи ходочаснике који су желели да целивају часно Дрво Крста Господњег. Она је на прагу цркве посвећене Христовом Васкрсењу спознала своју греховност и покајним сузама окајавала свој порок [21]. Ево како се о томе говори у житију преп. Марије Египатске: “Једном сам у време жетве видела силан мушки свет из Либије и Египта како иде на морско пристаниште. Ја онда упитих некога: Куда ови људи тако журе? И добих одговор: У Јерусалим, да би се на празник Крстовдан, који ће бити кроз неки дан, поклонили часном и животворном Крсту. Ја га онда упитих: Да ли би и мене повели са собом? Он ми одговори: Ако имаш средстава и хране, нико ти неће бранити. Ја му на то рекох: Ја, брате, немам ни средстава ни хране, али ћу ипак поћи и ући с њима у исту лађу, па ће ме они хранити, јер ћу им тело своје дати у најам. А желела сам с њима да путујем да бих имала што већи број љубитеља готових на моју појуду. И видевши моју бестидност, они ме узеше са собом

у своју лађу. И лађа крену на пут. А шта се дешавало уз пут за време пловидбе, који би језик исказао, и који слух поднео, зла дела моја која починих у лађи за то време? Ја сам тада проклетница приморавала на грех и оне који нису хтели. Тако допутовах у Јерусалим. И оне дане пре празника проведех у још већим гадостима. А кад дође празник Крстовдан, ја и тада ловљах младе душе. На сам Крстовдан рано изјутра видех како сви хитају у цркву. Пођох и ја. И са другима уђох у притвор црквени. А кад настаде тренутак Воздвижења Часнога Крста Господњег, постарих се и ја да с народом уђем у цркву, но беше много света и гурњаве, и ја се бедница с великом муком једва приближих к вратима цркве. Али када ступих на праг, задржа ме нека невидљива сила и не даваше ми ући, док сви други несметано уђоше. И тако ја сама остадох у притвору. Но мислећи да ми се то догодило од женске немоћи, ја се опет придружих другим долазницима, и приморавих себе да уђем, али све узалуд, јер чим бих ногу своју грешну ставила на праг, одмах ме је нека неочекивана невидљива сила спречавала, и ја сам се враћала натраг у притвор. И тако сам три-четири пута покушавала, али све узалуд, нисам могла да уђем. Уморна, ја од стида и изненађења повукох се и стадох у једном углу притвора црквеног. И када се једва унеколико прибрах, ја запитих себе: шта је то што ми не да да видим живостворно Дрво Крста Господњег? Тада се очију срца мог косну светлост спасоносног сазнања: светла заповест Господња, која просветљује духовне очи, показа ми да ми тиња дела мојих не да да уђем у Цркву. И ја стадох плакати, и ридати, и у груди се ударати, уздишући из дубине срца. Плачући тако, ја подигох очи и угледах горе на зиду икону Пресвете Богородице у притвору, и стадох Јој се молити свом душом. Дуго сам се молила Небеској Владичици да се мени великој грешници смилује, и да ми омогући улазак у свету цркву. Кренух с места на коме сам стајала и молила се, и опет се придружих онима који су улазили у цркву. Али ме беше захватио страх и ужас, те сам сва дрхтала и тресла се. И кад дођох до врата која ми дотле беху затворена, ја без муке уђох у цркву, и удостојих се видети Часно и Животворно Дрво Крста, и видех Тајне Божије, и како је Господ готов да прими оне који се кају” [22].

У Јерусалим се упутио и епископ Јован у V веку, пометен величанственошћу епископског чина и тугујући за тихим смирењем у пустињи, пре него што је постао скромни послушник једног од витлејемских манастира. Тамо одлази и велики Арсеније обучен у сиромашну оде-

[20] Исто, с.156-160

[21] Записи свештеника Сергеја Сидорова. Указ. соч. с.98

[22] Житије преподобне Марије Египатске. У књ. Богослужбени укази за 1999. годину. Издање Московске Патријаршије, 1998. с.199-200

ћу, пре него што ће се удаљити у пустињу и окусити подвиг потпуног безмолвија. За пут у Јерусалим пре подвижавања знају и Теодосије Велики, и Антоније Велики, и Епифаније, и Григорије Богослов, и Михаил Црноризац. То је пут који је осветио Николај Чудотворац, и Василије Велики, и Златоуст у данима када су трагали за Богом, у данима својих колебања.

Блажени Јероним је формирао читаву заједницу јерусалимских ходочасника, називајући их Боготражитељима. Ту заједницу су сачињавали људи који су сумњали и колебали се, и који су обилазили света места под његовим руководством. Често су подвижници који су већ пронашли свој пут ка Богу, ради укрељења на њему, одлазили по светим местима да се поклоне светињама. Пустинјак Нитријске пустиње Јован је говорио својим ученицима: “Света места ме укрепљују својом благодаћу”. У Житијима Светих се може наћи низ изузетних прича о ходочасницима, који су добили благодат од светих места. Посебно задивљује прича о знаменитом Симеону и Јовану (почетак VI века), у којој се говори о томе како се свети Симеон после низа путовања у Јерусалим удостојио благодатног дара свише - јуродства Христа ради [23]. После 30 година, проведених у родитељској кући, он је дошао у Јерусалим да се поклони “часном дрвету Крста Господњег” и одатле се упутио у Јордан, у манастир св. Герасима, где га је игуман “оденуо у свети велики анђелски лик”. Он је после годину дана напустио манастир и удаљио се на безмолвије у пустињу, где се подвизавао око 30 година. Св. Симеон је 582. године, у својој 60. години, напустио пустињу да би “критиковао свет”. Али пре него што је примио на себе подвиг јуродства, он је опет дошао у Јерусалим, да би се поново поклонио Крсту и Гробу Господњем, а затим се упутио у Емесу, где је и започео своје јуродство Христа ради [24].

Задивљујућа је и прича о грузинском светитељу Давиду Гарецкијском. Он је после много година подвижавања у Иверији осетио пламену жељу да види свети град Јерусалим. Упутио се на ходочашће у Свету Земљу, али је после напорних странствовања, угледавши издалека Јерусалим, св. Давид са сузама пао на земљу и рекао својим сапутницима: “Не могу одавде даље да идем, јер се сматрам недостојним да се приближим светим местима. И зато идите ви сами тамо и принесите за мене грешног молитве поред Светог Гроба Господњег”. Братија га је целивајући оставила и отишла да се поклони светињама. Давид је на том месту пред градским зидинама на коме се зауставио, узео камен као да га је узео

са самог Гроба Господњег, ставио га је у корпу и пошао назад у свој манастир у Иверији и, како житије даље каже: “Свеблаги Бог је видевши такво његово смиреност и веру. Када се преподобни вратио у манастир и положио камен, од њега су почела да се дешавају чуда: многи ослабљени и страдални су га с вером целивали и исцељивали се” [25].

“Подвиг учи”, пише свештеник Сергеј Сидоров, стрељан 1937. године, “да постоје места у свету на којима се посебно осећа Божија благодат. Та места су освећена, и као што ми осећамо Цркву као земаљско небо, тако и оци који су посетили Свету Земљу знају да она припада другом свету. Молитва има ту снагу да отвара небо и да присаједињује земљу ка небу, каже Симеон Солунски. А та места, на којим се Господ молио, та места, на којима је проливена Његова Крв и на којима се одиграла Тајна Искупљења, јесу посебно света и обавијена вечношћу, и ходочасници који долазе на та места као да досежу до самог неба, освећујући се молитвама које су се некада тамо узносиле” [26].

Ходочасничка странствовања су имала за циљ и разрешење недоумица, сусрет са искуснијим људима, као и трагање за духовним руководством. Древни ходочасници су посебно одлазили у Египат и Тиваиду. Они су одлазили тамо не само ради молитве, већ и да се уче светом животу. И велики Атанасије и Златоуст су учили истинско Хришћанство од столпника. Ходочасници су долазили из читаве хришћанске васељене, како би се сусрели са великим подвижницима тога времена. Поред места подвига неких светих, као например св. Симеона Столпника, образовала су се читава насеља са гостопримницама, књижарама, трговинама и, наравно, верницима који су долазили са свих крајева, тражећи исцељење од болести и невоља”. “Ти ходочасници су нам оставили у аманет дивне слике из живота светих отшелника. Довољно је споменути Руфина, Јована, преподобног Пафнутија, који су нам открили тајне усамљеничких молитви светих мужева пустиње. Лица тих мужева светле као сунца, а њихов поглед зрачи... Неки од пустиножитеља који су се подвизавали у оазама Сахаре су имали посебну винову лозу за ходочаснике, као например преподобни Коприје, чији је подвиг био укрепљење уморних путника виновом лозом. Највећи старци су понекад одлазили један код другог ради савета, и та путовања су трајала и по неколико година. Тако се у житију Методија Фригијског каже да су он и Серапион путо-

[23] Записи свештеника Сергеја Сидорова. Указ. соч. с.98-99

[24] Погл. детаљније: Св. Симеон, Христа ради јуродив. У књ. Ковалевски Јован, свеш. Христа ради јуродиви. М., 1902. Репринт, с.120-125

[25] Житије преподобног Давида Гарецкијског. Потпуна житија светих Грузинске Цркве. Део I. М., 1994. с.138-139

[26] Записи свештеника Сергеја Сидорова. Указ. соч. с.99

вали код једног великог старца четири године. (...)

Ходочашће се ширило упоредо са ширењем Хришћанства и благодатних места осветљених Светим Духом, и ходочасничке стазе даље воде у Византију и у Рим, на Свету Гору, у све те градове и села, у којима је или проливена мученичка крв, или се чује мудра реч неког светитеља” [27].

Одлике православног ходочашћа

Према историјском пореклу реч “паломник” (ходочасник) је изведена од латинске речи палма “палма” и означава “носиоца палми”, или другим речима говорећи, путника ка Гробу Господњем, носећи својим странтовањем палмину гранцицу, као успомену на оне палмине граннице којима је народ дочекивао Господа при уласку у Јерусалим [28]. Ходоћашће, “паломничество”, у свакидашњем се народном говору често замењивало другом разумљивијом речју - “богомолство”.

Ходочашће је, према речима савременог истраживача, “специјално остварено путовање ради потпунијег и дубљег доживљаја светиње него што је то могуће остварити у свакодневном животу” [29]. Одређени духовно-морални узрок покреће човека да се упусти у нимало лак и далек пут ради поклоњења светињи и задобијања благодати. Путника вуче жеља да се приближи извору светости, али то приближавање није могуће без напорног путовања, странтовања. Пре остварења самог циља, предстоји нимало лако искушење путовања. За ходочасника путовање није толико важно у погледу самих физичких лишавања, као што и црквени пост налаже у првом реду духовне а не физиолошке циљеве. Путовање ходочасника ка светињи је сличан духовној борби подвижника. Он као духовни војник креће на пут, пун одлучности и наде у Господа. На крају пута га чека сусрет са светом реликвијом, чудотворном иконом, моштима Божијег угодника. Али између светиње и духовног странца је само странтовање, препуно труда и лишавања, трпљења и невоља, опасности и незгода. Пут богомољца географски кривуда између градова и села, али у духовном смислу представља успињање на планину, увис, ка небу - у савлађивању сопствених немоћи и мирских искушења, у стицању смирења, у искушењима и чистоти вере.

Циљ ходочасника је светиња, или друкчије гово-

рећи, неки објекат духовног поклоњења. Под општим појмом “светиња” се подразумева све чему се у Православљу одаје дужно поштовање: свете реликвије - честица Господњег хитона, или Животворног Крста; предмети повезани са поштовањем Мајке Божије; свете и чудотворне иконе; мошти светих угодника; места на којима су живели и подвизавали се свети људи, њихове личне ствари; свети извори; манастири; гробови светих људи које Црква поштује ... Сви најразличитији предмети, који се односе на светињу и који су освећени том припадношћу, поседујући благодат, а који се налазе у многим местима наше земље представљају циљ за ходочасника. Тако је читава територија Русије почетком XX века била украшена мрежом ходочасничких маршрута. Верујући људи богомољци ишли су на дуга странтовања, прелазећи многе губерније како би се поклонили старим и новим светињама; одлазили су у ове или оне познате манастире; посећивали су Божије људе, старце и подвижнике благочестивости.

Видови ходочашћа се могу класификовати као: једнодневни; ближи и далеки [30].

Једнодневно ходочашће може бити ка било ком објекту у близини - оближњем манастиру, цркви, светом извору итд. С тим видом ходочашћа је повезана непрекинута традиција, која постоји у датом месту. Такво ходочашће по правилу не траје више од једног дана.

Оближња ходочашћа се могу организовати у оквиру једне или неколико најближих епархија. “Ако се говори о манастирима као циљу таквих ходочашћа, онда треба приметити да у правилу у епархијама постоје манастири који су више посећени од стране ходочасника, као и они мање посећенији. Богомољце најчешће привлачи присутност светиње за коју се зна у тој епархији као и ван ње (икона, мошти, свети извор итд.), као и присуство неког уваженог човека у манастиру, који води високи духовни живот. Важан је такође и приступачан положај манастира, као и његова прослављеност која је у вези са религиозно-историјском успоменом код становништва датог места. Такво ходочашће може да траје два и више дана, у зависности од циља који богомољац себи постави као и од растојања” [31].

Далеки ходочаснички путеви се организују ка светињама или подвижницима, који су познати у целој Русији и који се налазе ван области дате епархије. Упућујући се у најпознатије манастире или у иностранство, ру-

[27] Исто, с.100-101

[28] Погл. Фасмер М. Етимолошки речник руског језика, в 4 т. Т. 3: Пр. с нем. М., 1987. с.193

[29] Поплавска Х.В. Народна традиција православног ходочашћа у Русији у XIX-XX веку. (Према материјалу рјазанског краја). Аутореферат дисертације на такмичењу научног степена кандидата историјских наука. М., 2000. с.4

[30] Овде и ниже користимо класификацију коју је навела Х. В. Поплавска. Указ. соч. с.14-15

[31] Поплавска Х. В. Указ. соч. с.14

ски ходочасници су успут свраћали и у друге манастире, а понекад су свесно бирали не и најближу маршруту. Данаас, као и пре много векова, далека богомољачка путовања се организују у Свету Земљу, на Свету Гору, моштима светитеља Николаја Угодника у град Бари, у Тројице-Сергејеву Лавру, манастире Кијево-Печерске Лавре, у Оптина Пустинју, у Саров и многа друга света места.

Ходочасничко путовање се разликује не само по растојању, већ и по узроку или циљу. Човек који је одлазио на пут био је покренут жељом да разреши неко питање које се тиче избора даљег живота, да добије поуку од неког подвижника, савет, уразумљење, и укрепљење у вери. На ходочашће је могло да га покрене и од отпадништво од Бога и Црква некога од његових ближњих и жеља да њему измоли веру. Тешки греси и грешке у младости су такође биле узрок ходочашћа. Знамо за велики број примера када је циљ ходочашћа била молитва за сопствено здравље и исцељење или здравље и исцељење својих ближњих. Било је и такозваних заветних (по завету) ходочашћа, када је човек у смртној болести или опасности, на пример у рату, давао Господу обећање у случају да му је суђено да остане жив да ће отићи на далеко ходочасничко странствовање.

Обично су монаси били ти који су први предузимали ходочашћа у далеке земље и света места. У случајевима, када стари руски подвижник није напуштао пределе своје земље, он би се удаљавао на усамљено место, “пустинју”, ради духовних подвига и “замишљао би свети град Јерусалим и Гроб Господњи, и сва света места, и пустиње преподобних Отаца, где су се подвизавали”, како сведочи житије преп. Аврамија Смоленског [32]. Али и за мирјане је ходочашће увек представљало могућност да се привремено забораве свакодневне бриге и да на неко време постану слични монасима. Духовно странствовање је у својој основи подразумевало привремено присаједињење ангелском чину, прво због одрицања од земаљских животних добара и утеха; а друго, у духовној борби и савладавању искушења која су неизоставно пратила ходочасника на његовом путу. Понекад странственици и ходочасници у Русији пре револуције, кренувши на ходочашће, нису имали снаге да се врате на пређашњи начин живота. Неки су ходочашће замењивали занатом, а занат зарадом. Други су се успињали на духовну висину и задобијали светост. Многи странственици су постајали старци и руководиоци, често под видом простодушности и јуродства.

“Русија је заједно са Хришћанством примила и подвиг ходочашћа. Антоније Новгородски је причао о руском ходочаснику у премонголском периоду, који је погребен у Константинопољу, неком Леонтију, који је био и у Јерусалиму. Први познати руски ходочасник је био преподобни Антоније Печерски” [33]. У житију преп. Антонија се каже да “му је Господ сугерисао да оде у Грчку и тамо прими постриг. Свети Антоније је брзо кренуо на пут (приметимо, да је то било још у XI веку - прим. прев.), доспевши у Константинопољ, а затим и на Свету Гору. Овде је Антоније обишао свете манастире, у којима је срео много монаха, који су подражавали Ангелима. После тога се код светог Антонија распламсала још већа љубав према Христу и, желећи и сам да подражава животу светих монаха, дошао је у један од манастира и почео да моли игумана да прими постриг. Игуман је прозревши будући Антонијев свети живот и његове врлине, прихватио његову молбу и постригао га у монаха” [34]. “У житију преподобног Теодосија се види покушај тог светог да се придружи ходочасницима, који су ишли у Јерусалим, што указује на постојање руског ходочашћа крајем XI века. Зна се за два печерска подвижника, који су били на Истоку. То је преподобни Варлаам, који се упокојио на путу из Константинопоља у Јерусалим, и преподобни Јефрем евнух, који је више пута боравио у Константинопољу и предузимао подвиг странствовања.

Почетком XII века игуман Данило, познати ходочасник, који нам је оставио опис свог путовања, говори о многобројној дружини која је била с њим у Јерусалиму. ...Ходочашће је углавном било усмерено ка Истоку, ка местима које је Господ осветио, као и према грчким светињама, одакле је дошло Православље. (...) Познато нам је чак и за постојање целог института у Старој Русији, који је имао своја јуридичка права - ходочасника професионалаца, који су сав свој живот посветили поклоњењу светим местима. Они су на неки начин били посредници између Русије и светиња Истока и Запада, скупљајући сведочанства о најновијим чудима; они су доносили мошти са светих места, честице дрвета Крста Господњег, камење са Господњег Гроба. И због тога су за њих биле организоване посебне свечаности, и имали су почасна места на свадбама и погребима. Ходочашће се развијало у складу са повећањем значаја религије у Русији. Наступило је време, када су на Русију почели да гледају као на свету земљу, као на наследницу Византије, и у Русију су почели да долазе ходочасници из других земаља, што је руске ходочаснике подстицало на но-

[32] Житије Амврамија Смоленског. У књ. Литературни споменици Старе Русије: XIII век. М., 1981. с.71

[33] Записи свештеника Сергеја Сидорова. Указ. соч. с.101

[34] Житије преп. Антонија, оснивача свете Кијево-Печерске лавре. У књ. Житија и подвизи светих Кијево-Печерске лавре. Минск, 2003. с.5

ве подвиге и путовања. Али тај подвиг је по мери напредовања духовности у Русији постао више унутрашњи. Руси су почели да посећују своје сопствене светиње, почели су да одлазе у Кијев, у Москву, на Соловке, на места на којима су се подвизавали руски светитељи и на којима је посебно била присутна Божија благодат. Скоро сви руски светитељи, од оних древних до подвижника наших дана, били су ходочасници, скоро сви они (...) су ишли на поклоњење светим местима, како би одатле задобили снагу и светост” [35].

Године 1849. Русија је у Јерусалиму основала Руску духовну мисију с циљем очувања Православља и помоћи руским ходочасницима. Године 1871. мисија је купила једну од светиња у Палестини, Мамвријски храст, који је растао према храсту под којим је праведни Авраам примио Свету Тројицу у лику три Ангела. Дрво је било веома лепо: његово стабло се делило на три дела и стајало је насред винограда, поред извора. Тако се код православних појавило сопствено свето место “мамвријског хреста” [36].

Године 1882. у Русији је основано Царско православно палестинско друштво ради подршке Православљу и лакшег путовања православних ходочасника у Свету Земљу. Друштво је ради олакшања ходочасничких путовања склопило сагласност са железницом и бродарским компанијама, које су знатно мање наплаћивале пролазак слабостојећим ходочасницима.

У једном од бројева часописа “Руски ходочасник” описани су детаљи из тадашњег ходочасничког живота: “Организујући ходочасничка путовања на ту свету реку (Јордан. - ред.), под заштитом наоружаног конвоја, руски конзулат забрањује, ради избегавања несрећних случајева, да се на Јордан иде пешке, и у малим групама; ова потпуно основана забрана се понекад нарушава од стране богомољаца који немају средстава да поднесу расходе”. И овде се говори о некој слепој Агати, која је живела у склоништу Палестинског друштва, и која је изгубила вид после тога пошто је заоставши за ходочасничком групом, била унакажена од стране номада-бедуина” [37].

Руска подворја у Јерусалиму у XIX веку су служила као склоништа за 2000 богомољаца [38]. Од 1911. до 1914. их је било до 10000 годишње, а 1914. - 10-12 хиљада. Први светски рат и револуција у Русији 1917. године су за дуго прекинули тако давно и чврсто укоре-

њену народну традицију поклоњења Гробу Господњем и другим палестинским светињама [39]. Данас се та традиција активно обнавља.

“Руски човек је ради дубоке молитве традиционално одлазио у манастир, на богомољство. Тамо се у дубоком молитвеном миру, међу манастирском братијом, поред моштију великих руских светитеља расветљавао прави животни смисао православног хришћанина - “стицање Духа Светога”, према речима преподобног Серафима Саровског. (...) Уобичајено и веома често посећено богомољачко место (посебно за Московљане) била је Тројице-Сергејева лавра. Ходочасници су одлазили на поклоњење моштима преподобног Сергеја, обавезно свраћајући у Хотков манастир ради поклоњења гробовима његових родитеља - схимника Кирила и Марије. (...) До Тројице-Сергејеве лавре су долазили или кочијама или пешке, што није било ретко. На пешачка ходочашћа ка моштима преподобног су ишле и руске царице - Ана Јовановна, Јелисавета Петровна. (...) И други племићи-богомолци су на различите начине организовали своја ходочашћа. Ако се путовање организовало ради посебне молитве и ако је било праћено припремом, постом и жељом за Причешћем, онда су “трудбеници на Божијој стази” одлазили код свог духовног оца у неки од манастира са строгим типиком, а не на поклоњење моштима. У том случају су се трудили да им никакво светско шаренило не одвлачи пажњу. Ходочасници су се за путовања по светим местима и ка светим моштима Божијих угодника озбиљно спремали, исповедали, причешћивали. Тако се пензионисани генерал-мајор Сергеј Иванович Мосолов у време тешке болести, припремајући се за смрт, исповедао и на исповести дао завет да ће уколико оздрави пешке отићи на поклоњење моштима св. Сергеја. Пошто се причестио његово здравствено стање је почело да се поправља, а он је после оздрављења пожурио да испуни обећање... У Кијево-Печерску лавру се долазило ради решавања најважнијих духовних питања у животу. Људи су знали да у манастиру има прозорљивих стараца и обраћали су се њима како би сазнали Божију вољу у вези њих самих, или нашли духовника, разјаснили какав живот да изабере после оставке на послу, као и за друга важна питања.

У документима личног карактера се могу срести примери заветних ходочашћа у Кијев. На пример, брачни пар Грјазнови су неко време после рођења њихове ћерке

[35] Записи свештеника Сергеја Сидорова. Указ. соч. с.102

[36] Бељајев Л. А. Указ. соч. с.55

[37] Слепа ходочасница. У зб. Рајски цветови Руске земље. Сергејев Посад, 1912. Поновљено издање, с.184-187

[38] Комплетни Православни богословски енциклопедијски речник. Издање П. П. Сојкина. Поновљено издање. М., 1992. в. 2т. Т. II. с.1746

[39] Поплавска Х. В. Указ. соч. с.19

пошли на заветно поклоњење моштима у лавру у јулу 1752 године. Месец и више дана је требало за слично ходочашће. ...Богољубиви властелин није задржавао земљорадника који је пожелео да се поклони кијевопечерским чудотворцима и “поради за Бога”. Како у својим записима преноси Д. Н. Свербјев, богомољац кога је отпустио тврски властелин је био глава имућне породице (од 40 људи), стари земљорадник Архип Јефимович. Он је газди са ходочашћа донео “иконицу, просфору од мученице Варваре”. Властелин је подробно испитао Божијег трудбеника, који је ишао “у Христово Име”, и детаљно записао његову причу” [40].

“Вјатски дописник Етнографског бироа пише крајем XIX века да “сиромашни ходочасници представљају посебан, најважнији слој сиромаша међу земљорадницима” и наводи карактеристичан дијалог: “Подајте Христа ради странцу”, каже такав сиромаш; а домаћица пита: “А где те Бог води?” - “У Кијев, мати, већ трећи пут”. И тад већ наступају питања, моле странца да им прича о светим местима, гостећи га. Пратећи га, дају му гривеник (10 копејки, прим. прев.) или петак (пет копејки, прим. прев.) с наредбом: “Упали свећу за мене грешну”, или: “Дај просфору за покојног Алексеја” итд. ...Као додаток уобичајеној милостињи сиромашу се даје и прилог за света места (свећа, прилог за покој душе и сл.). Људи воле да такав странац преноћи код њих, како би га испитали “шта су добро видели у Расју, код којих угодника су били и која позната места су видели”. Питају и за пут ка светим местима, у случају да се и сами упуте на ходочашће: “А за колико се одатле отприлике може стићи у Кијев?” Земљорадници сматрају ове и сличне разговоре душеспасоносним (посебно жене), истовремено побуђујући заједничка интересовања. ...Ходочасници као потврду својих речи показују (а понекад и продају) локалном становништву ствари које су донели са светих места - светиње, међу којима су: иконице, слике са црквеним садржајем, крстићи, просфорице, камичци донесени са светих места, боцице са светом водицом или уљем, иверке “са Гроба Господњег” или честице “од светих моштију” [41]. За људе чији живот се састоји у ходочашћу од манастира до манастира, од светиње до светиње, веома често, као раније, тако и данас, је карактеристично ширење свемогућих гласина и говоркања, од који су најприсутнија пророчанства, поткрепљена разним врстама предзнака, тумачењима снова и значајним догађајима [42]...

А. И. Куприн у једном од својих есеја са иронијом описује врсту “професионалне ходочаснице” која се могла видети у Кијеву у време пре револуције, прецизније названа “лицемерка”. “Те особе представљају посреднике између најпопуларнијих очева и схимника, с једне стране, и публике која жели благодат, с друге стране. Они замењују праве путне водиче за купце-богомолце који су дошли негде из Перме или Архангелска, неуморни су и брбљиви и свуда имају неко познанство или отворена враташца. У манастирима их трпе делимично као нужно зло, а делимично као ходајућу рекламу ...Они, наравно, беспрекорно знају све празнике и дане посебно свечаних служби. Познати су им и дани и сати пријема код светих отаца, који се одликују или строгим животом или вештином да “скроз” виде човека ...Њихови срамни послови укључују и низ ситница. Они тумаче снове, лече од урока, мажу добротворима болна места освећеним уљем са Свете Горе” [43].

За сиромашног ходочасника-земљорадника једини начин преживљавања на путовању био је да проси милостињу, или прилог “Христа ради”, као што су то радили и професионални просјаци, погорелци и слични људи који нису имали никаква средства за живот. Сиромашни путници су ишли у манастирској одежди (у записима из XIX века се стално помињу скуфејке, подрјасници код жена и мушкараца), који су често добијени за време боравка у манастирима. Прилазећи некој кући, они би започињали молитву, а странци-слепи су били познати по рецитовању духовних стихова, које би изговарали већ на прилазу селу. “Побожни” сиромашни земљорадници су се јасно одвајали од обичних луталица. Уобичајен начин прошења милостиње је био: “Подајте милостињицу Христа ради спомињући ваше родитеље у Царству Небеском”. Професионални просјаци - слепи и богаљи - притом су певали специјалан стих: “Помени их Господе у Царству Небеском, упиши их Господе у светле каноне, у црквене записе, отвори им Господе рајска врата, подај им Господе пресветли рај”.

Отети грош од сиромаша није било само насиље, већ грех, за који би, по народном веровању, уследила страшна казна. Познате су многе легенде о томе како се крадљивцу који је отео комадић хлеба сиромашу сушила рука, или би га постигла изненадна смрт итд. Раније, а делимично и данас су у народу биле раширене приче о светим угодницима и Самом Исусу Христу, који су странствовали као просјаци. Једна прича, коју је записао

[40] Кириченко О. В. Поштовање светиња од стране руских племића (XVIII век). У зб. Православна вера и традиција благочестивости код Руса од XVIII-XX века. М., 2002. с.39, 41, 48

[41] Шћепанска Т. Б. Култура пута у руској мито-ритуалној традицији XIX-XX века. М. 2003. с.433

[42] Исто, с.450-451

[43] Куприн А. И. Кијевске врсте: “Лицемерка”. Сабр. дела V т., Т. 5. М., 1982. с.363-365

један очевидац, говори о томе како је један имућан земљорадник у његовом селу “дао странцу још добре чизме. Странац је продао те чизме у том истом селу, а новац који је за њих добио пропио”. - “Сагрешио сам тада ја, грешни, - причао је после земљорадник. - Помислио сам: не треба давати таквим скитницама. А онда сам уснуо сан: у сну ми се јавио свети Николај Чудотворац и то у тим чизмама које сам дао том странцу” [44].

Странствовање у Русији је често било повезано са подвигом јуродства. Јуродствовала је и блажена странственица Ксенија Петербуршка. Странствовала је јуродствујући и блажена Пелагија Ивановна, као и блажена странственица Дарјушка [45], и кијевски јуродиви странац Иван Григоријевич Босиј.

Једном је један монах у присуству Ивана Григоријевича рекао: - Тешко је човеку потуцати се у нужди, и подносити тугу и несрећу. Иван Босиј је искочио право пред њега. - Лош, неморалан и несрдчан човек никада не може да осети истинску срећу, док разуман, добар човек крепког срца не може да буде савладан лишавањем и нуждом. Он им директно гледа у очи и, крепећи своје срце и не ропћући, ступа у борбу са невољама. - Да - каже тај монах, - али где се може задобити то укрепљење срца? А Иван Григоријевич му је принео отворено Јеванђеље и показао му стих: “Жедан нека дође к Мени да пије” [46].

Ево пред нама је портрет једног од блажених странаца из средине XX века - Андрјуше: “Невеликог раста, са ранцем на раменима и металним штапом, он је ишао без докумената, без средстава за живот, немајући често ни крова, ни корице хлеба. То што су му давали добри људи, Андрјуша је делио онима којима је то било потребно, кријући се притом јуродством. ...Имајући необичну кротост и љубав према ближњима, Андрјуша је све око себе подстицао на узајамну љубав, радост и умиљење. ...Дешавало се да ако је желео да некога спријатељи са неким, замолио би онда од једног кошуљу или панталоне и дао другоме, и обратно. Волео је да поклања чачиће, које је сам шио ...Андрјуша је на околину остављао утисак одраслог детета. Али иза тога се није крила дечија мудрост, већ огромно животно искуство и благодатни Божији дарови. Он је био прозорљив, много тога је предсказивао, понекад би својим молитвама исцељивао људе од болести. Понекад је, посетивши благочестиву породицу њему блиских људи, на чудесан начин исцељивао њихово рахитично дете. То чудо се десило наочи-

глед свих присутних. Андрјуша је јако ударио дечака својим гвозденим штапом, после чега је дететово стање почело да се побољшава, добило је снагу и одрасло потпуно здраво” [47].

Ходочасничке светиње, које су ходочасници доносили из места својих странствовања, познате су још из најранијих хришћанских времена. У XIX веку је индустрија духовних сувенира, предмета за успомену на посету светом месту, бројала десетине назива. У наше време је у многим манастирима, поред поштованих светиња, у центрима народног ходочашћа поново развијена производња најразличитијих сувенира духовног садржаја. Крстићи, иконице, молитве, тамјан, предмети од керамике који представљају света места, бочице са уљем и водом са извора - представљају домаће реликвије многих савремених станова. Верујући се са посебним страхопоштовањем односе према предметима из Свете Земље - води из Јордана, честицама хрasta из Мамвријског гаја итд.

У житију старца-мирјанина Теодора Степановича Соколова се наводи чудо у вези са једном од тих светиња са ходочашћа - крстом из Јерусалима који је на задивљујући начин процветао. Старац је имао крстић, који му је поклонио један ходочасник који је пешке ишао у Јерусалим. Очевидац то овако описује: “Тај крстић није био оштећен; на њему су израсли мали цветови и био је сав у цвећу. А затим је он почео непажљиво да се односи према њему, један део крстића се одломио, на доњем делу се оштетио лискун, и сви цветови су нестали. Он је пре много година постао свестан тога греха, и почео је да моли опроштај од Господа, како би Господ поново повратио цветови. Ја сам к њему одлазио једном годишње у периоду од 1961. до 1963. године, сваки пут отприлике кроз три месеца - дошао сам код њега у новембру, и он ми је показао тај крстић веома задовољан и срећан због тога што га је Господ услишио: на попречном делу крстића је израсла травка попут (осочинке). Када сам опет дошао к њему после три месеца, израсла је иста таква травка и на плочици с натписом. Када сам следећи пут дошао на попречном делу крстића је израсла друга травка нешто мања од прве. А када сам поново дошао после три месеца израсла је друга травка на плочици са натписом. Цветићи су били идентични. Старац ми је рекао: “Ја сам веома срећан што ме је Господ услишио”. И ја га после више нисам ништа питао о томе, а пошто је прошло много година и старац је већ умро, десило се да сам поново ви-

[44] Овде и горе се наводе материјали из рада Т. Б. Шћепанске. Указ. дела. с.429, 430, 434-435

[45] Погледај о њој познату књигу Софије Снесареве “Дарјушка. Из живота руске странственице”. М., 1999.

[46] Житија отаџбинских подвижника благочестивости. Август. Издање Ваведењске Оптиног пустиње, 1994. С. 588

[47] Сестре. М., 2001. с.157

део тај крстић: он је пустио много гранчица, које су на оба места постале веће” [48].

Духовно странствовање

(према материјалима рада свештеника Сергеја Сидорова “О странцима руске земље” [49]

и чланку архимандрита Кипријана Керна)

У Русији се од XVIII века појавио посебан подвиг - подвиг странствовања. У одређеном тренутку Руска Црква започиње нови подвиг - напуштање овога света и странствовање. Главна карактеристика подвига странствовања је напуштање одређеног места и одрицање од удобности до краја живота. Имајући корене у подвигу ходочашћа на света места, подвиг странствовања је цео свет прогласио светим. Странци не знају циљ свог странствовања. Тако, ако ходочасници у подвигу древног Израилског народа теже ка обећаној земљи, онда странци знају путеве ученика Господњих, који иду за Њим по путевима Галилеје.

Подвиг странствовања представља један од првих црквених подвига. Странци првих векова Хришћанства су имали одређене задатке у црквеним заједницама. Њихова обавеза је била обавештавање различитих црквених заједница о новим распоредима у Цркви, о саборима. Они су разносили посланице апостола и мужева апостолских, помагали су депортованим људима и затвореницима у затворима. Њихов подвиг је био повезан са заветом. Низ дела старе хришћанске литературе су сачували те завете. У њима се говори о томе какав треба да буде истински странац и указује се на предострожности од лажних странаца. О странцима првих векова се посебно много говори у апостолским посланицама. Тако је апостол Павле у својим посланицама описао начине странствовања, а о њима говоре и велики број Отаца Цркве. Подвизи странствовања се свode на непрекидно ходање, на повиновање свом духовнику, и нестицање материјалних добара. Странци знају само за штап, врећу, понекад Јеванђеље или Библију, и не поседују ништа више од тога. “Чувај се, странче, сувишне копее! Она ће ти засметати на дан Суда”, - говорила је једна странственица.

Подвиг странствовања, који је настао у првом веку и освећен мужевима Тиваиде, појавио се и у Русији и задобио и неке сопствене форме, уневши своја достигнућа у црквену ризницу. Историја Руске Цркве се у јед-

ном одређеном моменту окреће ка странствовању. Чини ми се да је тај тренутак наступио почетком XVIII века, тј. онда када је рационалистичка култура први пут почела да потискује најважније спољашње и унутрашње православне светиње. Тада је почело да се говори о бескорисности постојања манастира, појавили су се укази Петра I о претварању манастира у домове стараца за војнике богаље. Тада су почела сурова испитивања подвижника, који су се крили по шумама и пећинама.

Цела црквена историја XVIII и XIX века и скоро сва житија подвижника тога времена садрже редове о страшним гоњењима. Познати странац Дамијан је завршио свој живот на робији, поливен хладном водом на мразу због тога што је одбио да да податке о месту свог сталног боравка, кога као странац није имао. Саровски првоначелник Јован умире у затвору у Петербургу због тога што је без дозволе власти почео да гради себи колибу у шуми.

Читав низ странаца који нису имали одређене циљеве, већ су ишли с пута на пут, пролазили су Русијом током последњих две стотине година. Ево ово је старац Фјодор Кузмич провео цео свој живот по сибирским тајгама. А ово је странац Данило, висок, стасит старац у платненој кошуљи са тужно-строгим погледом тамних очију, како га је насликао Кипренски. А овде је познати Филипушка који је спојио два подвига - јуродство и странствовање, иначе један од странаца Зосимове пустиње. Ово је смирени старац са краја XVIII века, Николај Матвејевич Римин, који је добровољно поделио своје имање сиромасима, ради чега је доспео у дом за умоболне. На његовом лицу се виде очуване црте добротошности и веселости. Он је приказан као весео, скоро ћелав, са дугим штапом, са крстом, одевен у исцепан гуњ и стари жакет. Пролазила је Русијом и Ксенија, стара странственица, стара 103 године, чијим је старањем подигнуто неколико стотина цркава. И весела Даша-странственица, и сурови странац Тома. Сви они као да чувају пећине и непролазне шуме, и сви они говоре о томе да нестаје пустиње из наше земље и да су само још путеви остали нетакнути сујетом овога света.

Осамдесетих година XIX века је у Казани издата књига “Искрене приче једног странца своје духовном оцу”. То је јединствена књига, у којој су откривени принципи подвига странствовања, и где је детаљно откривено напредовање у Исусовој молитви и указано на њену везу са странствовањем. Овде је описано како је један

[48] Старац-мирјанин XX века Фјодор Степанович Соколов. СПб., 2002. с.68

[49] О странцима руске земље. У књ. Записи свештеника Сергеја Сидорова, с додатком његовог житија, које је саставила његова ћерка, В.С. Бобринска. М., 1999.

[50] Архимандрит Кипријан (Керн). Предговор издању 1948. године. У књ. Искрене приче странца своје духовном оцу. Издање Ваведењске Оптиной пустиње, 1991.

човек, потресен различitim породичним проблемима, одлучио да ступи на стазу странствовања. До руку му је дошло “Добротољубље” и он се тражећи објашњење Исусове молитве обраћао разним особама са молбом да му разјасне њено значење.

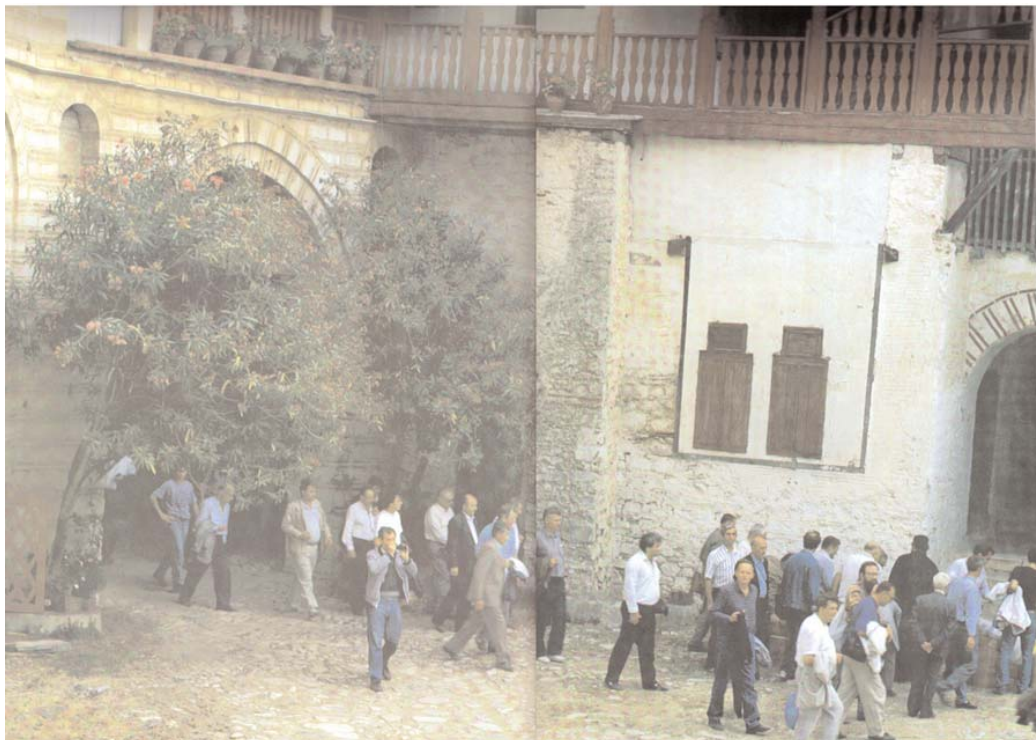
Међутим, од те спољашње стране је много важнији сам унутрашњи садржај књиге. То је пут странаца по бескрајним главним и сеоским путевима свете Русије; једног од представника те “у Христу лутајуће” Русије, коју смо тада тако добро знали давно, давно ...Русија, које данас нема и које никада више вероватно и неће ни бити. То су ти људи који су од преп. Сергеја одлазили у Саров и на Валаам, у Оптину и кијевским угодницима, Тихону и Митрофану, који су боравили у Иркутску код светог Иннокентија, доспевали и до Свете Горе и до Свете Земље. Они су “немајући боравишни град, тражили онај који наступа”. То су ти људи које је привлачила даљина и безбрижна лакоћа бездомног живота. Напустивши свој дом они би га налазили у монашким обитељима. Они су задовољствима породичних удобности претпостављали поучну беседу старца и схимника. Утврђеном нивоу вековног начина живота они су претпостављали ритам манастирске године са њеним празницима и црквеним обележјима ...

И ето, то је “по милости Божијој човек-хришћанин, по делима велики грешник, а по звању бездомни странац”, који је ноћевао код сељака-шумара, или код трговца или у забаченом сибирском манастиру, код

благочестивог властелина или свештеника, причајући своју неискусну причу о свом странствовању. Ритам његовог напева лако привлачи читаоца, потчињава га и приморава да га слуша и да учи и да се обогаћује том бесценом ризницом коју поседује тај сиромаш, који нема ништа код себе сем торбе са суварцима, Библије под пазухом и Добротољубља у торби. Његова ризница је молитва. То је дар којим су безмерно богати они који га траже. То је духовно богатство које су оци-аскети називали “умним делањем”, или “духовном трезвеношћу”, које је наслеђено од подвижника Египта, Синаја и Свете Горе и чији корени допиру и до веома древног Хришћанства.

Јеванђеље уноси у подвиг странствовања и црте смирења. Слично Христу ради јуродивима, странци не само да смирено подносе невоље и увреде, већ их чак и траже сматрајући се најлошијим на свету. Странац који се подвизава у наше дане, воли да каже: “Ако ме не укуриш - демони ће се радовати, а ако ме изгрдиш - Ангели ће се радовати”. Николај Матвејевич Римин, странац који се подвизавао крајем XVIII века, још је јасније учио смирењу својим животом. Он никада није ноћевао у кући где су га топло примали, већ је увек одлазио код људи који су га сурово примали. Једном су га упитали ради чега то ради, а он је одговорио: “Ја изговарам Исусову молитву, а према њој ја сам грешник. Када ме људи воле и брину о мени, онда заборавим да узвикнем: помилуј ме грешног”.

превод с руског: др Радмила Максимовић

Улазак у манастир Хиландар

КАКО ТИ ЈЕ ИМЕ, БРАТЕ?

“КАКО ТИ ЈЕ ИМЕ, БРАТЕ?” - питало је неколико стотина верника тек постриженог монаха Илију, који је, држећи крст који су верници целивали, а који му је управо предао владика бањалучки Јефрем, уз блажени осмех одговарао: “ГРЕШНИ МОНАХ ИЛИЈА”. “Спасевај се анђеоским ликом!”, уз неизрециву радост одговарали су верници.

Ово је један од тренутака обнове, али како отац

Сава, старшина манастира, рече, “духовне обнове” манастира Светог Илије у Крупи на Врбасу. Ова светиња се налази на удаљености од око двадест пет километара од Бањалучке према Мркоњић Граду. По промислу Божијем и по духовном узрастању мештана тог краја, васкрсла је поново ова светиња и тренутно је у фази обнављања. По неким изворима манастир је саграђен у XIII веку, а по Виду Ковачевићу манастир Крупа је задужбина Стефана Немање. Црква је смештена на некрополи са стећцима на којима су у високом рељефу уклесани крстови, резетне и полумесеци. Изнад манастирске цркве налазе се остаци велике средњовековне тврђаве Гребенграда. Манастир је од турске најезде запустео 1527. године, затим после само пола века обнове, тешке ратне 1941. године би потпуно спален од усташа. Санација је почела тек 1986-1991. године.

А данас, манастирско звоно позива верни народ овог краја на свеноћно бденије у навечерје светог Илије и радосно напомиње да се догађа велика обнова њихове

светиње, духовна обнова. Данас ће да се замонаши млађани искушеник Гојко и да да завет Господу на вечну послушност.

Чак и древни хришћански списи, најстарији послепостолски текстови, говоре о само два човекова пута за све људе и све народе - пут живота и пут смрти. Избором правог пута, животворног, бира се једном заувек онај крајњи циљ нашег живота.

Дакле, у српском народу мора да васкрсне хришћански живот, јер Србин је само онда Србин када хришћански,

односно светосавски мисли и живи. Међутим, док се многи данас клањају култу новца, дроге, алкохола, разврата, док су многи изгубили стид, понегде, тек понегде, слава Богу и хвала, засија мала истинска звездица која није заборавила праве узоре за сва времена, која није заборавила узак пут православља нашега светог Саве, и која такође изабере доживотно сиромаштво и манастирску послушност остављајући иза себе мирјанска уживања, грехе, мрачне тунеле.

И ето, после бденија, на дан светог Илије, у манастиру бањалучке епархије Крупа на Врбасу, уз присуство владике бањалучког Јефрема, затим настојатеља манастира о. Саве, архимандрита оца Гаврила, игумана манастира Лепавине, многих свештеника, ђакона, богослова, као и неколико стотина, кажу чак и око хиљаду верника, замонаши се млади искушеник Гојко и доби монашко име Илија.

До манастира смо стигли кањоном Врбаса који је

Свети пророк Илија

опасан само Божијом руком исклесаним обронцима планина обасјаним зрацима августовског сунца, чија светлост као да је наговештавала велику радост верника овог крајишког краја и уопште наше православне Цркве. Одједном угледасмо прелепу цркву тек васкрслу из рушевина. Ипак, најлепше

што је могло да се догоди овог дивног претпразничког дана, пред црквом и око цркве, у једном свечаном и побожном реду стајало је неколико стотина верника побожно чекајући долазак свог владике бањалучког Јефрема, па да након тога молитвено присуствују свеноћном бденију. Испред црквених врата стајали су отац Сава, старешина манастира Крупа, и отац Гаврило, игуман манастира Лепавине, са многобројним свештенством, такође свечано дочекујући Његово Преосвештенство владика Јефрема. Приђох брзо оцу Гаврилу и оцу Сави и затражих благослов целивајући им руке. “Бог да благослови”, чух и одмах осетих да је сваки мој даљи корак праћен благословом Господњим.

“Откуда отац Гаврило из манастира Лепавине у овом дивном манастиру крајишком?” - питали су се многи. Оца Гаврила овде у бањалучкој епархији, види се, готово сви знају. Сви се тискају да узму благослов, а он, благ, тих, свакога топло погледа, благослови и скрушено, монашки пренесе поглед на следећег верника са невероватним очинским осмехом пуним љубави за све који му се обрате. Чух како једна сестра упита оца Гаврила где да оставе дарове које су верници припремили и придарили за манастир Лепавину са молбом за молитву пред Мајчицом Богородицом Лепавинском. Отац Гаврило се захвали и благослови да све дарове придаре манастиру Крупи. Царица Небеска, значи, брине о свакој светињи ма где да је подигнута, али где побожни народ долази на свете Литургије и приноси молитве Господу.

Дакле, отац Гаврило дође у овај манастир по промислу Божијем, по благослову митрополита Јована и по великој жељи тадашњег искушеника Гојка а садашњег монаха Илије. Пожелеле искушеник Гојко да га баш отац Гаврило приведе на постриг. Управа Манастира Крупа, односно старешина манастира Сава, упути молбу

Његовом Високопреосвештенству Митрополиту загребачко-љубљанском и целе Италије Господину Јовану, у којој са пуно љубави изнесе разлоге ради којих затражи благослов за долазак оца Гаврила у манастир Крупу. Наиме, искушеник манастира Крупе Гојко Спасојевић је,

Пред привођење на постриг

приликом једне од својих посета манастиру Лепавине, “упознао Бога кроз све оно што је тамо видео и доживео”, каже између осталог у молби отац Сава, - “...ту су се њему отвориле духовне очи... а лепавински манастир сматра заслужним што је постао хришћанин”. Књига “Чуда Пресвете Богородице Лепавинске”, издање манастира Лепавине (који је посвећен Ваведену Пресвете Богородице), сведочи о многобројним исцељењима по молитвама оца Гаврила пред чудотворном иконом Богоро-

дице Лепавинске. Много је, каже отац Сава, ова књига допринела да се у том младом човеку нешто покрене, нешто заувек определи.

Посета манастиру Лепавине и разговор са архимандритом Гаврилом, као и његове молитве пред Царицом Небеском, никога не оставе равнодушним, стога никакво чудо није што овај млади искушеник пожелеле да га приликом тог најузвишенијег чина, чина монашења, приведе отац Гаврило, чије благе и дубоке речи усмерише његов духовни пут. Отац Сава и каже у својој молби да је искушеник Гојко “изразио жељу да га игуман манастира Лепавине приведе на постриг на дан свога монашења, а у знак захвалности тој великој светињи”. И молећи свети архијерејски благослов, отац Сава, старешина манастира Крупа, како то и доликује свештеном лицу у црквеној хијерархији, завршава ово предивно писмо упућено Његовом Високопреосвештенству митрополиту Јовану речима: “Целивајући свету архијерејску десницу и просећи свети благослов, унапред се захваљујемо”, уз потпис: синђел Сава (Недељковић).

Дакле, нескривена радост у стотинама очију у манастиру Крупи. Сунчеви зраци обасјавају целу околину, небо као да се спустило и чудесном топлином загрлило верни народ. Чини се да су сви становници овог малог крајишког града дошли на бденије дан уочи светог

Илије, да умноже духовну радост и принесу молитву светитељу који је заштитник и молитвеник њиховог места.

Одједном се разлеже чудесан звук црквених звона. Стотине верника се прекрсти “У име Оца и Сина и Свеога Духа” и звуци црквених звона помешаше се са молитвом Пресветој Богородици “Достојно јест”.

“Да ли је ово преумљење, мој напаћени српски народе!”, - помислих и стеже ми се у срцу од неке необјашњиве радости. Сви знамо да су нам цркве готово до јуче биле сабласно празне.

А сада, баш овог тренутка, божански звук црквених звона објављује долазак владике бањалучког господина Јефрема међу своје вернике. Побожни народ у одишта достојанственом реду и миру дочекује свога владика и поклоном изражава захвалност за благослове које им он упућује. Владика Јефрем је иначе веома поштован и цењен у бањалучкој епархији. Велика је, кажу, његова заслуга како за враћање народа овога краја у Цркву, тако и за очување вере наше православне.

Отац Сава, старешина манастира Крупе, видно узбуђен и радостан, јер својом посетом овој светињи владика уважи не само свештенство већ и читав верни народ овога краја, прекрстивши се “У име Оца и Сина и Светога Духа! Амин!”, поздрави свог владика топлим и дивним речима:

“Преосвећени владико, у протеклим годинама сваки Ваш долазак и свака Ваша посета била је у функцији подршке и охрабрења у заједничким настојањима да се овај манастир обнови и у њему поново васпостави живот. Међутим, Ваш данашњи долазак, може се слободно рећи, има историјску димензију и представља велико поглавље у животу не само овог манастира и ове парохије, него и знатно шире. Дошао је моменат највеће обнове крупског манастир у последњих неколико векова, и то духовне обнове, која је важнија и претежнија од сваке грађевинске делатности. У име наших парохијана, у име многобројних поштовалаца овог манастира са разних страна, те у име овде присутног народа, срдечно Вас поздрављамо. Великом Богу велико хвала на Његовом недостижном и свеобухватном промислу, а Вама, свети владико, хвала на доласку и светом благослову. Добро нам дошли, свети владико!”

Владика Јефрем прекрстивши се уђе у цркву и поклонивши се целива икону. Сав побожни народ уз молитву “Достојно јест”, која је допирала до небеса, крену за владиком и многобројним свештенством и напуни цркву. Призор је био као некад када је свака српска породица недељом журила у цркву да се Богу помоли. Из олтар се гласно разлеже молитва свештенства и много-

љетије “Ис полла ети деспота” и замириса тамјан из кадионице. Затим поче свеноћно бденије које одслужи владика бањалучки господин Јефрем уз саслужење јеромонаха Теофана (Шкобо) и јерођакона Платона (Јовића). Чуше се из олтар старозаветне речи из Прве књиге о царевима:

“Дође ријеч Господња Илији говорећи. Иди одавде на извор и сакриј се код потока Хората који је наспрам Јордана. И пићеш воду из потока и гавранима сам заповиједио да те хране ондје. И отиде и учини Илија по речи Господњој и сједи крај потока Хората наспрам Јордана. И гавранови му донашаху хљебове ујутру и месо увече и из потока пијаше воду. Али после годину дана пресуши поток јер не беше дажда на земљи. И дође ријеч Господња Илији говорећи: “Устани и иди у Сарепту Сидонску и остани тамо; јер ево заповиједио сам ондје жени удовици да те прехрани”. И уставши Илија оде у Сарепту и кад дође на врата града и, гле, оде жена удовица и сакупљаше ондје дрва; и повика за њом Илија и рече јој: “Донеси ми мало воде у суду да пијем”. И она пође да узме и повика за њом Илија и рече жени: “Донеси ми и комад хљеба у руци твојој да једем”. И рече жена: “Тако да је жив Господ Бог твој, немам печена хљеба него само колико шака брашна у копањи и мало уља у крчагу; и ево сакупићу два дрвета и отићи ћу и зготовићу себи и дјечи својој да поједемо и да умремо”. И рече јој Илија: “Не бој се, уђи и учини по ријечи твојој, али умијеси најпре мени један колачић од тога и донеси ми, а теби и дјечи твојој умијесићеш после. Јер тако говори Господ Бог Израилев: копања брашна неће нестати и крчаг уља неће се умањити до дана када Господ да кишу на земљи”. И отиде жена и учини по ријечи Илијиној и једе она и он и дјеца њена годину дана. И рече жена: “И ево познадох да си ти човјек Божији јер ријеч Господња је у устима твојим”.

И завапи свети Илија у Првој књизи о царевима, захвапи Господу за свој народ безбожни да им да знак, да му да времена да се покаје и да опет поверује у једнога Бога: “Услиши ме, Господе, услиши ме: да би познао овај народ да си Ти, Господе, Бог, кад опет обратиш срца њихова”. И тада паде огањ Господњи и спали жртву паљеницу..., а народ кад то видје сав попада ничице, и рекоше: “Господ је Бог, Господ је Бог!”

Тако и у сада у овом дивном дому Господњем по молитвама свештенства и овог верног народа као да се спусти рука Господња опет преко пророка Илије кога

дозваше у молитвама својим. Изнесоше икону светог Илије пророка, потекоше једна за другом молитве, тропари, “Богородице Дјево, радуј се благодатна Маријо, Господ је с тобом...”, псалми Давидови..

Настаје и тренутак привођења брата Гојка на постриг. Отац Гаврило и отац Сава уведоше брата Гојка обученог у белу кошуљу и уђоше у олтар. Из олтара се разлеглоше молитве владике Јефрема:

“Милосрдни Бог као чедолубљени Отац предајући твоје смирење и истинито покајање, чедо, прима као блудног сина тебе, који се кајеш и од срца к њему припадаш”, - и запита: “Што си дошао, брате, припадајући светом жртвенику и светој дружини овој?”

“Желим живот испоснички, свети владико.”

“Желиш ли да се удостојиш анђеоског лика и да се уврстиш у ред монаха?”

“Да, с Божијом помоћу, свети владико!”

“Заиста си добро и блажено дјело иза-

брао само ако га и довршиш, јер се добра дјела трудом постижу и с муком обављају. Отвори очи срца свога и чуј глас Господа који говори: *Ходите к мени сви који се трудите и натоварени сте и ја ћу вас одморити. Узмите јарам мој на себе и научите се од мене, јер сам ја кротак и смирен срцем, и наћи ћете покој душама својим.* Стога, сада на свако питање “да ли могу?” - са страхом и радошћу је потребан одговор. При том сигурно знај да је овде дошао Цар Спаситељ наш са свехвалном Мајком Својом, светим анђелима и свима светима Својим и пази на ријечи своје да би када дође судити живима и мртвима узвратио теби, не по ономе што ћеш му обећати и изјавити, него по ономе што си о обећаноме и изјављеноме одржао. Зато сада, ако истински приступаш Богу, одговарај нам са сваком пажњом на сва питања која ти будемо постављали!

“Да ли својом слободним разумом и по својој слободној вољи приступаш Господу?”

“Да, с Божијом помоћу, свети владико!”

“Хоћеш ли све до смрти остати у нестицању и добровољном сиромаштву Христа ради, у општежићу, ништа себи самоме не стичући нити чувајући, сем онога

што је на општу потребу и то из послушања, а не по својој вољи?”

“Да, с Божијом помоћу, свети владико!”

Затим је владика Јефрем родитељски и најтоплије поучи младог испушеника и рекао му да пре свега себе очисти од сваке нечистоте тела и духа и да врши светињу у страху Божијем, да одбаци “безочност житејског понашања” и да свима буде послушан, да не ропће у пословима који му буду одређени. Да буде истрајан у молитви и да не буде лењ у бдењима, да у болестима не

“Желим живот испоснички, владико свети”

буде малодушан; да пази на рђаве помисли јер враг никада неће престати да му подмеће сећање на ранији живот у свету и мржњу према врлинском животу. “Не треба да се окрећеш путем натраг када си пошао у Царство Небеско, јер нећеш бити приправан за Царство Небеско. Не претпостављај ништа Богу. Не љуби већма од Бога ни оца ни мајку, ни браћу, ни никога свога, нити себе самога, нити

царства свијета... Не избјегавај сиромаштво него остани до смрти у њему”. Владика Јефрем му даље каже да не избегава ни злостављања ни понижења од људи, и да му ништа друго не буде тешко, јер ће му то сметати на путу којим иде за Христом. Нека увек гледа на добро оних који са надом живе у Богу, мислећи на све мученике и преподобне који та добра стекоше великим знојем и трудом, потоцима крви, па чак и смрћу. Изнад свега треба увек да у своме уму има спасоносна страдања и животворни крст Господа нашега Исуса Христа “којим добровољно претрпје ради нашега спасења, да би и ти све невоље и муке монашког живота радосно трпио Њега ради. Буди, дакле, разборит у свему. Пострадај као добар војник Христа Господа који иако сам Бог и Господ наш, будући богат милошћу, ради нас осиромаша да бисмо се ми обогатили Његовим царством напредујући у заповијестима Његовим дан и ноћ, јер сам Господ рече: *Ако ко хоће за мном ићи, нека се одрече себе и узме крст свој и иде за мном.* Јер имаш и да гладујеш и да жеђујеш и да будеш вријеђан и исмијаван, ружен и гоњен и да будеш изложен многим другим невољама, а које одликују живот по Богу. И када све то претрпиш, радуј

се, јер је награда твоја велика на небесима у Христу Исусу Господу нашем, коме нека је слава вавијек. Амин!”

“Да ли све ово тако исповиједаш са надом у моћ Божију и да ли обећаваш да ћеш у свему истрајати до краја живота свога благодаћу Христовом?”

“Да, с Божијим помоћу, свети владико!”

“Свемилосрдни и многомилостиви Бог, који пречисто срце недокучиве доброте своје отвара, који и твоју жељу зна и твоје намере прима..., и прилаже своју моћ за испуњење Његових заповијести, нека те прими и загрли и штити да ти буде јака тврђава од лица вражија, камен трпљења, узрок утјехе, давалац чврстине, стицање благодусности, који ће лијегати и устајати са тобом радујући срце твоје утјехом свога Духа Светога, удостојавајући те и удјела светих и преподобних отаца наших

Антонија, Јевтимија, Саве и свих осталих преподобних отаца који су у монаштво угодили Христу а с њима и ти нека заслужиш Царство Небеско у Христу Исусу Господу нашем, коме нека је слава и власт, царство и сила, сада и увијек и у све вијекове. Амин!”

“Господе Боже наш, Ти си озаконио да се

удостоје Тебе они који оставише све житејско, сроднике и пријатеље. Прими и овога слугу твога Гојка, који се одрекао свега тога ...и упути га на истину твоју јер непоколебљиво припада Теби. Огради га силом Духа Твога Светога да никакво вражије оружје, ни лукавство не би могло утицати на њега”. И настави владика Јефрем да моли Господа, а онда још једном упита брата Гојка да ли по својој слободној вољи прима овај подвиг и када брат Гојко потврди своју вољу, владика га упозори да добро пази коме приступа, коме се заветује и кога се одриче, а затим настави да се моли Господу. Онда у знак одрицања од света, од свих телесних жеља и од свега што је у свету, владика Јефрем постриже брата Гојка у облику крста и замоли: “У име Оца и Сина и Светога Духа, рецимо сви за њега: Господе помилуј!” Из неколико стотина гласова проломи се: “Господе помилуј!” Заиста је

било потресно.

Онда брат Илија обуче ризу у знак добровољног сиромаштва и подношења сваке беде и тескоба, у име Оца и Сина и Светога Духа, затим у знак обуздавања својих жеља и тела свога прими на своје груди крст да га подсети на пљување, ругање, ране и шамаре, и распеће на крсту Господа и Спаситеља Исуса Христа, затим се обуче у одећу весела и радости духовне, опаса ребра своја, онда се обуче у ризу спасења и правде примивши тако крст спасења, онда покри главу своју покривалом смирења и непрекидног послушања и најзад обуче и сандале да би био брз и вредан на свако послушање.

“Прими, брате Илија, мач духовни, који је Ријеч Божија, јер си дужан да сваку ријеч Господњу увијек

имаш у уму, у срцу и у устима својим и да не престано понављаш “Господе Исусе Христе, Сине Божији, помилуј ме грешног”. Затим брат Илија прими од владике штит вере - крст Христов, којим ће одвратити све стреле нечастивог, затим у руку прими свећу и владика му рече:

“Да будеш свјетло свијету...”

“Да будеш свјет-

лост свијету, јер је Господ рекао: *Тако нека свијетли ваша свјетлост пред људима!*”, и помоли се: “Господе Боже наш, уведи брата Илију у духовни хор Твој...!” и сви запеваше: *Јелици во Христа крестистесја, во Христа облекостесја. Алилуја!*

После читања Посланице светог апостола Павла Ефесцима и одмах Светог Јеванђеља по Матеју, владика Јефрем поучи монаха Илију дивним речима, а онда се обрати верном народу:

“У име Оца и Сина и Светога Духа.

Драги новопострижени у монаштво оче Илија, драга браћо свештеници и драга браћо монаси, драга браћо и сестре, драги наши гости! Ево, вечерас у навечерје празника светог пророка Божијег Илије, који је храмовна слава ове наше свете обитељи, пред нашим очима догодило се једно дивно дело. Бог је још једног

младог човека позвао да Му служи у светом анђеоском монашком чину. Рекох, у светом монашком анђеоском чину, дакле, монашки чин се поистовећује са анђеоским чином и зато, драги новопострижени у монаштво оче Илија, имајући свагда на уму да си се заветовао, стално прочитавај завете које си вечерас дао Господу, за које ће ти ваљати дати одговор на дан Суда, не по ономе што си обећао, него по ономе што си од обећаног извршио. Нека ти твој небески заштитник, свети пророк Божији Илија, буде пример за углед у чврстости вере, у ревновању за праву веру, за истину, за светињу, за спас и свако добро. Заиста, тешко би се нашао неко као свети пророк Илија који је у Старом Завету тако силно ревновао за праву веру и за јединог Бога, живећи у времену у коме су свуда једнобожачки народ јеврејски окруживали многобошци и незнабошци.

Браћо и сестре, и вама и новопостриженом и мени нека је на уму да једном речена реч Божија остаје увек заповест и увек трајна. Зар није и ово данас време неког цара Ахава и царице Језавеле? Зар се и данас око нас људи не клањају различитим боговима, различитим стварима, различитим овосветским добрима и зар не пропадају тако, не видећи од свих лажних богова јединог Правог и Истинитог Бога, који је дошао у свет ради нас људи и ради нашега спасења, који је ради нас разапет на Крсту, који је за нас васкрсао и који је нас ослободио вечног ропства ђаволу, смрти и греху? Хвала вам, браћо и сестре, што сте дошли у ову нашу свету обитељ. Вечерас објављујем да ће се од сада, ако Бог да, убудуће уочи сваког празника светог пророка Илије овде служити велико празнично бденије, а сутрадан Литургија, како би поново повратили сјај овој древној нашој православној светињи.

Овде се обнавља манастирска црква, а око нас је много рушевина и темеља објеката који су прије постојали а које су наши противници, незнабошци у вери порушили и уништили, раскрчили и разнели, па је тако нама остало да поново обнављамо и да поново вратимо стару мисију и стари сјај овој нашој светој обитељи. Они који су овде дошли могли су видети да се црква обнавља и споља. Видимо да је већ обновљена изнутра и да јој фали само инвентар и да поново буде у пуном сјају. Али, оно што је драгоценост јесте следеће - да се заједно са физичком обновом, обнављамо се и духовно..."

Владика Јефрем благослови присутни народ и позва нас да сви, као што и сам учини, целивамо крст питајући новопостриженог: "Како ти је име, брате?" - "Грешни монах Илија", одговарао нам је уз благи осмех отац Илија, монашки, скрушено, а у очима се видела велика радост.

Звона поново зазвонише. То домаћин, настојатељ манастира отац Сава, са присутним народом испраћа свог владику. На многаја љета!

Појци из певнице почеше једну за другом да певају духовне песме. Оцу Гаврилу стадоше да прилазе верници и да траже свети благослов. Већ је увелико ноћ, а народу лепо у светињи. Сутра се служи Света Литургија, у славу Господа и у част светог Илије пророка Божијег.

* * *

На дан храмовне славе светог пророка Илије у манастиру Крупи на Врбасу Свету Литургију је служио архимандрит отац Гаврило, игуман манастира Лепавине, уз саслужење протојереја-ставрофора Милорада Бајбића из Подновља и протојереја Војислава Марчетића из Бањалуке. Свечари, односно кумови славе били су супружници Зоран и Драгана са синовима Стефаном, Бојаном и Марком.

Црква је, слава и хвала Богу, била препуна. Велики број верника се причести. Осећала се велика благодат и срећа на озареним лицима верника. Певајући тропар светитељу и предивне духовне песме Царици Небеској, Претечи Крститељу, светоме Сави, носећи иконе и барјаке, свештеници шкропећи народ светом водицом поведоше вернике и три пута обиђоше цркву. Примивши нафору сви верници од оца Гаврила добише иконицу Богородице Лепавинске.

После богослужења настојатељ манастира Крупе синђел Сава (Недељковић) обрати се своме верном народу топлим речима:

"У име Оца и Сина и Светога Духа!

Драга браћо и сестре, свима вама треба да буде познато да смо у мрежи Божијег промисла и да смо захваћени Његовим плановима који нама у овом тренутку нама нису доступни. Наиме, наш људски ум је исувише ситан за разумевање небеских тајни, зато се каже да "човек снује, а Бог одређује". Сетимо се речи да са Богом нико није потписао уговор ни за сутрашњи дан, а камоли на дуге стазе. Управо због недокучивости Божијег промисла једна молитва у свештеничком Требнику приликом обављања тајне светог водоосвећења гласи: "Велики си, Господе Боже, и чудна су дела твоја, и ниједна људска реч није у стању да искаже сва чудеса Твоја". И та се реченица, драга браћо и сестре, узастопно понавља три пута, као знак колико је она тачна и колико је истинита. И синоћно монашење драгога нашега оца Илије такође је дело Божијега Промисла, којим је у наш манастир послат један озбиљан и побожан човек.

Желим да сви знате да у току ове три последње године, колико је он као искушеник боравио у овом манастиру, никада из његових уста нисам чуо ни једну ружну реч, нити ми је икада рекао “нећу” или “не могу”. А колико има родитеља који се у овим депримираним временима могу похвалити својом рођеном децом како су им јако одана или послушна. Захваљујемо се Светој Мајци која је преко своје чудотворне иконе Богородице Лепавинске учинила то да је наш брат, отац Илија, данас оно што јесте, јер да није било свете обитељи лепавинске и њене чудотворне иконе Царице Небеске и отварања његових духовних очију у тој светињи, свакако ни њега као монаха сада не би било међу нама.

Стога посебну похвалу и посебну захвалност одајем братству тога светог храма и оцу Гаврилу архимандриту лично поштовање и личну захвалност у име своје, у име не само свих наших парохијана, него у име свих хришћана бањалучке регије, за које манастир Лепавина има огроман значај. Хвала, оче архимандрите, јер сте својим доласком и синоћним и данашњим присуством увеличали ова наша духовна славља, а у знак искрене захвалности, још више ћемо продубити и учврстити духовне везе између наше две светиње.

Ја сам као човек захвалан Богу што је све ово овако

приредио. Могу слободно данас да кажем пред свима вама да је Господ веома добро погледао на мене. У знак захвалности Господу Богу за све што је дивно учинио у овом светом храму, братство манастира је одлучило да од сутра почне служење 40 захвалних Литургија које ће почињати у 7 сати ујутро и трајати непрекидно 40 дана. Хвала вам свима што сте данас дошли да се заједнички Богу помолимо и прославимо Његова чудеса. Хвала свима који су синоћ у незапамћеном броју дошли и присуствовали овим духовним свечаностима. Захваљујем се и браћи свештеницима, који су одвојили своје време и данас дошли у ову светињу, поздрављамо и кумове нашег славља Зорана и Драгану са синовима Стефаном, Бјаном и Марком. Свима приложницима и обнављачима овог светог манастира велико хвала, јер се њиховим

прилозима ова светиња подиже из пепела. Нека Бог и свети Сава буду на помоћи свима. Амин. Боже дај!”

Онда отац Сава и домаћини свечари и кумови храмовне славе Зоран и Драгана, позваше свештенство и госте на славску трпезу, трпезу љубави. Мени се указа срећна околност да приђем оцу Гаврилу, да га замолим за благослов и да ми каже како се осећао у току свих ових свечаности у овој светињи и посети бањалучкој епархији у Републици Српској. Није отац Гаврило скривао своју радост: “Све што сте овде и сами видели и све што се догађало у овој светињи јесте радост и за целу Српску православну цркву”. Међутим, духовну величину употпунила је благодат Господња коју је отац Гаврило осетио када је боравио у парохијском дому код оца Саве. Видно озарен отац Гаврило нам исприча тренутак који се не заборавља: “Када смо дошли у манастирску кућу у селу, одмах сам запазио како је ту све уредно, чисто, цвеће у дворишту, све је чудесно мирисало. Осећа се да се у

овом дому живи молитвеним и духовним животом. У том амбијенту сам се присетио Каруља на Светој Гори. Одједном сам осетио посебан мирис... и одмах сам га препознао. За тренутак сам се нашао на Светој Гори. Она мирише на свој сопствени начин. Онако како се дете осећа у утроби мајчиној, тако се сте-

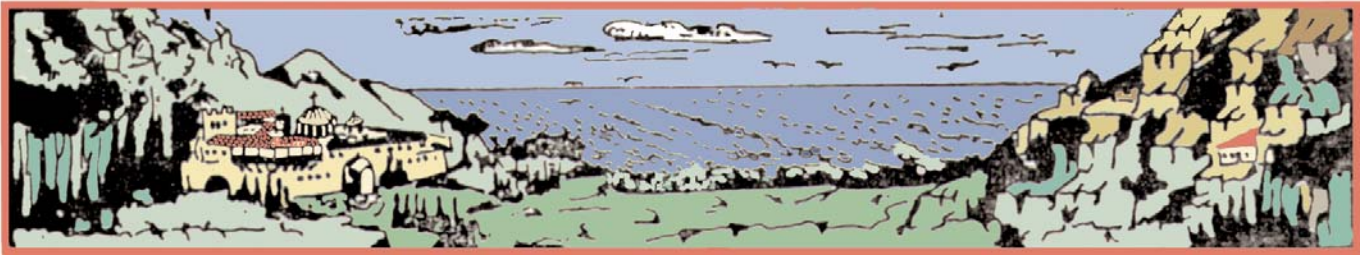

Резање славског колача

кне осећај када се изненада “наћеш” на Светој Гори. Такав сам осећај имао једном код схи-архимандрита Василија (Горлимунда), Швајцарца који је у малом месту близу Штутгарта саградио скит св. Спиридона, под јурисдикцијом Српске православне цркве. Ето, такав тренутак у свом животу свако би пожелео, а ја сам га доживео у овом малом крајишком селу. Уствари, сасвим сам изгубио осећај да је то село. Ја сам се једноставно нашао на Светој Гори”.

Узех благослов и захвалих се и оцу Гаврилу и оцу Сави на свему што доживесмо и видесмо у овој светињи, и стекох утисак као да и ја понесох са собом обиље благодати Свете Горе. Слава Богу и хвала на свему.

Танкосава Дамјановић

Епископ Иларион (Алфејев)

ВИ СТЕ СВЕТЛОСТ СВЕТУ (О монаштву)

ма нешто суштински исто између брака и монаштва. То нису два супротна пута, него два пута који су у многоме блиски један другоме. Човек као индивидуа - биће у потпуности вредно једино ако се реализује као личност у општењу с другима. И у браку испуњење онога што недостаје проиходи кроз добијање друге “половине”, другог “ја”, кроз добијање “другог”. У монаштву се као овај “други” јавља Сам Бог. Тајна монашког живота огледа се у томе да се онај који је примио монаштво потпуно оријентише у свом животу према Богу. Човек се разумно и добровољно одриче не само брака, него и много чега другог, доступног обичним људима, да би се максимално усредредио на Бога и посветио му сав свој живот, све своје помисли и дела. И у том смислу монаштво је блиско браку. Није случајно да су многи Оци Цркве поредили монашки живот са животом супружника и говорили о стремљењу човекове душе ка Богу, изражавајући се исто као када су говорили о супружничком животу. Видљиво је да је један од основних текстова коришћен у аскетској литератури, посвећеној монаштву, била библијска књига *Песма над песмама* премудрог Соломона, која говорећи о љубави између човека и жене, додирује такве дубине човекове природе, да се у истом степену може односити и на ту љубав која постоји између душе човекове и Бога. Душа хришћанина је невеста Христова, и баш на том плану у монаштву се реализује онај “брачни потенцијал” који постоји у сваком човеку. Све то што недостаје човеку, индивидуи, да би постао личност, персона, да би спознао свој лични живот сам и у односу с другима, у монаштву се достиже општењем с Богом. То је прво.

Друго. Човек не би требао да прима монаштво само на основу тога што није могао ступити у брак. Веома често млади људи, посебно после семинарије, се налазе у дилеми: сазрели су за свештенослужење, добили духовно образовање, спремни су да почну живети самосталним животом одраслих људи, али услед ових или оних околности нису успели да “реше породично

питање”, да нађу себи животну сапутницу. И дешава се да архијереји почну да врше притисак на таквог човека: ако се не жениш, значи, примај монаштво и рукоположење. То је сигурно сасвим недопустиво, јер исто као и за брак, и за монаштво човек треба да буде зрео, и било каква журба, тим пре притисак, је у оваквом случају немесан и недозвољен. Монаштво се може примити само у једном случају - ако човек осећа према томе снажан призив. Монашки призив не може бити тренутна жеља: она треба да сазрева у човеку током дужег времена, да постаје све јаснији, све јачи. Ако човек није уверен у свој призив, колеба се, тада не би требало да прима монаштво. У беседи о браку говорио сам готово исто тако, да не би требало ступати у брак док постоји сумња да је баш тај човек управо онај са којим си спреман да поделиш сав свој живот, ради којег си спреман да жртвујеш свој живот. Исти приступ треба да буде и у односу на примање монашког пострига.

Треће. Монаштво има разне спољашње облике. Има монаха, који живе у манастирима, има и оних који живе у свету. Има монаха који испуњавају црквено послушање, нпр. који предају у духовним семинаријама, има монаха који се баве делима милосрђа. Има монаха свештенослужитења у парохијама. Једном речју спољашња слика монашког живота може бити веома разноврсна. Али унутрашња суштина се тиме не мења. А она се састоји, како се мени чини, из две ствари - осамљености и у непрестаном стајању пред Богом. Према томе, онај човек који не осећа призив према осамљивању, а да уз то и сав свој живот без остатка може предати Богу, не би требало да постане монах.

Има случајева, да млади људи примају монаштво, оријентишући се према овим или оним могућностима, које према њиховом мишљењу, могу да добију ако приме постриг.

Огромну и трагичну грешку чине људи који примају постриг ради црквене каријере. У савременој пракси Православне цркве аријереј може постати само монах. И

долази до тога да људи који теже каријери примају монаштво да би достигли висок положај у цркви. Али те положаје достижу само малобројни јер је монаха много, а епископа мало. Није реткост да такви људи у зрелом добу долазе у такву ситуацију да схвате да је њихова жеља недостижна, и да су они “испали из круга” или да нису нишли у тај “круг” који сачињава кадрове за архијерејско служење. И долази до страшне кризе. човек схвата да је он уништио свој живот, лишивши се много чега ради неке илузије. Сличних ситуација не би требало бити. Монаштво би требало примати само онда ако је човек у потпуности оријентисан на Бога, ако је спреман да да сав свој живот за Бога, да иде кроз уска врата. Монаштво - то је максималан израз тог “уског” пута, о којем говори Господ (Мт. 7:13, Лк. 13:24). То је пут достизања унутрашњих висина, пут унутрашњег богађења при спољним губицима. Примање пострига ради некаквих спољних циљева искривљује саму суштину монаштва.

Недопустиво је примање монаштва и по послушању. На жалост често се дешава да се човек у одређеном периоду свог живота не може одлучити да ли да прими монаштво или да ступи у брак. Пошто нема довољно унутрашње снаге да сам донесе решење, он себи каже: “Отићи ћу духовнику (типа: идем неком старцу), и шта ми он каже таква ће бити воља Божија”. Такав став није исправан. Сва одговорна решења човек треба да доноси сам. И да сноси за њих у потпуности одговорност. Наравно, нико не може гарантовати да неће доћи и до грешке. Многи људи су грешили у избору свог животног пута. Али човек који је сам дозволио да се деси нека грешка, сам је може и исправити, чак и ако га то буде скупо стајало. Ако је дошло до грешке ради неког другог, и човек схвати да се његов живот није испунио јер је он некада, по неразумности, несмотрено, поверио решење своје судбине другоме, тада такву грешку нема ко да исправи.

У беседи о браку говорио сам да постоје два вида брака: брак као тајна и брак као саживот. То се може рећи и за монаштво: оно може бити тајна, а може и да не буде. Монаштво које се јавља као тајна, преображава сав човеков живот, мења га у корену, радикално.

Можемо додати, да постоји савршено неправилна традиција, наслеђена још из тог времена, када се наша Црква налазила под снажним утицајем западне схоластике, - да се прави разлика између тајни и обреда и да се брак сматра тајном, а монашки постриг као облик црквених церемонија, лишених суштинског карактера. Монашки постриг - исто је таква тајна, као и друге тајне Цркве, јер садржи у себи све облике тајне. човек који прима монаштво, добија друго име, слично као што се то одвија на крштењу. Он се облачи у нове одежде. Као и у

тајни Крштења, по вери Цркве, човеку се опраштају греси, између осталих и они који представљају канонску препреку за добијање свештеничког чина. И чак је у самом чину монашења постриг назван тајном, када онај који постриже говори оном којег постриже: “Приступио си овој великој тајни”. Али монаштво се само тада остварује као тајна када се прима по призиву да би постало пут унутрашњег усавшавања, пут усхођења човека по овој “лествици” задобијања добродетели и борбе са страстима, коју је тако прекрасно описао у својој класичној књизи св. Јован Синајски.

У којем случају се може рећи да се монаштво није обавило као тајна, да је примање пострига било безуспешно или погрешно? У том случају, када је човек примио постриг или против своје воље, по послушању другом лицу или у сувише раном узрасту по сопственој неразумности или под утицајем расположења или ентузијазма, који су касније прошли. Такав човек, већ поставши монах, схвата да је направио грешку, да он за монашки живот уопште није предодређен. Из такве ситуације постоје три излаза.

Први излаз је да човек себе измени: он каже себи да, пошто је већ постао монах, пошто га је Бог већ привео овом начину живота, треба да учини све да монаштво постане уистину тајна јединства с Богом. И човек се труди уз помоћ Божију да усклади свој живот према неопходном аскетском начину живота. То је боља варијанта, али, нажалост, такво решење је прилично ретко.

Чешће се сусрећу друга и трећа варијанта. Друга варијанта: човек остаје у монаштву да не би нарушио монашке завете, али при томе не осећа ни радост, ни одушевљење од тога што је монах, већ само “тешко тегли”, проклињући своју судбину. Трећа варијанта: монах напушта манастир, “размонашује се”, како кажу у народу, постаје мирјанин.

Тешко је рећи шта је боље. С једне стране монашки завети се дају једном и за свагда, и према канонским правилима Цркве, чак и онај монах који је скинуо са себе монашку одећу и ступио у брак, наставља да буде монах, али пали монах, који живи у греху. Бивши монаси, који ступе у брак, не добијају црквени благослов за брачни живот и не могу бити венчани у цркви, осим у ретким изузецима. Таква је традиција Православне Цркве. У том смислу монашки завети постављају пред човека већу одговорност него брачни завети: Црква може признати развод, али никакво “размонашење” црквени канони не признају. И ако у брак може човек ступити два пута, монашки завети се не могу давати двапут.

Током две године мог монашког живота ја сам живео у манастиру, у којем је готово сваки други монах

кршио завет и одлазио из манастира. Неки од оних који су отишли су се женили. У правилу, такви бракови су били несретни и брзо су се распадали. Сећам се случаја када је човек напустио монаштво само два дана после пострига, што је било потврда о његовој потпуној унутрашњој неспремности за монашки живот. Сећам се и другог случаја: млади човек је ступио у манастир са великим ентузијазмом, искрено је хтео да се одрекне света, да

води свет начин живота, али је по природи био друштвен, светски човек, а у манастиру није нашао ту духовну храну, то духовно руководство које би га могло задржати на путу монашког живота и учинити тај духовни живот испуњеним. На крају је почео да губи трезвеност и контролу над собом, почео је да иде у град, да се виђа са женама, почео да свира у рок-групи (у прошлости је био музичар). Даље - алкохол, наркотици. На крају је отишао из манастира, оженио се, развео и не доживевши 40 година умро од предозирања наркотицима. Такви и други слични случајеви учврстили су ме у уверењу да решење о монашком постригу може бити донесено само кроз веома трезвено и озбиљно размишљање, само након што је жеља да се живи монашким животом чврсто утврђена, када се човек увери да је то његов призив, после дугог испитивања.

Веома често контактирам са младим људима, који се налазе на раскрсници. Неки од њих говоре: "Размишљао сам о монаштву, али у мени је сумња, колебање." Таквим људима обично говорим, да све дотле док код њих постоји и сенка сумње, па и мало колебање, не би требало да приме монаштво. Саветујем да не журе, да причекају бар три године, а затим да провере да није ослабила ова жеља, да се није охладила и ако се она сачувала, тада могу да се реше да приме монаштво. Грешка може имати кобне последице, тако да пошто да монашки завет, а затим схвати да монаштво није по његовим силама, човек ретко може бити способан да се

врати у нормалан живот. Он остаје цео свој будући живот духовно истраумиран, морално обogaљен.

Као и брак, и монаштво има своју динамичност, и монах се може развијати у позитивном или у негативном смеру. У монаштву човек не стоји у месту: он или је на путу ка Богу, мало помало скупљајући духовни потенцијал или постепено губи оне мале почетничке залихе, које поседује сваки онај човек који је примио

монаштво. У том смислу, наравно, веома је важно да је човек од самог почетка правилно настројен. Као и у браку у монаштву је могућа почетничка еуфорија, а после ње разочарење. Дешава се да примивши постриг човек првих дана или месеци живи једноставно речено - на небу, сретан је, чини му се да су се остварили његови снови, да је монашки живот баш то што је он тражио. Али после тога долази до отрежњења. човек почиње сагледавати да и монашки живот има своје тешкоће и искушења на које он није био спреман. Веома је важно преживети тај критични моменат. Ако у браку супружници могу удвоје пребродити критичне ситуације, у монаштву је човек остављен сам са собом. Наравно он није сам ако пребива у Богу, али монах често нема подршку од људи. често му недостаје правилно духовно руководство, посебно у наше време, у којем искусних духовника има мало.

У совјетско време у Руској Православној Цркви је било само 18 манастира, али чак и тада су се жалили да им недостају искусни духовни руководиоци. Данас је број манастира прешао 500, али број духовно искусних наставника се није повећао. Духовни руководиоци треба да узрастају десетинама година, и да би они узрасли, треба да постоји трајна монашка традиција. Сами духовници треба да буду ученици искусних наставника. Сила монаштва се састоји управо у наслеђу духовног руковођења, које, као и апостолско наслеђе, почиње од првих хришћанских времена: духовно искуство се преноси од

учитеља ученику, а после ученик сам постаје учитељ и преноси искуство својим ученицима.

У историји хришћанске светости није мали број примера када се монашки опит преносио од учитеља ученику. Преподобни Симеон Нови Богослов је био ученик преподобног Симеона Испосника. Добивши од учитеља велика знања у области аскетског и мистичког живота, он их је записао и предао својим ученицима. Никита Ститат, који је написао житије Симеона Новог Богослова, био је његов близак ученик. И сам Никита Ститат је, наравно, имао ученике. Непрекидан ток наслеђивања духовног искуства се преноси од давних времена до наших дана. чак и у совјетско време у Руској Православној Цркви овај ток се није прекидао, иако је био ослабљен: духовно искусни руководиоци, старци, били су тих година велика реткост, али су они ипак постојали.

А шта се дешава сада? Отвори се мањи манастир, епископ постави тамо 23-годишњег игумана, тај узме себи неколико двадесетогодишњих послушника, и они почињу један другог да васпитавају. Нема никакве гаранције да ће младић, који је постављен тамо за наменника само ради тога јер је било потребно да црква која је добила манастир некога хитно тамо насели, заиста и постати добар наставник за младиће који су дошли овде, иако можда и са великим ентузијазмом и загрејаношћу, али услед недостатка духовног руководства, могли би се разочарати и наћи на кривом путу.

Мени се чини да, исто као и примање свештеничког чина, тако и примање монаштва треба да буде у зрелом добу. У давним временима не само да нису постризували петнаестогодишњаке, седамнаестогодишњаке, него чак ни двадесетогодишњаке. На постриг се спремало веома дуго. Пре него што ће ступити у манастир, човек је дуго размишљао о томе. Нико није инсистирао да он иде у манастир, како то сада чине неки духовници, подстичући младе да приме монаштво. Ступивши у манастир, човек се дуго налазио у звању послушника, и ако би се разочарао, могао је мирно да оде, и да живи духовно испуњеним животом и у свету. И само ако би човек провео много времена у манастиру, схватио да је то његов пут, тада би га постригали. На такав начин постриг није постајао почетак његовог монашког животног пута, него наставак његовог дугогодишњег опита: постриг је тада био потврда да је човек призван у монаштво, да његова жеља да постане монах није била незрела, брзоплета, него да је то била његова сопствена жеља, а не жеља неког другог који се трудио да га принуди на монаштво.

Говорим о томе, иако добро знам да можете напоменути да сам ја сам примио монаштво у двадесет-

годишњем узрасту. На то могу само одговорити да сам ја имао среће, моја одлука да примим монаштво је била можда младалачка, незрела, али ипак, у протеклих 13 година ни једне секунде нисам осетио разочарење нити помислио: “Да није то била грешка?” Чак и у најтежим тренуцима, којих је било много, никада нисам осетио да би мој призив могао бити нешто друго.

Други су имали мање среће. Познат ми је не мали број случајева када је човек, примивши монаштво у младости, после неког времена спознао да је то била грешка, али је и даље остајао у манастиру, “тешко теглећи” без одушевљења, без радости. Виђао сам монахе који су непрестано у стању унија и којима је све у овом животу досадило. Да би се некако утешили, они или иду на консултације психотерапеутима, или по цео дан слушају класичну музику или траже утеху у алкохолу.

Ако је монаштво примљено са испуњавањем свих набројаних услова, по призиву, оно може постати за човека извор отварања његових унутрашњих потенцијала, дати му оне могућности које му не даје живот у свету. Монах је по опредељењу ослобођен многих стега, које везују човека у свету. Монах има могућност да се усредреди само на главно, и ако он усмери свој живот на то главно - на то што представља “једино потребно”, тј. на самога Бога, - оно што добије може бити веома велико. Пре свега он може спознати из сопственог искуства, шта значи та блискост човекове душе с Богом, о којој су св.Оци писали у објашњењима Књиге Песма над песмама. Он може познати Бога, или како је говорио отац Софроније, цитирајући речи апостола Јована Богослова, “видети Бога каквим Он јесте”. Он може задобити многе духовне навике и достићи светост. Наравно, пут ка светости је отворен сваком човеку независно од тога да ли је он монах, свештеник или мирјанин, живи ли он у манастиру или у свету. Али монаштво може дати човеку посебне услове, при којима се он сусреће са мање препрека, него мирски људи. На монашком путу се налазе друге врсте препрека - она искушења, која нису позната људима који живе у свету. То је посебна борба, посебан подвиг. Али, понављам, могућност отварања својих унутрашњих потенцијала, посвећивања свога живота Богу дарује се оним монасима који су примили постриг по призиву.

Монаштво, као што сам већ рекао, најрадикалнији је вид тога пролажења “кроз уска врата”, на које је Господ призвао све хришћане. У древној Цркви се монаштво градило постепено. Постојале су групе аскета, подвижника, који су давали завет безбрачности, неки од њих су одлазили у пустињу, други су остајали да живе у граду. Они су за свој главни циљ поставили духовни рад

над самим собом- то што се у Старом Завету звало “стајањем пред Богом”, када је сав човеков живот био оријентисан на Бога, када је свако дело, свака реч његова била посвећена Богу. У Сиријској Цркви у IV веку ови подвижници су се називали “синовима Завета” или “кћерима Завета”: они су давали завет безбрачности, да би посветили себе служењу Богу и Цркви. У Кападокији у том времену се убрзано развијало монаштво, оснивале су се аскетске обитељи. Важну улогу у формирању кападокијског монаштва је одиграо светитељ Василије Велики. Од њега је до нас дошло неколико зборника правила живљења. Обично се сматра да су то монашка правила, иако се реч “монах” код њих није употребљавала. Ради се о томе да је Василије Велики писао своја правила не само за монахе, него и за све аскетски настројене хришћане - све оне, који су хтели да ускладе свој живот према Јеванђељу. Јер је монаштво у основи - ништа друго до јеванђелски начин живота, настојање да се испуне заповести, које су дане људима који су живели у свету. Није случајно св. Јован Лествичник говорио: “Светлост монасима су анђели, а светлост људима је монашки живот”. И није случајно то да се у византијском периоду и у Русији монашки живот прихватао као неки узор, и живот друштва је био у великој мери оријентисан на аскетска монашка правила.

На тај начин, нема никакве противречности не само између монаштва и брака, него и између монаштва и живота у свету. Свети Исак Сирин каже, да “свет” јесте скуп свих страсти. И монах одлази из таквог “света”, не од света као творевине Божије, него од палог, греховног света, погруженог у пороке. Одлази не ради мржње према свету, не стога јер се гнуша света, него ради тога, што изван света он може скупити у себи онај духовни потенцијал, који после реализују у служби људима. Преподобни Силуан Атонски је говорио: многи окривљују монахе, да они бесплатно једу хлеб, али моли-

тва коју они узносе за људе, драгоценија је много више од тога, што људи чине у свету на корист ближњих.

Преподобни Серафим Саровски је говорио: “Имај смирен дух, и хиљаде људи око тебе ће се спасти.” Одлазећи у пустињу на 5, 10, 20, 30 година отшелници су задобијали “смирен дух”, унутрашњи мир, који тако недостаје онима који живе у свету. Али они су се после вра-

ћали људима, да би поделили тај мир са њима. И, заиста, хиљаде људи би се спасавало око таквих подвижника. Наравно, било је много подвижника који су отишли из света, и нису се вратили назад у свет, који су умрли непознати, али то не значи да је њихов подвиг био узалудан, јер су молитве које су они узносили за ближње многима помагале. Достигавши светост, они су постали посредници и заступници за хиљаде људи, који су били спасени њиховим молитвама.

Примивши постриг, монах даје три основна завета: нестицање, целомудреност и послушање.

Нестицање се може различито схватити. Може бити речи о потпуно добровољном сиромаштву, када се човек одриче свих земаљских блага, сваке имовине. Али у најбољем случају ради се о томе да се он односи према

свему што има као да је то позајмио. Монах и према животу треба да се односи тако, као да му је и он позајмљен. У “Лествици” и другим великим аскетским књигама говори се о добродетељи странствовања, када човек схвата да овде, на земљи, нема “града у којем би обитавао, него очекује онај који ће доћи”, јер је његова духовна отаджбина - Небески Јерусалим. И управо је према њему усмерена духовна пажња монаха.

Завет целомудрености се не односи само на безбрачност. “Целомудреност” је словенска реч, која има у себи веома дубок смисао. Она говори о томе да је човек дужан “бити у целости мудар”, то јест у свим својим поступцима и помислима треба да се руководи “мудрошћу, која долази Одозго”, која јесте Сам Христос.

И, на крају, послушање. Овај монашки завет може бити испуњен на разне начине: монах у манастиру се налази у послушању свом игуману, монах који служи у парохији - своме епископу. И каква год била спољња страна живота монаха, он је увек дужан да се сећа, да његов живот не припада њему, него да је предан Богу, Цркви и људима. И монах тек тада може оправдати свој призив када његов живот доноси плодове и у његовом односу према Богу, и у односу према Цркви, и у односу према људима. Монах доноси корист у односу према Богу, ако он непрестано ради над собом и, успева да се духовно подиже "из силе у силу". Он доноси корист Цркви ако или усаглашава свој монашки живот са служењем цркви у чину свештеника, или ако се, пошто није свештеник, бави неким другим послом у цркви, нпр. делима милосрђа, проповедањем. Монах доноси корист људима или ако им предаје онај духовни опит који је скупио у себи, или прикупља у себе оно искуство, који ће потом поделити са људима, или се једноставно моли за људе.

И на крају крајева, послушање је ослушкивање воље Божије, настојање човека да максимално приближи своју вољу вољи Божијој. И монах - то је онај који се добровољно одрекао своје воље, предајући сав свој живот у руке Божије. Монах треба да стреми да достигне такво сједињење своје воље са вољом Божијом, да би се уподобио Исусу Христу, који је у Гестиманији звао свога Оца: "Оче Мој! Ако је могуће да ме мимоиђе чаша ова; али опет не како ја хоћу, него како Ти" (Мт. 26, 39). У овим речима пројавила се, с једне стране, његова човечанска воља и природан за сваког човека страх пред страдањима, а са друге, - потпуна преданост Вољи Божијој и потпуна спремност да повери Свој живот Богу.

Хтео бих на крају да кажем и то, да монаштво, за разлику од брака, представља удео изабраних - изабаних не у том смислу, да су они бољи од других, него у том смислу, да они осећају призив и укус према осамљивању. Ако човек не осећа потребу да буде сам, ако је њему досадно самом са собом и са Богом, ако му стално треба нешто спољње да га испуњава, ако он не воли молитву, није способан да нестане у молитвеним таласима, да се удубљује у њих, да се приближи кроз молитву Богу... - у том случају он не би требало да прима монаштво.

Питања и одговори

- Ради чега је уопште потребан монашки начин живота? Треба дати могућност људима који имају наклоност према томе, да живе таквим животом. Али монашки живот, можда, треба да буде доступан само оним људима, који су досетили духовне висине, којима су духовно поуздани, који су у зрелом или старијем узра-

сту. То би помогло да се избегну грешке.

- Не сматрам да је монаштво само за старце. Не мислим да је потребно постригавати у монахе само људе који имају духовно искуство, јер се такво искуство управо и стиче монашким животом. Треба избегавати крајности. Сматрам да је за ступање у брак најбољи узраст од 20 до 30 година, а за монаштво од 30 до 40 година. Наравно да се постриг може примити и раније, али степен ризика је тада већи. Потпуно је недопустиво, по мом мишљењу, постригавати лица која нису напунила 20 година. Познати су ми случајеви о примању монаштва у још ранијем узрасту, што је после послужило за такве монахе као повод да се одрекну монашких завета. Сматрам да се у сличним случајевима постриг може сматрати неважећим, јер дечак, готово дете, не може бити спреман на тако озбиљан корак.

- Рекли сте да је монаштво у највећој мери "уски пут". Хтео бих да продискутујем о томе. Ми, који живимо у свету, не бежимо добровољно од тешкоћа. Имамо породице, треба да радимо, да зарадимо хлеб у зноју свога лица, код нас су тешки односи са онима који нас окружују. А монаси су, по моме мишљењу, обезбедили себи у манастирима спокојнији живот, они су заузети самоусавршавањем, којему и ми треба да стремимо. Али издвојити време за читање великих књига, као они, нама је дупло теже јер ми имамо породице, децу, унуке. Они имају за то довољно времена. Не чини ли вам се да је наш пут, ако желимо да будемо добри хришћани, у нечему чак тежи него што је монашки?

- Може се рећи. Када сам говорио да је монаштво најрадикалнији израз "уског пута", нисам имао у виду да је оно нешто претешко. У многим ситуацијама у животу у свету је знатно теже. Монаштво је "уски пут" у смислу одрицања од многих ствари које обичним људима припадају по праву. И монаси се одричу од многих спољних ствари ради унутрашњег богатства. Али не мислим да је монаштво изнад брака, или да оно више омогућава достизање светости него брак. Било који пут, који човек изабере, ако он стреми ка Богу, - то је пут напоран, то су "тесна врата". Ако човек тежи да живи по Јеванђељу, он ће увек наилазити на препреке и увек ће их морати савладати. Монашки живот, као и живот у браку, дат је човеку ради тога да би он могао на тај начин максимално остварити свој унутрашњи потенцијал. Он је дат за добијање Царства Божијега којег свако од нас може задобити после смрти, али ми му се можемо приближити опитно још овде на земљи.

превод с руског: Наташа Убовић

У МАНАСТИРУ ЛЕПАВИНИ ПРОСЛАВЉЕН ПРАЗНИК
УСПЕНИЈА ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ - ВЕЛИКА ГОСПОЈИНА

ЧИСТОМ ВЕРОМ ПРЕД ЛИК ПРЕЧИСТЕ

ветом архијерејском литургијом и сабрањем око хиљаду верника прослављен је у манастиру Лепавини празник Успенија Пресвете Богородице - Велика Госпојина. Прослављање великог Богородичиног празника, славе лепавинског манастира, започело је празничним бденијем, које је служио игуман манастира, архимандрит о. Гаврило (Вучковић). Сутрадан, на дан Успенија Пресвете Богородице, у храму преиспуњеном верним народом је Његово Високопреосвештенство Митрополит загребачко-љубљански и целе Италије Господин Јован је одслужио Свету архијерејску литургију, уз саслужење архимандрита Гаврила, протојереја-ставрофора Звонка Пилингера, пароха вараждинског, протојереја Петра Олујића, пароха сисачког, јереја Саве Косојевића, пароха мариборског, и ђакона Александра Обрадовића.

У току богослужења Високопреосвећени Митрополит Г. Јован је у име Светог архијерејског синода предао високо одликовање Српске православне цркве, орден Светог Саве трећег степена, монахињи Урсули

(Браш) из манастира Померол у Француској, “за показану љубав према Српској православној цркви нарочито исказану при обнови манастира Лепавине и других православних светиња”.

Приликом уручења одликовања монахињи Урсули (Браш), Његово Високопреосвештенство Митрополит Јован је рекао: “Браћо и сестре, имамо велику радост и дужност да извршимо одлуку Светог архијерејског синода Српске православне цркве, да (одамо признање) нашем великом пријатељу и помагачу у обнови манастира

Лепавине скоро за читаво време откако сам ја дошао на дужност епархијског архијереја и откако смо почели са обновом манастира пострадалог у II светском рату. Сестра Урсула, монахиња из манастира Померола (у Француској), била је наш главни помагач у тим великим напорима до дана данашњег. Ми се сви данас радујемо да Свети

архијерејски синод Српске Цркве одаје то признање, и њој лично, и Евангелистичкој цркви у Штутгарту, која је била велики помагач у обнови манастира Лепавине, и свим оним пријатељима помагачима који су нас по-

држали у тим тешким пословима обнове манастира Лепавине.”

Текст грамате прочитао је игуман манастира архимандрит Гаврило:

“На предлог Његовог Високопреосвештенства Митрополита загребачко-љубљанског Господина Јована, Свети архијерејски синод Српске православне цркве додељује монахињи Урсули (Браш) из манастира Померол у Француској високо одликовање Српске православне цркве - орден Светога Саве трећег степена, за показану љубав према Српској православној цркви нарочито исказаној при обнови манастира Лепавине и других православних светиња. Дано у Патријаршији српској у Београду, дана 15. јуна 2005.”

Изговарајући своју празничну беседу, Његово Високопреосвештенство Митрополит Јован је пред окупљеним верницима рекао:

Во имја Отца и Сина и Свјатаго Духа!

Драга браћо и сестре, ево великог празника, посвећеног Пресветој Богородици, великој Мајци Цркве хришћанске и целог рода људског. Велика је тајна коју је Бог објавио свету и васељени о Пресветој Богородици, малој Марији од праведних и светих родитеља, богоотаца Јоакима и Ане, која кроз целу историју рода људског има изузетну улогу - повратка људи у наручје Божје од изгубљеног Раја. Бог је обећао људима, кад су изгубили блажени живот у Рају, да ће послати Избавитеља, да ће послати Месију који ће се родити од Пресвете Богородице, који ће бити Богочовек, који ће искупити род људ-

ски, који ће нам поново отворити врата Царства Небеског, (кроз која можемо ући) својим хришћанским живо-

том и својим служењем Богу ради спасења душе своје, као што је служила и показала нам Својим примером Пресвете Богородица.

Као мала девојчица уведена је у храм Господњи, где је служила Богу. После, кад је дошло време да се роди Господ наш Исус Христос, Спаситељ света, послужила је тој великој тајни. Била је пратилац Господа Христа за време Његовог јеванђелског рада са светим апостолима. Била је испуњена тугом када је Син Њен страдао, кад је разапет на Голготи, када је био положен у гроб, али се тако радовала са женама мирносицама и светим апостолима кад је Господ васкрсао, кад се 40 дана јављао св. апостолима да

их увери да је Он Господ њихов васкрсли из мртвих. Била је присутна кад се Господ са Маслинске горе вазнео на небо и била је присутна са св. апостолима у дан Педесетнице, кад је Господ послао Духа Светог на Своје св. апостоле и на прве хришћане који су тада били у Јерусалиму, на прву црквену општину, хришћане који су са апостолима били први мисионари јеванђелске науке Господа нашег Исуса Христа. После Педесетнице, Пресвета Богородица је обилазила она места која су била везана за одређене моменте из живота и рада Господа Исуса Христа, била је први хаџија, прва која је ишла да се поклања тим светим местима.

И на крају, кад је желела да оде из овога света, архангел Гаврил је поздравио и донео палмову гранчицу говорећи да ће за три дана бити узнета на Небо Господу своме, Кома је тако верно служила. Желела је да види апостоле и Бог је учинио Духом Светим да су на облацима сви дошли у Јерусалим да је поздраве. Кад је уснула, часно су погребли тело Пресвете Богородице, испунивши све како је Она желела. Са тугом и са радосћу су је испратили. И Господ је на рукама Својим однео душу Њену у небеска обиталишта. А кад је после три дана апостол Тома дошао да види где су положили тело Пресвете Богородице и кад су отворили гроб Јоакима и Ане, јер је била код родитеља Својих сахрањена, не нађоше Њено чесно тело, него само плаштаницу у које је било увијено, јер је Господ Исус Христос, Син Њен, узнео и Њено тело на Небо, као што се и Сам вазнео, да чека Други долазак Христов и откривање Небеске Цркве, нове Земље и новог Неба, и новог Јерусалима.

У данашњој служби Успенија Пресвете Богородице налазимо тему која се итекако односи и на нас - питање живота и смрти. Пресвета Богородица, иако је уснула и вазнела се на Небо, није нас оставила, него се моли и даље за нас. Моли се, и Њене молитве биће услышене ако ми као хришћани будемо живели у хришћанском моралу. Ако будемо живели и извршавали заповести Божје, као што је Она то смерно извршавала читавог Свог живота, (тако) да је на Голготи Господ могао да је назове Мајком коју је предао Свом верном ученику светом Јовану Богослову и њега препоручио као сина Њевог, да се стара за њега и за све нас који је молитвено поштујемо и призивамо да нам буде Помоћница пред престолом Божјим. За постизање тог циља, који је најважнији у нашем хришћанском животу, браћо и сестре, треба да живимо хришћанским животом, да извршавамо вољу Божју ако желимо да будемо деца Божја. И стога је потребно да се за овај велики празник припремамо молитвом и постом. Тако је Црква одредила овај Госпојински пост, да поштујући Пресвету Богородицу поштујемо Бога, Бога Оца, Бога Сина и Духа Светога, у чију заједницу да нас Бог прими кад буде била Његова воља.

Осврнимо се мало на ово време у коме живимо, које је много посрнуло, које је далеко од закона Божјег. Бог нас опомиње на разне начине. Опомиње нас невременом... Ево колике су поплаве у ово време, колико има земљотреса, колико ратова, мржње... Чини се, и многи се побожни људи прибојавају,

као да смо на рубу краја овога света. Чак и многи научници говоре о несрећном завршетку на овој земљи ако се овако продужи. Бог је дао човеку разум да остварује велика дела, која треба да служе на добро човеку. Међутим, много је тога у животу противно вољи Божјој. Ми својим животом можемо да поправимо ситуацију. Можемо својим молитвама, читањем речи Божје, чињењем добрих дела, чувањем од порока и од свега што је противно вољи Божјој.

Морамо да напоменемо да и међу нашим побо-

жним хришћанима има недопустивих ствари. Има странпутица које су обмана у верском животу и које воде у пакао: врачарије и разна сујеверја, окултизми, све је то противно вољи Божјој. Још у Старом Завету Бог је рекао да врачарима нема места у људском друштву. Препоручујемо свима да са својим свештеницима - у исповести, у правој молитви, у правој хришћанској побожности - водите живот свој. Јер, ђаво може да се појављује људима у анђелском облику. Свети Јован Богослов, када нас поучава како да распознајемо духове, оне истинске који служе Богу и оне који желе да нас скрену с правог пута и сурвају у ад, каже да их упитамо да ли верују да је Господ Исус Христос Син Божји и Спаситељ наш. Ако издржи једно такво питање и да прави одговор, онда су то објаве и послања од Бога, све друго је замка, све друго је превара и сатанско лукавство.

Зато овде, клањајући се пред ликом Пресвете Богородице, чудотворне иконе Мајке Лепавинске, да вера наша буде вера права, чиста, кристално јасна, без мане, без икаквих сурогата, него онако како је објављена у речи Божјој, у откривењу Божјем. Ваша побожност нека буде на темељима праве истинске вере. Онда ће смисао

овога празника бити за нас велика утеха и биће нам одговор шта ће бити са нама после смрти. Јер не завршава се наш живот овде на земљи; случајем наше смрти, нашег успенија Богу, треба да буде прожет свим тим садржајима које нам говори Пресвета Богородица и како нас поучавају црквене

химне, реч Божја; она реч која је била пророкована још у Старом Завету: Која је храм Духа Светога, Мати Сина Божјег, Мати свих нас хришћана и целог рода људског. Зато да се Њој молимо, да Пресвета Богородица код Сина Свога, Господа нашег Исуса Христа ходатајствује, да заступа све нас и читав род људски, како би била мира у свету и љубави међу људима, јер смо сви деца Божја. Зато да се молимо Пресветој Богородици, макар оном најкраћом молитвом: *Пресвета Богородице, спаси нас!*

Нека је слава и хвала Троједином Богу, Оцу и Сину и Светоме Духу, у све векове. Амин.”

Свечаном празничном богослужењу присуствовали су и госп. др. Борис Медведев, министар-саветник, и госп. Игор Аржајев, саветник у амбасади Руске

хришћанска жеља да нам помогну и Божја помоћ били су овде присутни као чудо Божје, да ево можемо сада да се састајемо и прослављамо црквене празнике”, рекао је Господин Митрополит, зажелевши на крају свим верницима срећан и благословен долазак у манастир Лепавину, “сада и увек кад год долазите.”

Представник амбасаде Руске Федерације у Загребу госп. Игор Аржајев је изразио захвалност

Високопреосвећеном Г. Јовану и архимандриту Гаврилу, те задовољство због тога што је заједно са госп. др. Борисом Медведевим имао прилику “да на овај велики празник буде заједно са нашом браћом по вери.”

Монахиња Урсула (Браш) је пак изразила радост због обнове манастира, подсетивши да је прошло скоро 20 година од почетка обнове и посебно истакнувши да су за чланове Евангеличке цркве у Штутгарту, који су својим радом придонели обнови,

Федерације у Хрватској.

На крају богослужења обављено је сечење славских колача, које су са љубављу умесиле куме манастирске славе - госпођа Борка Шајић, госпођа Снежана Петровић, госпођа Мара Суботић и др. - те су прочитане литијске молитве.

Када је завршило литургијско славље, архимандрит о. Гаврило је све окупљене вернике позвао у манастирску трпезарију, на празничку трпезу љубави. Госте из Руске амбасаде Високопреосвећени Митрополит је угостио у манастирском салону и са њима дошао на трпезу љубави, за којом је потом захвалио манастирском братству и вредним домаћицама у кухињи за труд гостољубља, те поздравио како драге госте из амбасаде Руске Федерације у Загребу, са жељом да “пренесу нашу љубав и најбоље жеље онима који се у политичком животу боре за мир у свету и опште добро, а посебно за наше хришћанске, међуправославне односе”, тако и “драгој и уваженој сестри Урсули”... и преко ње “свим нашим помагачима и пријатељима који су радили овде на обнови манастира Лепавине”.

“Велики је то подухват био; њихова добра,

духовни садржаји у нашој Цркви били откриће. “Духовни доживљаји побожности у Православној Цркви не могу довољно да се опишу”, рекла је с. Урсула, и завршила: “Све је то дало смисао нашем заједничком дружењу различитих традиција.”

Вечерње богослужење је почело у 17 часова, а служио је јереј Саво Косојевић уз саслужење ђакона Александра Обрадовића, а Високопреосвећени је на крају богослужења одржао беседу. У касним поподневним часовима манастирска братија, свештеници и народ испратили су свог архијереја.

ЦРКВА И ПСИХИЈАТРИЈА

Разговор свештеника Игора Пољакова и лекара-психотерапеута М. Ј. Мелик-Парсаданова на таласима радиостанице “Петровград”

Свештеник Игор Пољаков: - Михаило Јуревичу, донедавно се сматрало да је одлазак у Цркву и стицање вере пројава психичке болести. Да ли се у психијатрији у данашње време променило мишљење по том питању?

М. Ј. Мелик-Парсаданов: - Наравно да се променило. То мишљење је било наметнуто, нису га се сви придржавали. То је била државна антирелигиозна политика, која је понекад принуђивала лекаре да се понашају некоректно у односу према верујућим људима, који су одлазили у цркву и исповедали Господа Исуса Христа. Време се променило, данас људи могу слободно да одлазе у цркву. У психијатријским круговима се појавило много лекара који искрено верују у Бога и исповедају Православље. У Петербургу постоји друштво православних психолога и психијатара посвећено св. Луки Војно-Јасенецком.

- Да ли међу вашим пацијентима има верника? Моје свештеничко искуство показује да се у цркви, много више него на другим местима, срећу људи са психопатолошким проблемима. Да ли постоји нека веза између црквности и психијатрије?

- Св. Јован Лествичник је раздвојио патологију од природе и духовну патологију. Колико ми је познато, у време развоја психијатрије, када је она постала научна медицинска дисциплина, болеснике - а то су могли да буду и свештеници и монаси - понекад су из манастира упућивали у психијатријске установе. У психијатријским клиникама се понекад налазе болесници у религиозном бунилу.

- Шта то представља?

- Ти болесници су у почетку можда били неверујући људи, али се код њих у некој етапи развоја болести појавило религиозно бунило. Они су замишљали да су светитељи или Бог, или су сматрали да имају посебан однос са Богом, да чују Божији глас у својој глави и у

различитим деловима тела. То могу да буду истинске халуцинације, када они имају виђења.

Та психичка болест не подразумева само псеудорелигиозне пројаве. Она има утицај на све сфере људског постојања - на његове физичке, биолошке, психолошке, емоционалне и вољне особине. Таква болест треба да се лечи медицинским средствима. Упркос свему томе понекад и верујући људи болују од психичких болести. Ради јаснијег објашњења навешћу примере Гогоља и Достојевског. Гогољ је упркос својој психичкој болести био комплетна стваралачка личност. Психијатри су после његове смрти истраживали његов психијатријски материјал и изразили своје мишљење о Гогољевом стању: умро је душевно здрав човек при пројавама душевне болести. Задивљујуће је то да су како Гогољ тако и Достојевски сами у себи примећивали пројаве болести, то јест били су самокритични.

- Они су били здрави, али су видели своју болест - то и јесте знак да је човек здрав.

- Да, знак да је човек духовно здрав се пројављује у томе да је он самокритичан, способан за покајан однос према болесним пројавама своје личности.

- Реците нам, молим вас, детаљније о томе како разликовати религиозно бунило од истинског религиозног осећања? Напоменули сте да је религиозно бунило праћено секундарним појавама, а које су примарне?

- Ствар је у томе да се ја не сматрам потпуно компетентним да говорим о религиозним пројавама, пошто сам ја лекар-психијатар и мени се обраћају болесни људи. Али ја као верујући човек могу да разумем да религиозни човек може да има префињене појаве у свом религиозном животу, које могу да се пројављују у виђењима, у неким срцем ослушкиваним вишим духовним, чисто религиозним међусобним односима између човека и Бога. То су веома танане ствари, али се у психијатрији пројављују грубо - то је лажна мистика, то јест ситуација

у којој пројаве болести обузимају целог човека и он не може да изађе из тог стања.

Недавно сам видео пример таквог понашања. Човек се молио, али када су пролазили људи у цркви са кутијом за скупљање прилога, он је почео да крсти ту кутију, при чему не са три прста, како се ми обично крстимо, већ као свештеник. Одлазећи из цркве, он се поклатио и обема рукама прекрстио олтар. То је знак неадекватног понашања у цркви. Наравно, тешко је не проговоривши ни реч са човеком поставити његову дијагнозу, али је комплетно његово понашање у цркви говорило о неком посебном односу према себи и према цркви. Често одлазим у цркву и нисам ниједном видео тог човека да се исповедио или причестио, и очигледно искусни

Пацијенти петроградске психијатријске болнице

свештеници виде његову гордост и прелест. Могуће је да је то била пројава развоја неке психичке болести.

- Интересантно је знати који су узроци настанка религиозног бунила?

- Ја не бих посебно издвајао узроке религиозног бунила. И до дан-данас нису разјашњени механизми и етиологија такве болести као што је на пример шизофренија. Ми знамо спољашње пројаве и на основу њих можемо да поставимо дијагнозу. Зачуђујуће је то да, без обзира на развој таквих наука као што су генетика, биологија и биохемија, не можемо да нађемо узроке те болести. Једино што је веродостојно установљено јесте значај наследног фактора. Зато тешко да могу да одговорим на ваше питање, јер на та питања нико не може одређено да одговори. Ту могу постојати различити погледи и различите теорије.

- Како се у датом случају може помоћи човеку? Како одредити да ли се код некога појавило религиозно бунило или је он истински поверовао у Бога? Често долазе родитељи и питају како да поступе - кажу, дете се разболело, необично се понаша. шта се може посаветовати обичним људима, који немају искуства са психологијом и психијатријом?

- Већина свештеника има искуство, и свештеник је дужан да поразговара са таквим човеком. Свештеник није лекар, али он такође може да постави дијагнозу, и

да осети шта није право кретање ка Богу, већ нешто што превазилази религиозне оквире. У том случају човека треба упутити на консултацију са лекаром, наравно у сагласности са самим болесником. Пожељно је да лекар буде верујући човек, зато што ће он брже и правилније оценити религиозне пројаве, јер и код верујућег човека се јављају тренуци погрешних духовних осећања који прелазе одређене норме. Лекар треба да одреди да ли је

то реактивна или ендогена болест, и одредивши то треба да се повеже са свештеником, да изнесе своје мишљење и да препише лекове, како би болесном човеку помогао да се адаптира и да изађе из афективног стања. У тежим случајевима лечење се може спроводити у стационару. Верујући лекар ће увек

видети свој циљ не само у лечењу патолошких пројава, већ и у повратку тог пацијента у цркву, јер за верујућег лекара његово служење медицини представља наставак служења Богу. Лекар треба да зна границе своје области и да их не престапа, јер је он такође обичан човек и може да упадне у прелест.

- Често се од нецрквених људи који се навикавају на цркву може чути следећа примедба: у цркви има веома много чудних и психички болесних људи. Заиста, црква нечим привлачи не сасвим здраве људе. По вашем мишљењу, шта је то што чудне људе привлачи ка цркви?

- Црква може да привлачи чудне људе, али може и да их одбија. Чудни људи су увек чудни. Црква треба да привлачи људе, јер је у њој Божји Дух. Ја то не говорим као лекар, већ као верујући човек. У цркви се тражи спасење, и људи су се увек за време природних или ратних катастрофа спасавали у црквама. Стремљење ка цркви је човеково природно стремљење, црква је сама по себи лепа - лепа је служба, црквена архитектура је лепа. Шта је то што човека може да одбија од цркве? Чак и неверујући туристи долазе у наше цркве. Ја то сметрам природном човековом склоношћу, како здравог тако и болесног човека.

Могу постојати и други мотиви, али ту већ залазимо у сферу духовног, у сферу демонологије. То није

моја област, и ја ту могу да се изјасним само као хришћанин, као спонтани богослов, који чита и размишља. Болесни људи стално траже спасење.

- Човек у својој болести прелази сваки-дашње границе, њега привлачи све оно што није уобичајено. То не мора да буде само црква, то може да буде екстрасенсорика и окултизам. Али може да се деси да такав човек постане агресиван када почне да прилази цркви. На пример, покушава да оскврни иконе, да растужи вернике - на тај начин се пројављује циљно, рушилачко понашање у цркви.

- То се дешава и код условно здравих људи који се понашају агресивно у разговорима о Богу, о Светом Писму, о богословији. Извор свега тога је демонски. У нашој професионалној средини разговори о томе изазивају раздражљивост. Постоји тежња за раздвајањем науке и духовне области, иако знамо из историје да је цела психијатрија, и уопште медицина, проистекла из црквеног служења. Први медицинари су били жреци: у старој Персији медицином су се бавили магови, а у Индији - брахмани. И зато све оно што се тиче области психологије не може да се раздвоји и да се каже: овде је у питању само медицина и нема ничег духовног. човек се састоји од духа, душе и тела, и не сме се узимати у обзир само тело и душа, а не обраћати пажњу на дух.

- Поседнутост је посебан црквени термин; шта он, по вашем мишљењу, представља? Је ли то психијатријска болест или заиста појава уселења неког духовног бића у човека?

- Поседнутост је реч која се употребљава и у литератури и у животу. Кажемо: “он је опседнут колекционарством”, “он је опседнут љубављу”, и користимо се тим термином у многим ситуацијама. Ако човек зна само за науку и не види ништа око себе, онда кажемо да је опседнут својим стваралаштвом - и то је такође опседнутост своје врсте. Она може да се пројављује на разне начине. Ви говорите о поседнутости злим духовима. Лекар коме та реч ништа не значи неће је ни препознати. Ја сам верујући човек и видео сам поседнуте у цркви, присуствовао сам молитви за поседнуте и тада сам видео нешто што ме је просто поразило. И међу болесницима примећујем пацијенте са симптомима поседнутости.

- Да ли су то верујући људи?

- То су људи који су у некој мери повезани са Црквом. То су верујући људи, али је њихова вера изопачена, и накарадна због те појаве. Пошто је то толико озбиљан проблем, ја сам се увек обраћао свештеницима који су духовно руководили те пацијенте. Наша мишље-

ња су се обично подударала.

- Да ли је поседнутост психијатријска болест или не?

- То је и психијатријска и духовна болест. Тешко је рећи због чега је неки човек психички болестан, а код другог се пројављује поседнутост која се у крајњој фази развија у психичку болест.

- Који су симптоми поседнутости?

- На пример, осећајан пацијент с којим долазим у контакт одједном постаје злбан, његов лик се изненада мења, скрива очи и покушава да изађе из кабинета. То се понекад дешава онда кад се говори о некој светињи, на пример, ако на столу лежи Јевандјеље и ако започиње разговор о вери, код пацијента се одједном појављује нека злоба, а чак се и његов спољашњи изглед изопачује. То се понекад пројављује у виду псеудохалуцинација. Псеудохалуцинација се разликује од халуцинације по томе што се чујност гласова или виђење неког предмета не пројављује споља, већ унутар самог човека: у глави, у срцу или у неком другом органу. Пацијенти то различито тумаче. често су те псеудохалуцинације праћене религиозним бунилом: осећајем прогонства, откривања мисли - тај синдром се у психијатрији често назива синдромом Кандински-Клерамбо. Он се најчешће среће код шизофреније. У мојој пракси је било случајева псеудохалуцинација које нису повезане са религиозним бунилом, као ни са пацијентовим нездравим понашањем изван тих стања. Тада сам се обраћао свештеницима који су познавали те пацијенте и они су признавали да је то поседнутост. штавише, треба приметити да се сами пацијенти довољно критично односе према тим пројавама, они сами осећају да постоји нешто што је изван њихове контроле. То су несрећни људи, који у већини случајева знају шта им се дешава. Када сам покушао да проконсултујем те болеснике у научним круговима, пацијенти су то избегавали. Они се најчешће налазе у цркви, и осећају да с њима нешто није у реду, али се не обраћају психијатру, скривајући своје стање. Рођаци који виде њихово необично понашање, када они при кропљењу светом водом одједном почињу четвороношке да беже, не говоре то лекару. Рођаци се смућују и не желе то да признају, јер се то сматра као нешто што жигоше човека. Задатак психијатра је да када то увиди не покушава сам ништа да уради. За верујућег психијатра се у овоме крије могућност велике саблазни, и он може да уобрази да сам може да се бори са тим духовима. Лекови овде по правилу не помажу, они помажу само тако да се уравни тежи човеково понашање, тј. да се смањи узнемиреност и физичка активност. За мене су старачке психозе увек биле загонетка, када немоћна старица одједном показује

необичну физичку снагу. Она тада може да прескочи ормар, пројављује агресивност и медицинско особље не може да је смири - одакле таква снага старој и мршавај старици? Наука не може да одговори због чега се јавља таква сила. Наука има своје методе истраживања. Очигледно је да се у човека, ако нема Светог Духа, усељава демонски дух.

- Да ли савремена психијатрија на неки начин изучава и оцењује такве појаве и да ли постоје покушаји да се помогне таквим људима? Ви говорите истину када кажете да се рођаци устежу да говоре о поседнутости болесника. Болесник ће пре отићи лекару него што ће признати да је поседнут злим духовима и прихватити оно што му Црква пружа у том случају. Да ли постоје примери лечења поседнутости психијатријским методама?

- Ако се говори о примеру старачког слабог памћења, онда треба имати у виду да оно има своју биолошку основу. Али код некога се појављују чудни феномени као што је, на пример, огромна физичка снага. А шта представљају тзв. резервне могућности организма? Нека научници објасне шта су то резервне човекове могућности и због чега се оне пројављују у тако изопаченој форми, а не на пример у стваралаштву. Медицина треба да да одговоре на питања, да објасни патогенезе, етиологију и механизам те болести, и не треба мислити да је она достигла врхунска знања. Раније су се све психичке болести објашњавале поседнутошћу злим духовима.

- Али, да ли је било покушаја психијатријског лечења поседнутих?

- Да би се лечили поседнути, треба поставити управо ту дијагнозу. Лекар који ту болест не дијагностицира као поседнутост, просто лечи од шизофреније.

- И какви су резултати лечења?

- Ера неуролептика је променила пројаве психичких болести. Раније је било веома много узнемираних болесника, које је било тешко задржати. Неуролептици су препарати који делују седативно, тј. умирујуће, и они умањују психичке пројаве. У болницама је постало лакше, болесници који узимају те лекове су постали мирнији. Али, ти препарати не лече психичку болест, они само помажу да се изађе на крај у датој ситуацији. Један познати психијатар је причао како је дошао у посету болесном склеротичару, који се код куће понашао грубо и неподношљиво, бацао је тањире када му се нешто није свиђало - и за време друге посете његова жена је рекла: "Професоре, велико вам хвала, много сте нам помогли. Ако је раније бацао тањире када му се нешто није сви-

ђало, сада ћути шта год да му дам да једе". човек је под утицајем тих препарата јео чак и не разликујући укус хране, губећи понешто од свог изопаченог карактера, али је постајао пријатан за породицу и лекара. Медицини и лекару који преписује лекове се не сме приговарати у таквој ситуацији. Таквог пацијента треба некако прилагодити томе да би могао истовремено да буде са ближњима или у болници. Старачке психозе се лече симптоматски, и тада се не лечи поседнутост ако она постоји, већ физичке пројаве. Ако се некој слабој старици да таблета неуролептика, она ће се просто умирити.

- По вашем мишљењу, да ли тенденције у савременој психијатрији омогућавају да се говори о томе да се та болест, поседнутост, може препознавати?

- Мислим да да. Али, ту већ постоји друга опасност да се у свему види поседнутост. Треба да постоји златна средина. Разумни лекари и свештеници треба да знају да разликују психичку болест од поседнутости.

- Михаило Јуревичу, знам да се бавите лечењем алкохолизма и наркоманије. То је за нашу земљу веома актуелна тема. Ја имам две књижице, свештеника Алексеја Мороза и свештеника Александра Захарова, "О трезвености" и "Како победити пијанство". Нећу препричавати садржај тих књижица, јер је њихов смисао веома једноставан: алкохолизам је болест која је изазвана духом пијанства. Одатле се изводе закључци о томе како треба лечити алкохолизам - треба доћи у Цркву, показати се и алкохолизам ће бити побеђен. Моје свештеничко искуство говори о томе да није све баш тако једноставно: да човек само дође, покаје се, помоли се, прочита акатист и победи пијанство. Проблем је веома озбиљан, то је читава васељена, космос. Шта ви сматрате за узроке те болести и да ли се то може назвати болешћу?

- Пре свега, треба разликовати пијанство од алкохолизма. Постоји француска пословица која каже: "Ако пијаница хоће да престане да пије, он то и може, а алкохоличар ако и жели да престане, не може". Треба разликовати феномен алкохолизма као болести, која захвата и тело и душу и дух и која води ка смрти (алкохолизам се никада не умањује), од обичног пијанства и моралне изопачености.

По којим симптомима се алкохолизам разликује од пијанства? Губитак заштитно-вомитивног рефлекса (рефлекса за повраћање). Ако човек само пије, и попије превише, онда он повраћа, биолошка компонента није

изгубљена. Међутим, када наступи алкохолизам, заштитно-вонитивни рефлекс нестаје и човек постаје боца без дна, он пије и губи контролу за количином. Колико год такав човек говорио да сам може с тим да изађе на крај, он никада то не може, као што ће и боксер лаке категорије који изађе да се бори са боксером тешке категорије увек добијати нокаут и испадати ван ринга.

Алкохолизам је болест, али ја нисам против тога да се говори о усељењу духа пијанства. Такав човек је уствари већ поседнут, јер постаје зависан. Сви савремени методи лечења су усмерени на спознају алкохолизма, и то је најтеже јер је човеку тешко да призна да је алкохоличар. Реч “пијаница” у Русији звучи добронамерно и добродушно. Када се каже “алкохоличар”, то

већ звучи као жигосан. Ти пацијенти осећају да се с њима нешто дешава, они губе контролу над собом, виде да њима нешто влада. Они се свим силама супротстављају признању да им је потребна помоћ. Прва победа је - признање своје беспомоћности у борби са алкохолизмом. човек који трчи и говори: “Мени је

потребна помоћ, помозите ми”, има шансе да се излечи. И они које други насилно одвуку до лекара нису безнадежни, мада је с њима знатно теже.

- Да ли се може говорити о предиспонираниости ка алкохолизму?

- Наравно да може. Прво, постоје генетски симптоми алкохолизма. Ако је у породици отац пио, онда је већ син у ризичној категорији. Предиспонираност се преноси наслеђем. Али то није фатално и не значи да ће човек чији су деда и отац били алкохоличари обавезно бити алкохоличар, јер њега нико не приморава да пије. Постоји и психолошка предиспонираност, иако се ни ту не може јасно одредити који је психотип предиспониран за алкохолизам. То су немирни људи, који свој немир гасе алкохолом. То су неодлучни људи. Сваки човек осећа неку непуноћу у животу, жели душевни комфор и не налази га. Некога то приводи ка Богу, а некога наркотицима и алкохолу. Понекад човек трага и прилази ка Богу, а поне-

кад не, већ може да приђе сатанизму, болести и погибији.

- Постоји велики број метода за лечење алкохолизма и они често противурече један другом. У брошурама о којима сам говорио разматрају се сви начини лечења алкохолизма и дозвољава се само један, а то је православно Друштво трезвености. Који је, с ваше тачке гледишта, најефикаснији начин помоћи људима у борби са том болешћу?

- Као што сам већ рекао, алкохолизам утиче на тело, душу и дух. Ако метод лечења обухвата све ове три сфере, онда он може да буде ефикасан. Пацијенту се не може помоћи ако и он сам не учествује у томе. човек тре-

Дом за умоболне - литографија из XIX века

ба сам да се обрати за помоћ. У Русији су популарне застрашујуће методе: кодовање, имплантација препарата која је неспојива с употребом алкохола. Постоје и психолошке методе, као што је на пример Друштво трезвености, засновано на хришћанској традицији. Али то не треба да се претвори у духовну технологију, јер лекарева личност увек

има удео у лечењу и од његових личних особина зависи и врста лечења. Ако је то просто човек који је научио неку методику коју потпуно формално користи, а сам притом размишља о боршчу (врста руске чорбе, прим. прев.) и о томе да се што пре врати кући, и не преживљава и не учествује у процесу, онда то мало коме помаже.

Прочитаћу вам принципе Анонимних алкохоличара. Један амерички филозоф је рекао да ако је XX век дао нешто добро, онда су то групе Анонимних алкохоличара. Оне су настале из друштава трезвености и друштава хришћанских лекара. Групи Анонимних алкохоличара може да се прикључи и човек који није хришћанин, као и неверујући човек. На основу читања дванаест запознати Анонимних алкохоличара може се схватити куда оне могу човека да одведу:

- Признали смо да нас је алкохолизам потчинио себи и да он, а не ми, располаже нашим судбинама”

- Уверили смо се да не можемо да се излечимо без помоћи са стране.

- Донели смо одлуку да свој живот поверимо Ономе, кога називамо Богом (овде се узимају у обзир различите конфесије у оквиру група).

- Анализирали смо свој морални “пртљаг” и дали смо себи објективну оцену (то је пут ка покајању, зар не?)

- Откривши узроке својих заблуда, корен зла, покајали смо се пред Богом и људима.

- Пришли смо групи Анонимних алкохоличара да би нас Бог избавио од наших порока.

- Смирено молимо Бога да нас избави од наших недостатака.

- Сетили смо се свих оних којима смо учинили зло и пожелели смо да искупимо своју кривицу пред њима.

- Увек смо, где је год то било могуће, испуљивали своју кривицу пред тим људима са изузетком оних случајева када је то могло да нашкоди њима или њиховој околини.

- Настављали смо да анализирамо себе и своје поступке и ако би се показало да нисмо како треба, признавали бисмо своју кривицу.

- Молитвама и удубљивањем у себе смо тежили да проширимо своје дубоко лично и субјективно схватање Бога, молећи Га само за једно - да нам пројави Своју вољу и да нам да снаге да је испунимо.

- Доживевши као резултат испуњавања свих тих заповести духовно буђење, потрудили смо се да укажемо пут ка њему и другим алкохоличарима, како би се и они сами пробудили.

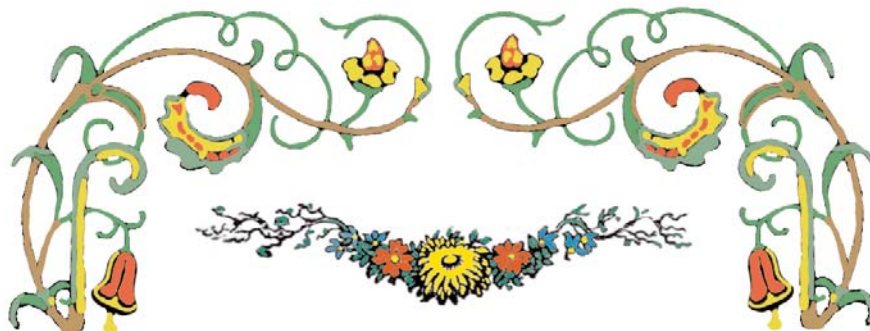
Сматрам да је то дванаест корака ка Богу. Видео

сам промене које се дешавају у групама Анонимних алкохоличара. Многи од њих су се обратили ка Богу и данас долазе у цркву.

- Каква је методика помоћи људима у групама Анонимних алкохоличара? Да ли су то чисто психотерапеутска дејства или се тамо користе и неке методе лечења лековима? Шта се тамо ради?

- Прво, тамо нема ни психолога, ни лекара. Тамо су присутни само алкохоличари. То може да буде лекар-алкохоличар или психолог-алкохоличар. Они заснивају свој метод на набројаним принципима, али пошто је идеологија Анонимних алкохоличара формирана 30-их година, они већ имају огромно искуство. У почетку нови члан долази и слуша животно искуство другог алкохоличара. Као што су говорили стари лекари: “Болесник верује другим болесницима више него лекарима”. Када алкохоличар чује причу о паду другог човека, он проналази у себи то исто и постаје му лакше да то увиди код себе. Он види људе који су пострадали од алкохолизма и који су доспели на само дно, али ипак могу да се тргну и да запливају. Тада они почињу да схватају да имају шансу. Понекад људи долазе у те групе веома скептички настројени. Али, саслушавши те приче они виде да је и у њиховим породицама била иста ситуација. То је најефикаснији начин подршке. А где да иде алкохоличар? Он је отишао код лекара, лекар му је преписао лек и рекао: “Немој да пијеш. Дођи опет када превише попијеш”. А у групама Анонимних алкохоличара човек налази подршку и реалну помоћ.

превод с руског: др Радмила Максимовић

РУМУНСКИ ЗАПИСИ

Мој пријатељ, сазнавши да сам се вратио из Румуније, зачуђено је упитао: “Одакле? Одакле? Каква је то земља, причај, јер о Румунији знамо само да она постоји, а шта је тамо и како је - није нам познато. Каква је тамо вера? Испричај нам!” И ево да испричам...

Раскрсница Европе

Румунија је европска држава, која се налази између Украјине, Молдавије, Србије, Мађарске и Турске. И још, Румунија је једна од најправославнијих земаља у свету. Сваки који посети ову земљу може се без сумње уверити у то.

Главни град је Букурешт. Име је настало од речи *букур* - пастирски. Кажу да је прву насеобину основао овде један човек тог занимања. Једним делом се црта нечега “сеоског” задржала у главном граду Румуније, државе која је већим делом и сада аграрна. Народ се веома једноставно одева у поређењу са Москвољанима, који изгледају као уважена господа. Практично уопште нема небодера, него углавном веома живописне приземнице и куће на спрат насељене станарима, а не предузећима. Фасаде су доста оштећене.

И много - цркава. Станеш у било којој букурештанској улици и погледаш окол. Ако не видиш ни једну *бисерику* (тако на румунском звучи реч базилика, црква), значи да не видиш добро. На три милиона становника Букурешта - 300 православних цркава (у 11-милионској Москви црква је 400). Готово 90 посто становништва су православци. Притом не на речима, него и на делу. Али о томе ћемо касније, сада да се вратимо на улице Букурешта. Мирни, с кућама на спрат, мало провинцијални пејсаж града понегде је нарушен

стаљинистичком архитектуром, подсећајући нас на то да је целу половину XX века Румунија била под влашћу комуниста. Свима је познато и име Николаја Чаушескуа, моћног диктатора, који је владао 25 година. За то је време Чаушеску, као што је својствено сваком диктатору, оставио веома јак траг у архитектури главног града. Нпр. огромна зграда *Каса попули* (Дом народа) сматра се другом по величини грађевином у свету. Градња је почела 1983. године, а друг Чаушеску је хтео да у њој буду парламент, ЦК Компартије, савет министара, лична

резиденција... Али, није у томе успео: 1989. године његов живот се завршио трагичним и за савремене тиране ретким начином. Обично тихи и мирни Румуни, нису га само скинули с власти, него су га у току неколико дана осудили и заједно са супругом стрељали, приказавши све то на те-

левизору.

Још је Николај Чаушеску проширио удесно централни трг Букурешта, који је раније био окружен господским вилама и страним амбасадама. Добили смо велики трг Унири, у центру којег је не баш лепа фонтана, а на крајевима су осмоспратнице из 70-их година. Њиме шета бучна маса обично одевених Румуна, а међу њима лутају Цигани, којих у Румунији има веома много. Посвуда су трговци цвећем и разном робом (“Купите, све по 10.000 лева!”) Поред сваког - ведро. Обично лимено ведро, које стоји на две цигле, избушено на дну и с много рупица са стране. У ведру гори угаљ - трговци се тако греју.

У цркви као код куће

Испоставља се да су сви ти људи - пролазници с букурештанских улица, посетиоци трговина и ресторана, улични трговци, па и Цигани - сви су православни! У чему се огледа њихов црквени живот? Да бисмо сазнали, уђимо у неку од цркава у Букурешту.

Одмах уз цркву је грађевина, слична правоугаonoј згради са три равна зида и кровом. Зидови су укра-

шени фрескама, осликаним ликовима светих који се веома поштују у Румунији или јеванђелским детаљима. У дну зидова су столови с врха месингани, са много свећњака, слични нашим свећњацима за помињање покојних. То и јесте место за помињање, али не само за упокојене, него и за живе. Од јутра до вечери овде има народа: човек дође, запали једну свећу за живе, другу за покојне, прекрсти се и иде даље. Питам, зашто се свеће износе на улицу? Кажу да су на томе одраније инсистирали рестауратори, који се брину за очување фресака, јер је у Букурешту веома много цркава из XVII и чак XVI века (у неким су се сачувале и фреске). И мора се рећи да рестаураторе треба разумети: при таквој посећености цркава, као што се може видети у Румунији, њихови зидови би се морали реновирати једном годишње!

Петак, касно јутро, радни дан. У храму литургија. Не може се рећи да има много народа, али код нас у Москви не буде у сваком храму толико ни на недељној литургији. Око 100-150 мушкараца и жена, старих и младих. Децу радним даном, истина, не можеш видети, она су у школи. Унутар храма Румуни не стоје као код нас: мушкарци десно, жене лево. Овде су мушкарци најчешће напред, а жене позади. Ако Евхаристијски канон још није почео, може се приметити да понеко седи (уза зидове су саграђене, на грчки начин, специјалне столице - ста-

сидије), а понеко клечи. Румуни уопште веома воле молитву на коленима. Све цркве у Румунији су покривене теписима. За време Евхаристијског канона на коленима се сви моле. Многи држе склопљене руке испред себе дланом на длан, помало на католички начин. У задњем делу храма се налазе столови за приношење - као поред наших кануна (велики свећњак у облику стола, а поред њега сто за остављање дарова) - и за делење парохижанима освећеног уља на комадићу вате, хлеба изрезаног у коцкице, брашна у малим папирним фишецима. Румуни веома воле помазање уљем. Увек - за време литургије, после акатиста или вечерње - помазују се.

У храму се Румуни понашају веома слободно. На пример, ходати по солеји (уздигнути простор испред олтара) дозвољено је свима: и мушкарцима и женама, и у свако време. Али, наравно, они се пењу на солеју само када је неопходно: целивати иконе које се тамо налазе, узети благослов... Један карактеристичан призор: центар

Букурешта, храм Румунске Патријаршије. Завршава се Херувимска песма и почиње велики вход. Одједном крупна старица са два велика црна пластична кесама у рукама стаје на солеју, прилази иконама које стоје с обе стране царских двери, целива их и мирно се врати назад у цркву. Друга слика: иде Канон Евхаристије, пуна страхопоштовања молитвена атмосфера у цркви, сви су на коленима. Мршав и висок човек, средњих година се подиже на солеју, иде према северним дверима олтара и куца у њих. Чека... На крају се двери отварају, излази свештеник, пред којим човек наклања главу да би добио благослов (Румуни не сложе руке као ми, а ниско наклоне главу). Када је добио благослов, одлази. Испочетка сам се у души смућивао таквим, како се мени чинило, сувише слободним понашањем. Али касније сам нешто схватио. Ствар је у томе да за те људе храм није само Дом Божји, него и њихов лични дом, на којег су се навикли, у којем им је пријатно и топло. А код куће се човек осећа слободно.

Писмо светој Параскеви

Задивљујуће је то што румунски комунистички режим практично није прогонио Православну Цркву. Кажу да је то заслуга Чаушескуа, који није хтео да лиши

свој народ оног најдражег - Цркве. А онда, можда је то и заслуга народа?

Дошавши у храм људи пишу на листићима, што посебно вреди описати. Код нас је уобичајено обично набрајање имена, а Румуни прво пишу молитве, својим речима. Нисам могао издржати и погледао сам за шта православни Румуни моле Бога и светитеље.

“Господе Боже! Благодарим ти за први испит! Помози ми да положим и остале!” “Пресвета Богородице, помози ми с аутом, молим Те!” “Света Параскево! Помоли се да се он брзо врати кући!” После таквих молитава, на папиру су написани редови имена, као и обично. Колико много непосредности и вере у таквом, рекло би се не сасвим канонском, али искреном односу према Богу и Цркви! Такву непосредност сам приметити и једном за време литургије, када је жена која је стајала клекла на колена и целивала крај стихара ђакона који је изашао на средину цркве да прочита јектенију. Литургију сви певају, цела црква. А литургија се састоји углавном из неизмењених текстова - изузевши тропаре и кондаке - па није чудо што људи који од рођења иду у цркву знају службу напамет. Ако се томе придода

природна музикалност Румуна, добијате у потпуности складно певање које изводи неколико стотина људи. Што се тиче песама које се мењају, на вечерњој или на јутарњој, њих певају за певницом. Овде се осећа велик утицај Грка. Певају с исоном, тј. на непроменљивој басовској мелодији, на чију се основу уливају сложени делови византијских мелодија. Уопште, у савременом румунском певању јасно се може чути испреплетеност две традиције: византијске и народне, домаће. На примјер: јектенију певају најчешће веселим и руском уху разумљивијим народним напевом. Код Румуна је обичај да сваку јектенију завршавају речима: “Молитвама Богородице, спаси нас”, што певају сви присутни.

“Радим на пројекту и усрдно се молим”

Време је да кажем и нешто о друштвеном раду Румунске православне цркве. Уопште није онакав као код нас. Црквених друштвених активности у Румунији, заправо, нема много: Румунска Црква није богата. У исто време десетине страних добротвора - друштвених фон-

дова, комитета, савета, приватних лица - пуном снагом журе да помогну становницима. Многи од њих не желе да дају новац Цркви, посебно не Православној. У вези с тим мноштво социјалних установа у Румунији и званично имају карактер невладиних организација. Ипак практички све ове и сличне активности слободно можемо назвати црквеним. Ето, нпр. добротворна организација “Свети Стелиан” једна је од најстаријих у Румунији. И прва која званично ради под благословом патријарха. Названа је у част познатог румунског светитеља, који је покровитељ румунске деце. Осниватељка “Светог Стелиана” Ирина Драгој, енергична жена средњих година, испричала нам је како је почео рад ове организације:

- 1993. г. нас двадесетак, извините на изразу, мало “ударених” решили смо да некако помогнемо деци без дома, којих је тада, пар година после револуције, по улицама лутало веома много. Међу нама су била три бивша инжењера (ја сам нпр. инжењер-пројектант у пензији), три медиканара, студенти... Почели смо тако што смо се регистровали као приватна организација, направили пројекат и тражили новац од странаца. Знате, најважније је у нашем раду - направити добар пројекат,

на основу којег се може добити новац. Обично правимо неколико пројеката, и усрдно се молимо да Господ испуни бар један од њих... И тако, почели смо са радом. Први наши кораци су били оснивање мобилне кухиње, која је путовала по Букурешту и хранила гладну децу. Дневно смо успевали да нахранимо по 300-400 људи. Данас имамо 12 пројеката који функционишу: деčја кухиња, дом дневног боравка, летњи камп и други.

Био сам у дому дневног боравка. Пре неколико година Ирина Драгој је купила полуразрушену приземницу у центру Букурешта и реновирала је. Сада овде долазе деца из тзв. проблематичних категорија: деца чији су родитељи незапослени, алкохоличари или наркомани;

потом деца из сиромашних или раздвојених породица. Уопште, они који су често принуђени да лутају улицама, железничким станицама и подрумима у потрази за храном и авантурама. Неки долазе сами, а неке доводе - готово на силу - запослени у центру. Већина те деце су Цигани. Цигана у Румунији има веома много (по званичној статистици, око 10 одсто становништва), и то је најпроблематичнија категорија становника. Али у држави као што је Румунија и Цигани су православни. И ко би се бавио њима ако не Црква? Посла има много: Цигани - одувек познати по остављању деце, професионални 'васпитачи' малих просјака и лопова - не либе се ни трговине дрогом. "Недавно сам покушала да једној мајци нађем посао", жали се Ирина Драгој. "Нашла сам јој једно радно место - не иде, друго - неће, треће - не свиђа јој се. Ради се о томе да сталан посао није то што њима треба, и у томе је проблем."

У "Св. Стелиану" се ради у две смене, зависно од школског распореда деце. Деца раде домаће задатке, цртају... Кухиња је одлична и деца су увек сита. Пред почетак јела заједно с одраслима се моле, читају у хору *Оче наш*. Стављам примедбу васпитачици Дори Маринеску да се у Русији *Оче наш* обично пева. "Е, нама с њима још само певање недостаје", смеје се Дора.

Од занимања у "Св. Стелиану" има и једно карактеристично за Румунију, а необично за нас. Деца цртају иконе на стаклу. Ова старинска иконописна техника - најранији примери су још из XIII века - потиче из северног дела Румуније, Трансилваније. Комад стакла се положи на икону-модел, и тушем (данас просто танким црним маркером) оцртају контуре - тако ураде скицу. Онда специјалним бојама, обично темпером уз додавање лепила, боје оцртане контуре. Тешкоћа је у томе што се све иконописање ради с наличја, са задње стране стакла, и веома је важно испуњавати редом наносе разних слојева боја. Али под руководством професионалног сликара, деца се одлично у томе сналазе: њихови радови не само да украшавају црвени угао (угао у којем се налазе иконе с кандилом), него се и добро продају на изложбама, доносећи центру какав-такав приход.

Организација сличних "Св. Стелиану" у Румунији има више од 1500. Иако су већином регистроване као приватне, све оне раде у пуном контакту са Црквом. Нпр. за децу "Св. Стелиана" сасвим је природно да се недељом ујутро сви окупе у центру и сви заједно иду у цркву.

Пре неколико година румунске власти су решиле да укину већину државних дечјих домова, сматрајући да нису ефикасни. Уместо тога су решили да раде на усва-

јању деце. Западни фондови радо дају новац организацијама које се баве сирочићима. Позвали су ме да видим како то изгледа у "Светом Стелиану".

Предграђе Букурешта, петнаест километара од града. На крају прилично лепог села, камене приземне куће са полукружним аркама тераса, усред њих обавезно црква, около обрађена поља - издвајају се из општег пејсажа дрвене куће видно необичног изгледа. То је село за усвојитеље и сирочиће које су они узели. Градили су их Холанђани, о чему говори и јарки натпис: "холандске кућице". Одмах бих рекао: утисак после посете овим домовима у мени је двојак. С једне стране, као да је све добро. чистоћа унутра и извана, нове ствари, блиставо кухињско посуђе, све подсећа на стил ИКЕА. Али, становници тих домова су у сусретима с нама били некако напрегнути. У свим њиховим покретима се осећала укоченост, збуњеност. Улазимо у први дом, упознајемо се. Мама и тата млади, имају своју кћерку од 9 година и двоје прихваћених Циганчића.

- Да ли је тешко са децом која нису ваша рођена?

- Ма не, није! Навикли смо, то нам није први пут.

- Како није први пут? А где су претходна деца?

- Па, тамо се пројекат завршио... и уопште, дошли смо овде на ново место.

Док ми идемо у други дом, тихо питам нашу пратиљу Магдалену, радницу "Светог Стелиана":

- Код нас у Русији, пре него што постану старатељи, људи пролазе прилично озбиљну припрему. А у Румунији?

- Да, код нас исто. Две недеље траје припрема, тестирање, а онда се може постати старатељ.

- Зар није мало две недеље? Вероватно има и невоља када се људи покажу неспособним за старатељство?

- За сада таквих случајева није било. Можда због тога што је овај програм код нас почео недавно...

"Холандски домови" су били јединствени у поређењу са многим местима које сам посетио у Румунији, по томе што је било веома мало икона на зидовима и у угловима. И где су људи на питање да ли често иду у цркву, одговарали: на празнике...

- Није свуда тако, немој мислити - умирио ме човек из Румунске Патријаршије који ме је пратио на путовању. - Иди оцу Николају Танасеу у село на планини. Тамо је у селу направљен црквени дечји дом. Деца тамо живе и раде и моле се.

Тако сам отишао у село Ваља Плопулуи, 122 км од Букурешта на север, у Румунске Карпате.

Одлучни отац Танасе

У преводу са румунског Ваља Популуи значи “долина топола”. Заиста, баш тополама су покривени брегови планина у овом делу Румуније. У долинама међу падинама скривају се од планинских ветрова сеоца, једно од њих је и Ваља Популуи. Допутовао сам у недељу у 9 ујутро, да бих стигао на литургију. Село није велико, 100-150 кућа, на улицама тихо и без људи. Перспектива главне улице завршава се високим, у високој шуми напола скривеним храмом. Прилазим до врата - затворено. Уствари, има још једна црква у близини, зимска. Мања је и лакше се може загрејати. Улазим. Унутра све скромно, није као у Букурешту. Има само оно најнеопходније - деисис на иконостасу, пар икона, два свећњака пред амвоном. Али и неколико каљевих пећи, с отвореним враташцима, тако да се види како гори ватра. Успркос томе, у цркви је хладно. Служба је већ почела, и разочарао сам се што је мало људи било унутра. Храм је био скоро пуст, само у предњем десном углу, иза пећи, се-

дело је на столицама око 20 старијих људи. Послушавши службу, схватио сам да су то јутарње молитве. Румуни, значи, служе вечерњу увече, а јутарњу ујутро, пре литургије. Значи, помислио сам, доћи ће још народа.

И нисам погрешио: што се више приближавало време литургије, брже се испуњавао храм. Улазећи, људи су за столом куповали просфоре (мали хлебови), само из једног дела направљене, и свеће. Накан што би написали своја поетична писамца и ставили у њих новчиће, стали би у ред са просфором и упаљеном свећом у рукама испред северних двери олтара. Из њих се помаљао свештеник, и благосиљајући их примао принесено. Иако се просфоре не пеку код куће, али баш ова проскомидија - у преводу с грчког значи принос, приношење - на самом делу је тако. Починье литургија. Црква је већ пуна народа, 200-250 људи. Дошли су старији и мушкарци средњих година. На левој страни, такође напред, стајали су младићи. Гледао сам их и мислио: у слободно време они се возе мотором и уопште се не понашају као послушни де-

чаци, него онако како иначе приличи сеоским младићима. А ето, дошли су на недељну литургију, тачно на време, стали на место одређено за њих, стоје и певају. У нашим селима се тако нешто не може ни сањати.

Литургију су сви певали: баке са марамама на главама, младићи, девојке у фармерицама, деца (којих је у цркви било око 40). За певницом - црквени појац и неколико девојчица од 10 година. Појац се звао Кристијан. После службе сам га питао да ли он вежба певање са девојчицама за певницом. “Не, то није мој посао, тиме се бави ђакон”, строго је рекао Кристијан.

Служио је намесник, отац Танасе, који је уствари отац Николај, а Танасе му је презиме. Румуни зову свештенике по презимену - да не погреше. Свештеник је висок, црнокош, са дугом брадом и дугом, уредно упле-

теном косом у плетеницу. Покрети брзи, одлучни, глас снажан. По свему судећи, веома енергичан човек. Отац Николај има око 50 година и отац је петоро већ одрасле деце. Поставили су га у ову епархију 1980. године. Тада у селу уопште није било

цркве, што је за Румунију неуобичајено. Ствар је у томе да је 1977. године, у време познатог румунског земљотреса, који се осетио чак и у Москви (многи Московљани се сећају како су се љуљали лустери и малтер се осипао са плафона) - тада је и сеоска бисерика срушена. И тада је одлучан био отац Николај. Не базирајући се на забрану о градњи цркве, он је заједно са становницима Ваља Популуиа почео полако, ноћу, да гради храм... И ето, на крају: “Са страхом Божијим и вером приступите”. Напред иду жене са бебама, али после беба, зачудио сам се, нико - ни одрасли, чак ни старија деца - нису пришли да се причесте. Питао сам после службе оца Николаја о чему се ради. “Да”, рекао је, “имамо такав проблем. Људи се ретко причешћују, обично четири пута у години, тј. једанпут током четири велика поста. Зашто? Раније није било тако, до рата су се причешћивали веома често. А у годинама комунистичке власти дошло је до промене.”

Када сам се вратио у Букурешт, питао сам многе Румуне о томе. Објаснили су ми да је ретко причешћи-

вање општеприхваћено скоро свугде. “Боље је причешћивати се ретко, него често и недостојно”, рекли су неки. Други су тврдили да се у време поста многи причешћују готово сваку недељу.

Један познаник ми је рекао: “Наш баћушка је у проповеди овако рекао: Узмите пример благоразумног разбојника. Он се уопште никада у животу није причестио, али се исповедио пред смрт и био награђен Царством Небеским”. Румуни се заиста често и подуго исповедају. То сам ја видео својим очима у свим црквама: маса људи у редовима за исповест.

Но да се вратимо у Ваља Популуи. После службе смо са оцем Николајем отишли да обиђемо његов чувени дечји дом. Прешли смо сеоску улицу и после узбрдице сишли у суседну долину.

Пет - шест уредних белих домова, али са сређењим поткровљима. Свуда поља обрасла травом, пашњаци. Испред домова мало фудбалско игра-

лиште, по којем бучни и разиграни дечаци и девојчице трче за лоптом. Други су заузети кућним пословима, неко нешто носи, неко метлом мете; један дечак од 12-13 година цепа дрва добром секирицом са дугачком дршком - такве секире имају овде сви сељаци.

Отац Николај прича како је 1999. године основао асоцијацију под називом “Pro vita - за рођене и нерођене”. “Рођени” - то су деца одбачена од стране родитеља на вољу судбине. Овде, код оца Николаја, има их 50, девојчица и дечака узраста од два месеца до 18 година, углавном Циганчића. Овде у посебном дому живи 20 отпуштених из Дечјег дома. Они успешно помажу оцу Николају у домаћинству, раде на фарми и у пољу. И сви су задовољни: дечјем дому добитак је - храна, девојкама - кров над главом, храна и црква. У дечјем дому има

посебна црква са својим свештеником, иако до главне цркве пешке треба само десетак минута.

А “нерођени” - то су јадне жртве абортуса. У знак сећања на њих отац Николај је на најлепшем месту у целом крају, на врху брда, саградио малу белу цркву. То је прва црква у Румунији подигнута у знак сећања на жртве абортуса. Код оца Николаја живе и мајке које су успели да убеду да не ураде абортус. То су младе жене са несређеним личним животом, из разних румунских градова.

Једна коју сам видео била је толико млада да сам, ушавши у собу и видевши неколико девојчица, питао тихо на француском, да нико не би разумео, која је од

њих мама. “Ево она, остале девојчице су јој дошле у госте. А дете, ево га, погледајте како је лепо, девојчица је.” Млада мама је овде већ четири месеца и остаће још месец дана. После тога ће се вратити кући, где је чека мај-

ка, која је све разумела и која јој је опростила.

Враћамо се из дечјег дома у село. Пролазимо покрај мање цркве, после пет кућа још покрај једне, на крају улице се види још једна. Па колико их је овде, у селу које има само 6000 становника?

- Оче Николаје, зашто има толико много цркава?
- Све их ја овде градим!
- Али, зашто тако много?
- Знате, наш народ је лењив. Видели сте да данас на служби није било више од 300 људи. А када је црква одмах поред куће, људи се неће тако лењити. На лето ћу служити по реду у свакој. Да би сви ишли...

текст: Федор Котрелев, снимке: А. Царев
превод с руског: Наташа Убовић

ВЕРУЈУЋИ ЧОВЕК ДОЖИВЉАВА ЧУДА НА СВАКОМ КОРАКУ

Александра Вигиљанска разговара са Александром Николајевичем Гудковим - руководиоцем хирушког одељења клиничке болнице бр. 81 у Москви, лекарем више категорије.

- Александре Николајевичу, реците нам, молим Вас, како сте Ви почели, зашто сте се определили за медицину, због чега сте одлучили да постанете лекар?

- То је све веома једноставно: васпитаван сам у породици лекара. Моја мајка је у почетку радила као рејонски педијатар, а затим, скоро до данашњег дана, као рендгенолог. Отац је по професији хирург, али се по завршетку курса о организовању здравствене заштите преквалификовао и радио као главни лекар на једној од московских поликлиника, која се налази у улици Горког.

Штавише, са том поликлиником је повезана и задивљујућа прича. Мене су још у младом узрасту, када сам посећивао ту установу, одушевљавали њени необични архитектонски облици. То је била стара, али временом оронута зграда, која се јасно издваја од свих осталих најближих грађевина. Тек пре десет година сам сазнао да се ту раније налазило подворје Валаамског манастира, сада обновљено и предато Цркви. Отац је, пошто је постао главни лекар на тој поликлиници, разумљиво знао њен историјат, али кући никада о томе није причао. И поред свега, у време главног ремонта, када је управа инсистирала на уништењу фресака, које су украшавале сводове бивше цркве, он није дозволио оскрнављење светиње и успео је да сачува фреске под танким слојем креча. Захваљујући интервенцији мога оца, све фреске су очуване до данашњих дана: сада су рестауриране и украшавају Валаамско подворје. Тако да сам ја, када сам почео да верујем, имао повод да се замислим над деловањем Божијег промисла, који је утицао на нашу породицу тим чудесним стицајем околности. Дакле, избор професије је за мене који сам одрастао у породици лекара био више него природан. Начин жи-

др. Александар Николајевич Гудков

вота родитеља, њихови разговори и бриге су ми, разуме се, били блиски још од детињства. И зато нисам имао никаквих сумњи у погледу избора професије.

- Колико сам разумела, Ви сте пришли Цркви већ у зрелом добу. Испричајте нам о Вашем путу ка вери.

- Крштен сам још у детињству: све моје бабе и деде су били дубоко верујући људи. Сећам се да је моја бака по мајчиној линији често одлазила у цркву, и у њеној соби су се налазиле иконе и стално је горело кандило. Бака по очевој линији, која је живела у селу Рјазанске области, такође је била верујућа, увек се молила пре јела и одлазила је у цркву. Уопштено говорећи, без обзира на

сеоски начин живота, породица родитеља мога оца је припадала кругу интелигенције и атмосфера у њиховој кући, у којој се никада није могла чути ниједна погрдна реч, у потпуности је одговарала духу Православља. Што се тиче мојих родитеља, они су по породичној традицији одлазили у цркву само једном годишње - на Васкрс, када би посећивали гробље и одали помен упокојеним рођацима. Без обзира на то што је отац био убеђени комуниста, он никада није изражавао никакав протест против Православља и Цркве. Ја сам пришао Цркви већ у зрелом добу 90-их година. То је

био тежак период, како за мене тако и за многе људе из генерације седамдесетих година. Ми нисмо могли да поздравимо тако корените промене у нашој земљи, нисмо видели тако велику потребу за перестројком, и то незадовољство постојећим стањем ствари је уносило пометњу у наше душе. Одсуство унутрашњег ослонаца у животу, болесна преживљавања судбине наше земље и руског народа - све је то постало узрок мог повлачења у сферу духовног трагања, а напослетку и обраћења ка православној вери. Оно је почело оног тренутка када сам дошао на подворје Тројице-Сергејеве Лавре, које се тек обнављало, и упознао се са данашњим владиком Лонгином, а тада још игуманом и настојатељем манастира. Мој

пријатељ, који је активно учествовао у обнови подворја, ми се обратио за помоћ. Ја сам се одазвао на његову молбу, иако у то време нисам знао ни како да се крстим нити како да затражим благослов од свештеника. И тако сам, вршећи своје ново послушање, које се састојало у чувању цркве, где сам често и ноћевао, постепено прилазио Православљу. Господ ме је приближио Цркви преко непроцењивих познанстава и разговора са свештеницима, захваљујући којима сам добио одговоре на питања која су ме занимала, откривајући тако нови смисао постојања. Постепено сам почео да читам и духовну литературу, да путујем у Лавру и да се исповедам и причешћујем.

- Александре Николајевичу, лекарска професија је с хришћанске тачке гледишта веома посебан пут, који је - будући директно повезан са људским судбинама - непрекидно испреплетан са деловањем Божијег Промисла. Лекарска професија је по томе слична свештеничком служењу: лекар лечи телесне, а свештеник духовне болести. Да ли сте осетили нови смисао лекарског позива након што сте постали верујући и оцрковљени?

- Природно је да сам укључивши се у живот Цркве све постојеће, дакле и лекарску делатност, почео да посматрам у сасвим новој светлости. У медицинској пракси сам се сусрео и са одређеним проблемима, јер се у хришћанском контексту сасвим другачије гледа на саму природу болести, њене духовне узроке, а многи приступи савремене медицине захтевају поновна тумачења. Добро је када православни лекар има посла са верујућим пацијентом, који може да разуме духовне узорке своје болести и да прихвати болест као повод да се замисли над својом душом. Тим пре, када с ради о озбиљној болести која захтева и хируршку интервенцију, јер унутрашња припрема за операцију није потребна само хирургу који се одлучује на то тешко решење, већ и пацијенту који треба да добије благослов од свештеника за тако одговоран и опасан поступак, и да се исповеди и причести. Нажалост, тако поступају само појединци. По мом дубоком уверењу, то стање ствари би се могло поправити када би се при свакој болници изградила црква, јер управо у тренутку болести, у тој граничној ситуацији између живота и смрти, човек уочи озбиљне операције, а који је далеко од Цркве, у највећем степену бива отворен и спреман за прихватање Јеванђељске Истине, за промену свог животног смисла. Ја, истина, радим на одељењу хитне хирургије, где долазе људи којима је потребна хитна операција, што намеће још већу одговорност на наш рад. Често се одлука о хируршкој интервенцији доноси у току неколико минута и остаје само нада у Божију

помоћ. Добро је ако пре операције можеш да сабереш мисли и да се помолиш ...

- Да ли је у Вашој пракси било случајева да сте сасвим очигледно осетили Божију помоћ у време операције?

- Много пута! Уопштено говорећи, сваком верујућем човеку, који у свему види деловање Божије воље, чуда се дешавају на сваком кораку; а шта рећи за хирурга који се непрекидно налази у ситуацији избора и који успешан исход сваке операције сваки пут види као право чудо. Ако, понављам, мој рад захтева хитну реакцију и одлуку, онда оне често бивају засноване на интуицији и вери. Тада се нема времена за неопходна медицинска испитивања, већ од твоје брзе одлуке зависи људски живот. Лекар нема право на грешку: она је превише скупа. И зато је Божија помоћ незаобилазна. У мојој пракси је било много чудесних случајева и очигледне пројаве Божије помоћи. Често се сетим случаја када смо успели да спасемо човека захваљујући на први поглед случајном стицају околности: Господ је тако уредио да сам се у потребно време нашао на потребном месту. Ишао сам по пријемном одељењу за ренген без неког посебног повода. Када сам пролазио поред човека који је лежао на болничким колицима, кога је полако и детаљно испитивао највероватније још неискусни хирург, нешто ме је приморало да се зауставим. Погледавши болесника, који је како се показало имао тешку рану, схватио сам да му није потребно испитивање, већ хитна операција. Одмах смо га одвели у операциону салу, и само захваљујући тој хитној одлуци, и наравно Божијој помоћи, човек је остао жив.

- Као што сте рекли, у тренутку тешке болести и смртне опасности човек има разлог да се замисли над сопственом душом. Да ли је у Вашој пракси било случајева када су људи прилазили Богу нашавши се у тој ситуацији између живота и смрти?

- Да, у својој пракси сам имао јединствен случај када сам постао кум свог пацијента - старог, на смрт болесног човека. Он је преживео најтежу операцију, која је произвела веома озбиљне компликације, које су предсказивале његову скору смрт. У дубоку ноћ, у коју сам требало да дежурам, почео сам с њим да водим разговор на религиозне теме. Он је, очигледно осећајући приближавање смрти, почео да ми поставља питања о Богу, о Цркви, о крштењу. Одједном је схватио да брзо треба да се крсти. Одмах тог тренутка. Као одговор на његову молбу, ја сам почео да га уверавам да сачека до јутра, схвативши да морам нешто да предузнем. Позвао сам подворје Тројице-Сергејеве Лавре, чији сам био

парохијан, објаснио сам ситуацију настојатељу - оцу Лонгину, и он је одмах упутио у болницу једног од јеромонаха. Мој пацијент је коначно био крштен - на реанимацији, дубоко у ноћи, на самртном одру... Он је и дан-данас жив. Из болнице је изашао обновљен, препорођен и у очигледно бољем стању, иако није било никакве наде за његово оздрављење. То је било јавно чудо и сведочанство Божијег заступништва.

- Лекар се чешће од других људи сусреће са смрћу, која представља уобичајену појаву. Да ли лекар може да се дистанцира од својих сопствених емоција и да прихвати смрт својих пацијената објективно и као уобичајену појаву у болници?

- То је веома тежак моменат у нашој служби. У одељењу за хитне хируршке интервенције, нажалост, има много смртних случајева, и заиста током дуго година рада смрт постаје уобичајена појава. Али то уопште не значи да лекар не преживљава смрт својих пацијената. Сваки пут када се суочаваш са смрћу схваташ трагичност тог догађаја, и осећаш да би човек могао још да живи, да би се могло још нешто корисно урадити. И сваки пут осећаш сопствену кривицу за оно што се десило, узнемираван сумњама ниси ли ти био узрок таквог исхода, није ли било бо-

“Дјевојко, устани” - сила Речи Божје васкрсава Јаирову кћер

ље користити други препарат, друге методе лечења, донети другу одлуку у тренутку операције, поверити пацијента другоме лекару... Тим пре што данас радимо у веома жалосним условима - нема довољно лекова, особља, плате су мизерне итд. У нашој пракси има и случајева када је смрт пацијента неизбежна. И тада је на лекару обавеза да припреми рођаке за тај догађај, и да помогне да се човек који умире исповеди и причести. Ту нема места за сопствене емоције и тада је лекару неопходна одређена доза уздржања и трезвености.

- Александре Николајевичу, у наше дане са развојем нових технологија сфера медицинске делатности се веома развила. Људи се све чешће и чешће обраћају за медицинску помоћ, али не

због реалних медицинских проблема и не у животно важним ситуацијама, већ са неким другим циљевима - почевши са абортусима и завршавајући са козметичким операцијама. Шта је за Вас, као верујућег, православног човека неприхватљиво у савременој медицинској пракси?

- Одиста савремена медицина, нажалост, прекорачује етичке границе. Однос православног човека према абортусима, који су данас масовно распрострањени, толико је очигледан и једнозначан, да мислим да нема потребе да се разматра та тужна појава с тачке гледишта хришћанске етике. Што се тиче козметологије, ја њу не сматрам медицинском облашћу. Институт лепоте, који је настао још у совјетско време и постојао захваљујући самосталном финансирању, био је чисто комерцијална организација са уским кругом како медикара тако и пацијената. Данас се област козметологије знатно проширила, постала је модерна (посебно међу људима тзв. шоу-бизниса) и све се чешће поистовећује са медицином. Међутим, понављам да је та делатност заснована искључиво на комерцијалним основама и да нема никакве везе са медицином. Треба разликовати случајеве када се човек обраћа за услуге козметолога са циљем да “поправи” своју спољашност (то јест у суштини да промени ту форму коју му је Господ

дао) и трагичне ситуације, рецимо несрећне случајеве, које повлаче за собом најстрашнија сакаћења или опеко-тине, које захтевају медицинску, па самим тим и козметолошку помоћ. Када се ради о повраћању човеку неопходних функција за његово нормално постојање, онда потреба за медицинском интервенцијом не подлеже никаквим сумњама. Када се човек обраћа хирургу да би уклонио “сувишна” ребра, масноћу са бедара, изменио облик носа итд., то за мене превазилази сваке границе разума и супротно је свему људском. По мом дубоком уверењу, противљење природном старењу организма не само да је глупо, већ и неморално. Осим тога, данас настају читаве медицинске области које су повезане са открићем и коришћењем најновијих технологија,

које захтевају измишљање духовног смисла. Рецимо, у односу према многим савременим токовима у области трансплантације нема сагласности чак и међу неверујућим лекарима.

- Реците нам, како се Ви односите према такозваној “нетрадиционалној медицини”?

- Почећу од тога да ја лично никада нисам долазио у контакт са сличним исцелитељима, али то безусловно не значи да беспоговорно одбацујем све нетрадиционалне методе лечења. Пре свега, нетрадиционална медицина је неограничено разноврсна. И овде је неопходно разликовати право лечење, засновано на вишевековној пракси народне медицине, и област “исцељивања” повезану са гатањем, магијом и хипнозом. Безусловно је да се чак и таквим методама може излечити

материјал сајта московског подворја Свето-Тројичине Сергејеве Лавре преузето са: www.miloserdie.ru/

ова или она болест, али нажалост далеко од тога да већина пацијената схвата да обраћајући се сличним “исцелитељима” они неминовно потпадају под одређено дејство мрачних сила, и раније или касније морају за то горко да плате. Исцељење од болести их превише скупо кошта. Међутим, понављам, постоје области нетрадиционалне медицине, које су зсноване на народним традицијама лечења, на промишљеном осмишљавању болести, њеним узроцима и механизмима. Ниједан професионални лекар неће одрицати корисност примене трава или хомеопатије. И овде, као и уопште у свакој медицинској делатности, крајње је важно да лекар буде верујући човек, и да његов приступ болести не противуречи хришћанским принципима.

превод с руског: др. Радмила Максимовић

ПОУКЕ СВЕТИХ ОТАЦА О БОЛЕСТИМА

- Древне хришћане враг је искушавао мучењима, данашње искушава болестима и помислима (преп. Амвросије Оптински)

- Брат упита оца Арсенија: зашто се неки добри људи у самртном часу подвргавају великом јаду патећи од болести телесне? Зато - одговори старац - да би се тиме као сољу осолили, и отишли тамо чисти (Атонски патерик)

- Пре него што било шта друго учинимо, у болести ваља да похитамо да се очистимо од грехова кроз Свету Тајну покајања и да се у својој савести измиримо са Богом (св. Теофан Затворник)

- Наше болести су углавном последице греха, зато је најбоље средство за спречавање и лечење - избегавање грехова

- Догађа се да Бог болешћу уклања човека од невоље коју не би могао да избегне када би био здрав

- Многе болести Господ исцељује преко лекара и другим средствима. Али има и таквих чије излечење Господ забрањује, када види да је болест потребнија за спасење него здравље

- На оне који болују од опасних болести ђаво јаче напада, знајући да има мало времена

- Болести нас измирују са Богом и уводе нас изнова у љубав Његову (св. Јован Кронштатски)

- *Кроз многе нам невоље ваља нам ући у Царство Божје.* Ономе кога заволи, Господ шаље невоље; оне умртвљују срце изабраника Божјег за свет и уче га да живи у близини Бога. У свим невољама, па и у болестима, следећи лекови доносе корист и утеху за душу: преданост вољи Божјој, благодарење Богу, прекореваче себе и

свест о томе да се заслужије Божја казна, сећање на свете који су пут земаљског живота прошли кроз непрестана и љута страдања, и на то да су невоље - чаша коју пружа Христос. Ко се не причести из те чаше, тај није доследан да наследи вечно блаженство.

- Онај ко се налази у стању болести, налик је на окованог у тешке окове и споља и изнутра. Али то стање шаље се или допушта од Бога, Који *бије свакога кога прима*. Из тог разлога болест се убраја у оне подвиге којима задобијамо спасење. Потребно је да сваки подвиг буде правилно обављен. Човек се подвизава правилно у својој болести онда када благодари Богу за њу. Болест праћену благодарешћом и славословљем Богу, због Његовог очинског кажњавања које усмерава ка вечном блаженству, Свети Оци стављају одмах уз два највећа монашка подвига - безмолвије и послушање (св. Игњатије Ставропољски)

- Трпљење у болести Господ прима уместо поста и молитве

- Најбоља захвалност Богу за оздрављење од болести састоји се у томе да Му преостало време живота предано служиш испуњавајући Његове заповести

- Посећуј болесне и посетиће те Бог

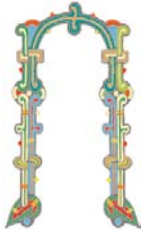
- Исту ће награду добити болесник и онај ко му служи ((св. Пимен Многоболни)

- Господ недостатак наших добрих дела надокнађује болестима или жалостима (св. Димитрије Ростовски)

- Дође једанпут игуману Антонију неки човек са болесним ногама и каже: - Баћушка, ноге ме боле, не могу да чиним поклоне и то ме смућује. О. Антоније му рече: - Па, у Светом Писму је речено: *Сине, дај ми срце*, а не ноге.

ВЛАДИМИР ПУТИН У ПОСЕТИ СВЕТОЈ ГОРИ

Председник Русије Владимир Путин, током радне посете Грчкој, остварио је посету Светој Гори, планирану још пре четири године. Главни руски државник је желео да тамо дође и приликом ранијих путовања у Грчку, али су то тада онемогућиле временске прилике: на Свету Гору се може доћи једино морским или ваздушним путем, а почетком новембра 2001. године трајала је олуја (ИТАР-ТАС).

Путин је први руски државник који је посетио Свету Гору, најсветије православно место на земљи, које има хиљадугодишњу везу са Русима и Русијом.

Светост, богатство и историја Свете Горе привлаче велику пажњу и интересовање не само обичних верника, клирика и учењака, него и значајних политичких и друштвених радника. Међу познатим иностраним гостима који су посетили Свету Гору су бивши министар иностраних послова Руске Федерације Евгениј Примаков, државници Југославије, као и наследник британског престола принц Чарлс од Велса.

Ове недеље је председник РФ потписао Указ о додели Ордена пријатељства архимандриту Јеремији (Аљехину), игуману руског манастира Светог Пантелејмона на Светој гори, “за велико залагање на очувању и развијању духовних и културних традиција, и учвршћивање пријатељских односа међу народима”. Ове године архимандрит Јеремија пуни 90 година. Он већ више од 20 година руководи братством руског светогорског манастира.

Данас се на Светој Гори налази 20 манастира: 17 грчких и по један руски (Светог Пантелејмона), бугарски и српски. Манастири управљају Светом Гором преко својих представника, који сачињавају Свети кинот. Специфични главни град Свете Горе је Кареја.

Председника Русије у светогорској луци Дафни

дочекао је гувернер Свете Горе Георгиос Далакурос. Он је један од малобројних световних представника на Светој Гори. Осим њега, тамо раде још само полиција, радници медицинског центра и још нека лица. Гувернер је постављен од стране Министарства унутрашњих послова Грчке, преко њега се одржавају везе између Свете Горе и грчке државе. Света Гора се налази под духовном јурисдикцијом константинопољског Патријарха. Детаљно уређење светогорског режима утврђено је Уставом Свете Горе, који је састављен и прихваћен од стране 20 светогорских манастира уз учешће представника грчке државе.

Владимир Путин је допутовао на Свету Гору, како су приметили на овом месту, незванично одевен. Без

обзира на веома топло време, председник је био обучен у тамно одело и тамну кошуљу без кравате.

Председник Русије је боравио и у Кареји, административном центру монашке републике који се налази у центру полуострва, на врху горе на 2033 метра надморске висине. Сусрео се са протоепископом

У Кареји, административном средишту Свете Горе

(првим духовним лицем) оцем Павлом и члановима Светог кинота. То је орган управе Свете Горе, који се састоји од представника сваког од 20 активних светогорских манастира. Путин је прошао улицама градића и разгледао неке цркве. После тога је ушао у саборну цркву Кареје, посвећену Успенију Пресвете Богородице. То је најстарија црква на Светој Гори, која је по предању основана још 335. године. Она је била разрушена и у данашње време се обнавља. Фреске из XIV века су упркос свему очуване, а у олтару се налази светиња Кареје - чудотворна икона Мајке Божије “Достојно јест”. Владимир Путин је ушао у цркву и разгледао је. Затим је пришао чудотворној икони, неколико минута је стајао пред њом, прекрстио се, целивао и упалио свећу. Руски

председник је остао на служби која је почела у цркви.

Протоепископ о. Павле се после службе поздравним речима обратио вођи руске државе. Он је ову посету руског председника Светој Гори назвао великом чашћу и важним историјским тренутком. Као одговор на то, Владимир Путин је заблагодарио на могућности посете Светој Гори.

“Ово је посебно место за све православне”, рекао је председник Русије. “Русију и Свету Гору су увек повезивале посебне везе. Многи од оних који су се бавили просвећивањем и хришћанском културом у Русији претходно су овде боравили”.

Владимир Путин је посетио Свети кинот Свете Горе и разговарао с његовим члановима, при чему је поново истакнуо духовну везу Русије с Грчком у целини и посебно са Светом Гором. “У Русији долази до великих промена. Данас се сваки човек, било које националности и вероисповести, може (вратити) и враћа се својим духовним коренима”, рекао је председник руске државе. “Хришћани су, коначно, већина у 145-милионској Русији. Ради тога је за нас препород Русије нераскидиво повезан, пре свега, са духовним препородом. Ми се са великим поштовањем односимо према Грчкој у целини, а посебно према Светој Гори. Иако је Русија највећа православна држава, Грчка и Света Гора су - извори Православља”, нагласио је Путин. “Ми се тога сећамо и то веома ценимо. Између Русије и Свете Горе су увек постојале посебне везе. Ми смо спремни да их обновимо онолико и онако како ви будете спремни. То треба да буду хармонични односи, засновани на апсолутном поверењу и на општим духовним идеалима”, сматра председник Русије.

Затим се Владимир Путин упутио у Иверски

Манастир Ивирон

манастир. Манастири на Светој Гори су прилично удаљени један од другог, а путеви су просечени и поравнати колски путеви. Али то није зауставило председника Русије, који је сео за аутомобилски волан и кренуо према манастиру.

Иверски манастир представља трећи по значају

од 20 светогорских манастира. По предању, основан је крајем X века. С временом је манастир практички био уништен, његова обнова је започета тек у XVIII веку. Данас манастир сачињава четвороугаони комплекс, ограђен високим зидинама. На улазу у манастир се налази мања надвратна црква чудотворне иконе Иверске Мајке Божије, која се назива “Вратарница”.

Покрај аутомобила руског председника је трчало магаре, које уопште није плашило присуство људи и аутомобила. Ступивши на подручје Иверског манастира, Путин се упутио у Саборну цркву посвећену Успенију Пресвете Богородице. Манастир је у XI веку основао грузијски монах Георгије Варашвадзе. Скоро цела црква је осликана фрескама из касног периода, иако су очуване и фреске из XVI века. Председник је разгледао унутрашњост цркве и одстојао службу. После тога је разгледао још једну малу цркву на територији манастира, у којем се чува једна од главних светогорских светиња - икона Иверске Мајке Божије “Вратарница”.

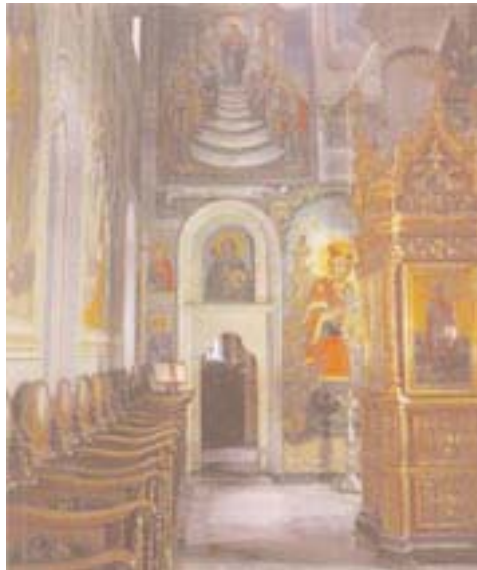
Председник Русије је заблагодарио братији и намеснику цркве за могућност посете манастиру. Поздрављајући Путина, игуман Василије је рекао да је “најважнија разлика између Русије и осталих земаља света та што она располаже не само материјалним, већ и духовним богатством”. “У праву сте, снага Русије је пре свега у духовности”, одговорио је Путин. “Нигде нисам видео насликаног Светога Георгија који побеђује змаја не копљем него речју, осим на старинској фрески у једној од капела у Русији”, рекао је он.

Игуман је истакао да Русију и Свету Гору одавно вежу пријатељске везе. Његове речи су се могле потврдити у сваком манастиру, у којем је боравио Путин. Монаси и ходочасници су свуда аплаузима дочекивали руског председника. Владимир Путин је први у историји руски државник који је посетио Свету Гору.

У знак сећања на ову посету Иверском манастиру, председник Русије се потписао у књигу почасних гостију, као што се потписао се и у књизи Светог кинота. “Свим подвижницима, слугама Господњим, свим хришћанима православне вере и чуварима православних светиња с поштовањем”, написао је главни руски државник.

Председник Владимир Путин је боравио и у руском манастиру светога великомученика и исцелитеља Пантелејмона. На свом садашњем месту до мора, између светогорског пристаништа Дафни и манастира Ксенофонт, руски манастир се налази од 1765. године. Дотад се налазио на другом месту, даље од обале мора. Тамо се сада налази тзв. стари или горњи Русик, или “манастир Солунаца”, основан почетком XI века.

Путин је у манастир допутовао бродом. Од пристаништа се пешке попео до главних манастирских врата. Када је улазио у манастир, дочекао га је звук звона. Председник је започео разгледање манастира од Саборне цркве, посвећене светоме великомученику и исцелитељу Пантелејмону. У овој цркви се чува часна Светитељева глава и честице моштију других светитеља. Данас у манастиру живи више од 60 монаха, и већина од њих су људи старијег узраста. Владимира Путина је у цркви поздравио један од старешина манастира. Председник је присуствовао служби и потом заблагодарио братији на труду. “Хвала вам за очување духовних вредности и за служење Господу, Кома сте посветили цео свој живот”, рекао је.

Црква Покрова Пресвете Богородице

После тога је главни руски државник боравио у цркви посвећеној Покрову Пресвете Богородице, па у цркви Успења, потом у цркви Архангела Гаврила и Михаила, у којој се чувају мошти светих. Попео се и на звоник, чије звоно је највеће на Балкану. На предлог намесника, Владимир Путин је три пута ударио у звоно, чији звук се разнео над манастиром.

Председнику су казивали и о животу монаха. Посебно је посетио радионице у којима ради братија. Један од старијих монаха је испричао председнику да они раде углавном на домаћим машинама Подољске фабрике. “Стране машине имамо, али оне су изашле из употребе”, напоменуо је. “Машине су технички застареле, и зато имамо потребу да их заменимо”.

“Помоћи ћемо у вези технике обавезно”, обећао је председник, “урадићемо тако да све ради”. После тога је председник на позив монаха посетио њихове келије и неколико минута разговарао с њима насамом. Разговарао је и са игуманом манастира, архимандритом Јеремијом, који је од својих 90 година на Светој Гори провео 30, као и са оцем Макаријем, духовником братије, који живи на Светој Гори од 1987. године.

Света Гора - чувар православне традиције

Недалеко од главног града северне Грчке, Солуна, налази се Света Гора. На њој је 20 манастира, који формирају јединствену на свету православну монашку републику.

Света Гора заузима источни део “трећег прста” полуострва Халкидики, који улази у Егејско море дужином од 60 км (ширина 8 до 12 км) и која заузима површину од 360 км². С југоисточне стране горњег врха полуострва узвишује се Света Гора на надморској висини од 2033 м, по којој је и добио име цео овај аутономни регион Грчке.

По предању, сама Богомајка је посетила Свету Гору. Брод на којем је Она с апостолима путовала на острво Кипар захватила је бура, те је тако доспео на обале Свете Горе. Многобошци су поверовали у Њену проповед и крстили се. О томе се не зна много: Света Гора се у прво време налазила под римском влашћу, која је прогањала хришћане до 313. године, када је император Константин Велики донео закон о давању хришћанима права грађанства и слободе вероисповести. У то време

је Хришћанство на Светој Гори било прилично развијено. Појавили су се манастири, процветало је монаштво. Постоји предање да је 422. године ћерка Теодосија Великог, царица Плакидија, посетила Свету Гору, али када је хтела да уђе у манастир Ватопед, зауставио ју је глас који је долазио од иконе Мајке Божије. Од тада је особама женског пола строго забрањен приступ на Свету Гору. Ова

Три Путинова ударца о највеће звоно на Балкану

забрана је била нарушена само два пута: у време турске владавине и током грађанског рата у Грчкој (1946-1949. године), када су се жене и деца спашавали у шумама Свете Горе.

Монаси све до сада живе по византијском времену, и према њему сваки нови дан почиње са заласком сунца. Стога трајање “светогорског дана”, који се проводи у труду и молитвама, зависи од доба године.

Монашку Републику на Светој Гори је основао Свети Атанасије. У првом уставу Свете Горе, 971. године, потврђеном од стране византијског цара Цимискија, за иноке је било утврђено право управљања целокупним пространством полуострва и дарована им је “вечно” потпуна самоуправа. Од XI века су успостављане јаке везе између манастира и Русије. Руски манастир (Ксилургу) је основан 1016. године, а 1169. године му је био предат манастир светог Пантелејмона, који је затим постао центар руских монаха на Светој Гори. У састав светогорских манастира, осим грчких, улази руски манастир Св. Пантелејмона, бугарски и српски манастир, као и румунски скит, који користи право самоуправе. У више реорганизованих манастира се чувају десетине хиљада грчких и словенских рукописа, као и велики број скупљених икона и предмета декоративно-примењене уметничке вредности. Полуострво се налази под духовном јурисдикцијом константинопољског Патријарха, а истовремено представља део грчке државе. Административни центар Свете Горе је градић Кареја.

Манастир Св. Пантелејмона

Манастир Св. Пантелејмона на Светој Гори

Руски манастир Св. Пантелејмона на Светој Гори представља православну карику у разгранатим везама између Русије и Грчке, које трају вековима. Он није само колевка руског монаштва на Светој Гори и величином огроман манастир са много цркава, већ и живи споменик византијске и поствизантијске културе, те чувар непроцењивих црквених и културних предмета.

На свом садашњем месту до мора, између светогорског пристаништа Дафни и манастира Ксенофонта, руски манастир се налази од 1765. године. До тада се налазио на другом месту, даље од обале мора. Тамо се сада налази тзв. стари или горњи Русик, или “манастир Солунаца”, основан почетком XI века. Управо тада су на Свету Гору дошли први руски монаси, који су се најпре налазили у манастиру Ксилургу, сада названом манастир Богородице. Веома брзо се манастир напунио досељеницима из Русије, тако да им је овде ускоро

постало тесно. Стога је Свети кинот у то време предао руским монасима опустели манастир Солунаца. Манастир у Ксилургу је претворен у скит, који је остао непромењен све до данашњих дана.

У средњем веку се број становника повећавао и смањивао. Године 1725. житеље манастира су чинили тек два руска и два бугарска монаха. Нешто касније монаси су у потпуности напустили манастир и пребацили се према мору, на место на коме је била саграђена мала црква посвећена Христовом Васкрсењу. Ту је 1839. године основан нови манастир са називом “Руски”. Од 1839. број руских монаха је почео убрзано да расте. До 1875. манастир је бројао 1000 монаха, а крајем века - до две хиљаде. По неким подацима, 1910. године је на Светој Гори било 5000 руских монаха - знатно више него свештенослужитеља свих других националности заједно. У буџету руске власти је постојала ставка по којој се сваке године издвајало 100.000 рубаља у злату за светогорске манастире. Ову новчану помоћ је 1917. године укинула влада Керенског.

У данашње време, с постепеним обнављањем манастира Св. Пантелејмона, ту живи 70 монаха, који су дошли из градова Русије, Украјине, Белорусије. Постоји нада да ће се гашење руске обитељи зауставити. Архитектонски облик манастира у целини гледано нема традиционални изглед утврђења, који је својствен другим светогорским грађевинама. Многоспратна здања, предвиђена за многобројну братију, окружују веома стари центар, компактно распоређен у виду правоугаоне грађевине, са главном Саборном црквом саграђеном у XIX веку и посвећеном светом великомученику и исцелитељу Пантелејмону. У овој цркви се чува Светитељева глава и честице моштију светог Јована Претече, Стефана Новог, Параскеве, Марине, Јосифа Обручника, апостола Томе, Јована Златоустог и многе друге.

У другом саборном храму, Покрова Пресвете Богородице, такође се чувају многобројне мошти светих: Јована Претече, апостола Петра, Андреја, Луке, Филипа, Томе, Вартоломеја и Варнаве, првомученика Стефана, Исакија Далмацкога, Дионисија Ареопагита, бесребреника Козме и Дамјана, Кирила Јерусалимског, Трифуну

на и многих других. Овде се налази и чудотворна икона Мајке Божје која се назива “Јерусалимска”, икона светог Јована Претече, древна икона св. великомученика и исцелитеља Пантелејмона те икона свештеномученика Харалампја. Трећа црква је саграђена у част светитеља Митрофана Вороњешког Чудотворца. У манастиру се такође налази мала црква посвећена Успенију Пресвете Богородице и споредни олтар у Покровској цркви посвећен светим великим кнезовима, равноапостолном Владимиру и благоверном Александру Невском. Осим ових цркава има још неколико капелица. Близу манастира се налази и гробница с црквом светих првоврховних апостола Петра и Павла. Веома богата манастирска библиотека се налази у посебној двоспратној згради у средини дворишта. У њој се чува 1064 рукописа и више од 20.000 грчких и словенских штампаних издања и књига. Од мноштва илустрованих рукописа богатством својих илустрација издвајају се два - Јеванђеље и 16 беседа Григорија Богослова.

Главни град Кареја и органи светогорске самоуправе

Јединствени град Кареја на Светој Гори представља административни центар православне монашке републике, која се састоји од 20 манастира и мноштва скитова. Кареја (овај назив се преводи с старогрчког као “орахово дрво”) налази се у средини полуострва, на североисточној падини.

Градиф, који се налази на три сата хода од луке Дафни, има једну главну и неколико споредних улица. Овде су у прво време живели схимници, који су дали завет ћутања. У данашње време се у граду налазе подворја (конаци) 19 од 20 манастира, у којима живе представници ових манастира у Киноту.

Манастир Котломуш нема своје подворје због његове непосредне близине Кареји. Осим подворја, у Кареји се налазе и 82 келије, чији су становници Грци, Руси, Бугари, Срби и Румуни, који се баве рукотворинама и израђују разне предмете за продају. Од малобројних грчких световних лица овде се налазе гувернер, полицајци,

службеници поште, трговци, занатлије, персонал медицинског центра и недавно отворено одељење банке.

Гувернер је постављен од стране Министарства унутрашњих послова Грчке, и преко њега се одржавају везе између грчке државе и Свете Горе. Гувернер одговара за обезбеђење и ред на Светој Гори, који по члану 105 устава Грчке представља самоуправни део грчке државе. Данас обавезе гувернера обавља Аристос Козмироглу.

Саборна црква у Кареји, посвећена Успенију Пресвете Богородице, налази се на градском тргу. То је најстарија црква на Светој Гори, која је по предању 335. године подигнута од стране првог хришћанског императора Римске Империје Константина Великог. У XIV веку цркву је осликао чувени иконописац македонске школе Мануил Панселин. Очуване су фреске из XV века и иконе из XVI века, које су радили представници критске иконописне школе. У олтару цркве се чува карејска светиња, чудотворна икона Божије Мајке “Достојно јест”. У саборној цркви се налази и чудотворна икона Спаситеља. У згради наспрам Успењског сабора заседа Протат. Он представља вишу духовну самоуправу Свете Горе, главни и јединствени орган, административни и пра-

Саборна црква у Кареји

вни центар целе Свете Горе. У састав Протата улази Свети Кинот, који се састоји од равноправних представника (антипросопа) свих 20 манастира, а исто тако и Света епископија - савет изабран из Кинота.

превод с руског: Наташа Убовић

преузето са: www.pravoslavie.ru/news/

СВЕТСКИ САВЕТ ЦРКАВА ОБЈАВЉУЈЕ ПОЧЕТАК КРАЈА СВЕТА

Небеска канцеларија

Јул месец 2005. године задао је велике муке старој Европи. Несносне врућине у Шпанији, Португалији, Француској и Италији. Температура пређе 40 степени, водостај река поче да опада, језера почеше да пресушују, тихо умиру водени извори. И док Западна Европа гори у високим температурама, њена источна “сестра” купа се у обилним кишама. Обилне падавине проузроковале су поплаве, у којима су оштећени путеви и срушено десетине и десетине кућа, како у Румунији тако у и централним деловима Босне. Од ових обилних киша поплавлени су и Мађарска, Словачка и Бугарска. Дакле, јасно је да се последњих година нешто чудно догађа са временским приликама. А о чему је реч? Метеоролозима је, као и увек, све јасно. Они веома стручно шушкају метеоролошким картама обележавајући на њима кретања циклона и антициклона.

Међутим, не треба заборавити да баш ти метеоролози имају веома тврде и упорне ‘опоненте’ - озбиљне људе у мантијама. Ако њих упитамо шта мисле о данашњим временским приликама, мирно и тихо ће отворити Библију и прстом показати пасус који треба прочитати. Не заборавите: “Први анђеоло је затрубио...” Другим речима, уместо неоптерећујућих анализа о временским појавама од стране физичара и виђења временских прилика од стране лирских песника, догађа се потпуно концепцијски спор материјалиста и идеалиста о крају света. А то је већ озбиљно...

Жега - дата нам као знак

Материјалисти, којима условно можемо да припишемо све научне информације о метеоролошким приликама, ничег апокалиптичног у оваквим природним појавама не виде.

“Велике врућине у летњим периодима у Европи обично су проузроковане утицајем азорског антициклона”, рекао је за часопис *Итоги* Леонид Старков,

шеф канцеларије за дугорочне прогнозе при Фонду за безбедност природне средине (ФОБОС). “Овог лета је забележена веома велика активност азорског антициклона, који је спречио продор атлантских облака у Европу, тако да су облаци бочно пролазили поред тог дела европске територије, ради чега на тој територији падавина није било. Антициклон је потиснуо циклоне на север, ради чега су се циклони премештали у арктичке зоне блокираваши ваздушне масе, које нису могле да продру на овај део европског континента. Поплаве су биле локалног карактера на већем делу источне Европе, али за велику количину влажности крив је опет тај исти азорски антициклон, јер је изнад балканских планина блокирао мали циклон, који се проузроковао обилне кише.”

Као и увек, метеорологе је тешко победити било чиме. Њих не чуди што Европљани не памте лето у коме су се афричке врућине смењивале са великим хладноћама и обрнуто. “Ништа се ту не може - наступа опште загревање планете”, шире руке научници. Према анализи од стране Института политике Земље (САД), средња температура на нашој планети незадрживо расте. За последњих 25 година температура планете је порасла за 0,6 степени, а резултати анализе математичком методом показују да ће за наредних сто година температура порастити још за 1,4 степена, односно и за 5,8 степени. Упркос томе, метеоролози не журе да европске катаклизме доведу у везу са општом променом климе. “Прекомерна активност циклона може да зависи од великог броја различитих фактора”, каже Леонид Старков, “како од сунчеве активности, тако и од повећања испарења и гасова. Међутим, повезаност између временских процеса и општих климатских промена у данашње време остаје још увек неиспитана област.”

Али, становнике планете тако сложене научне анализе мало задовољавају. Они траже једноставније и прихватљивије одговоре и налазе их... у окриљу цркава, джамија и синагога.

Паклена врућина

Нико од савремених богослова не негира чињеницу да је дошло до технолошке преоптерећености планете. Међутим, чини се да узрок свих ових наших несрећа није само емитовање штетног угљендиоксида у атмосферу. По мишљењу клирика, клима се погоршава због потпуног греховног пада човечанства, када масе света почињу да се клањају Сатани, који притајено делује у сваком човеку. Последице тога су - катастрофалне промене климатских услова, побуна стихије и “прелазак света у вечност”. Другим речима, ако се човек не опамети и не уразуми, без сумње следи апокалипса. Најинтересантније је то што су богослови већ засели да представе детаљан сценарио краја света, руководећи се, наравно, хрестоматијским Откровењем светог Јована Богослова.

На пример, отац Ољег Мољенко, старешина цркве Јована Богослова у Торонту, буквално цитира Свето Писмо, описујући слике надолazeћих катастрофа. Он је уверен да ће све почети “од потпуног пресушивања водених извора на земљи и нестанка мора. Од тога ће настати силна суша на земљи, а земља ће подрхтавати и непрекидно се трести под ногама људи. Све животиње ће угинути, птице ће нестати. Из вулканских ждрела и пукотина на земљи потећи ће бујице вреле лаве које ће се слити у огњену реку. Земља и сви њени делови ће бити спржени. И биће Божији суд и нова земља, где правда обитава.”

Упоредите: у Откровењу светог Јована Богослова за велики дан гнева Божијег речено је следеће: “И би велики земљотрес, и сунце се помрачи..., и месец постаде као крв”. И даље: “И звезде небеске падоше на земљу као незреле смокве које отресе јак ветар. И небо се сакри, савивши се у свитак, и свака планина и острво покрену се са свог места. И узе анђеоло кадионицу, и напуни је огњем са жртвеника и окрену је ка земљи: и чуше се гласови, и громови, и муње, и би земљотрес”. Други пророци су објавили своје виђење Армагедона. На пример, пророк Јоил написа: “Сунце се претвори у таму и месец у крв, пре него што наступи дан Господњи, велики и страшни”.

Али, ето, како да кажемо, сценарио је “политички најнекоректнији”. Има и других.

Небеска клима - небеска контрола

Хришћанске духовне вође, исламске, јудаистичке и будистичке, уочи сусрета “велике осморице” у

Шкотској, донели су заједничку декларацију која позива вође водећих земаља да озбиљно приђу чињеници да је дошло до опште промене климе на планети. Религиозни вође су позвали светску организацију да се заштите и засаде шуме, океани, дивље животиње и природа опште - као свети дарови у којима буја живот. Овај у потпуности световни позив духовног света светским моћницима има теолошки подтекст: “Људи, опаметите се! Долазе последњи дани!”

Доктор Мартин Робра, један од аутора позива упућеног вођама “велике осморице”, сматра да баш сада Црква не сме да остане по страни с обзиром на очигледан проблем појаве опште промене климе на планети Земљи: “Климатске промене су очигледне на целој земаљској кугли. На пример, за становнике малих острва који се налазе у Тихом океану то је посебно актуелно. Домаћи рибари су прошле године везивали своје чамце десетак метара далеко од обале, данас целу обалу прекрива океан. Тропске олује и налети таласа су постали чешћи и јачи. Раније су проломи облака пролазили с одређеном временском стабилношћу, а сада су периоди суше постали дужи, а периоди киша краћи, али су доносили велике количине влаге. На пример, држава Тувалу у Тихом океану, која се састоји од девет коралних острва, буквално ће потонути за 50 година. Власти те земље су се већ обратиле влади Аустралије и Новог Зеланда са молбом да на својој територији приме 11.000 становника са тих острва као еколошке избеглице.”

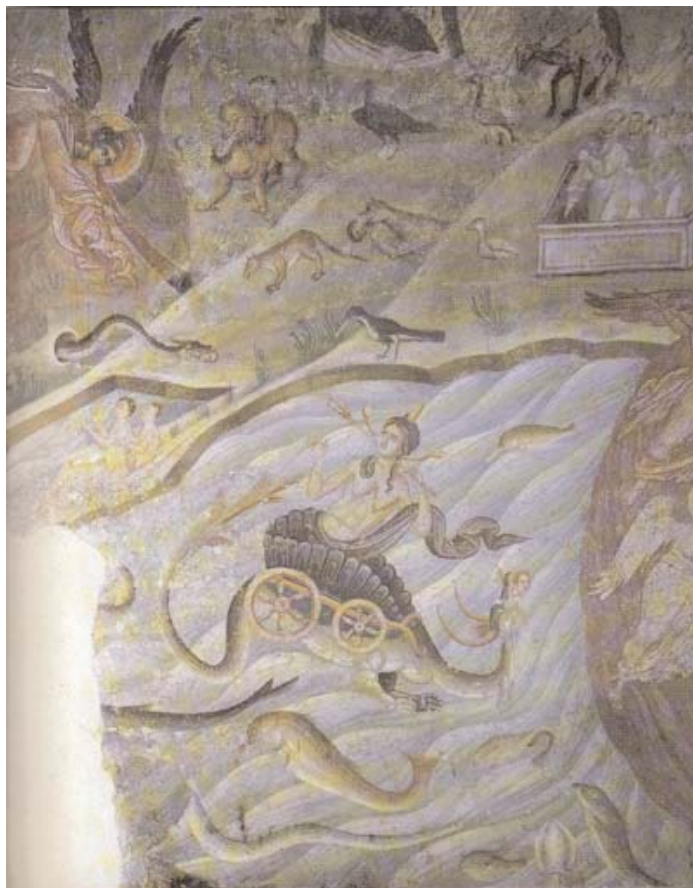
За то време може се поставити једно логично питање: од временских катаклизми подједнако страдају и сиромашне и богате земље, па где је правичност Неба? Мартин Робра овај проблем сматра Божијом промишљу: “Ми сматрамо да нас Господ позива да своју пажњу скренемо на становнике сиромашних земаља и да им помажемо у свим невољама и сиромаштву. Иако, како се нама чини, не треба све катаклизме приписивати Богу. Основне измене природних појава су ипак “заслуга” човечанства. На пример, *тсунами* у југоисточној Азији јесте очигледан пример колико су људи далеко отишли у поремећају свог односа са природом. Понављам, ми нисмо склони да људске жртве приписујемо Творцу.”

“Основни узроци који утичу на повећање броја природних катаклизми јасни су као дан”, каже координатор програма за промену климе Светског савета црква Дејвид Халман. “Сви научни спорови око тога каква је утицај човека на климу само је пусто траћење времена. Пре свега крив је човек, и на технолошком плану и у духовном погледу. Хришћанске Цркве разматрају промену климе као озбиљан етички и духовни фактор. Човечанство има рушилачки утицај на еколошку равнотежу,

коју је створио Господ”.

Сви смо криви. А шта да се ради, ако је животни постулат многима у изреци: “Наравно, клима у рају је боља, али у паклу је друштво веселије». И да нам се не догоди да нам више не буде ни до каквог смеха, добро је што је неочекивано и Руска Православна Црква, која се до сада веома опрезно односила према иницијативама Светског савета цркава, овога пута подржала “климатску декларацију”.

“Односи између човека и природе која га окружује били су поремећени још у праисторијско доба”, каже отац Михаил Прокопенко, сарадник секретаријата за међусобне односе цркава и друштва Московске патријаршије, “чега је узрок био греховни пад човека и његово отуђење од Господа. Грех, који се укоренио у души човековој, погубно је утицао не само на њега самог, већ и на цео свет који га окружује. У почетним главама Библије речено је Адаму: “...земља да је проклета с тебе...”. У својим односима са природом човек је почео да се понаша као потрошач,

руководећи се егоистичним побудама. Зато, одговоре на многа питања која се односе на кризу у природној средини треба тражити у души човековој, а не у сферама економије.”

Тражити у туђем оку трун јесте незахвалан процес. Осим тога, ко је од нас без греха? Па чак и Светски савет цркава признаје: “Ако узмемо колику потребу за потрошњом енергије имају само немачке цркве због своје инфраструктуре: болница, црквених школа, кућа и домова за старије људе... Зато, ако прво цркве почну да

штеде енергију, за почетак путем елементарне штедње, а касније преласком на алтернативне изворе енергије, то ће већ бити добар пример за све друге.”

Молите се за добро време

Ипак није сасвим јасно зашто је Црква одлучила да поремећај климатских прилика уврсти у најозбиљније проблеме у оквиру своје теолошке доктрине. Немеће се

тужан одговор. Општим загревањем планете позабавише се клирици вероватно и због тога што је у душама пастве у погледу религије, вероучења, цркве и осталих традиционалних института настало опште захлађење. Чак су и Ватикан и Руска Православна Црква, које раздиру противречни принципи, спремни да се сложе и уједине у борби против секуларизма, либерализма и атеизма. Али, допрети до душе сваког човека Црква већ није у стању. Идеја индивидуалног, сопственог спасења, на којој се вековима заснивало Хришћанство више не додирује умртвљене струне душе

већине верника. Зато је неопходна била принципијелно нова идеја, спремна да предложи пут, ако пак не колективног спасења, оно бар одлагања краја света. И, ето, деси се опште загревање планете Земље. Кажу, молите се како треба, молите се у срцу - и имаћете лепо време. Амин?

Дмитриј Серков

превод с руског: Танкосава Дамјановић

